

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**SALİH MİRZABEYOĞLU VE İBDA
HAREKETİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN HAZIRLAYAN
Prof. Dr. Mehmet KUBAT Abdullah SABUNCU

MALATYA-2021

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLÂM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

SALİH MİRZABEYOĞLU VE İBDA HAREKETİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Abdullah SABUNCU

DANIŞMAN
Prof. Dr. Mehmet KUBAT

MALATYA – 2021

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Mehmet KUBAT danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **“Salih Mirzabeyoğlu ve İBDA Hareketi”** başlıklı çalışmanın, bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir; bunu onurumla doğrularım.

Abdullah SABUNCU

ÖN SÖZ

Türkiye’deki İslâmî Hareket’in kökenleri oldukça eskiye dayanmaktadır. Fakat “İslâmî Hareket” veya “İslâmî Uyanış” anlamında “İslâmcılık” fikrinin tarihin hangi noktasından başlatılacağı henüz netlik kazanmamıştır. Bunun nedeni, XIX. yüzyılla birlikte kullanılmaya başlanan kavramlardan hangisinin asıl murat edilen olduğunun çözülememiş olmasındadır. O günden beri İttihad-ı İslâm, İttihad-ı Müslimîn, İslâmlaşmak, Pan-İslâmizm ve daha pek çok terkip, İslâmî Hareket’in sınırlarını belirlemek için mütemadiyen kullanılmaya devam etmektedir.

Arminius Vambery’nin Osmanlı Devleti içerisinde hilafet merkezli devlet politikası olarak yapılan İslâmî çalışmaları henüz 1875’te “Pan-İslâmizm” olarak nitelendirmesi, Ziya Gökalp tarafından “İslâmlık” ve “İslâmlaşma” tabirlerinin kullanılması, Yusuf Akçura tarafından ise bu kavramların karşılığı olarak “Müslümanlık” tabirinin kullanılması da bahsedilen çeşitliliğin örneklerindendir.

İsmail Kara da bu kavram tartışmasının ardından İslâmcılık düşüncesinin Türkiye’deki tarihini 1. İttihad-ı İslâm Politikaları Dönemi (1870-1908); 2. İslâmcılık Dönemi (1908-1918 veya 1924); 3. Muhafazakârlık-Milliyetçilik Dönemi (1924-1944 veya 1960); 4. Radikal ve Entelektüel İslâmcılık Dönemi (1960-1980); 5. Uyum ve Entegrasyon Dönemi (1980 Sonrası) şeklinde beş ana evrede değerlendirmektedir.

Bütün bu tarihsel birikimin neticesinde, dünyada ideolojilerin belirginleştiği ve Cumhuriyet sonrası Türkiye’de Müslümanların kendilerini “ezilenler” olarak gördüğü dönem içerisinde “İslâmcılık” kavramı, Müslümanlar arasında benimsenen ve kimlik olarak kullanılan bir kavram haline gelmiştir. Böylece Osmanlı dönemi devlet politikası olan İttihad-ı İslâm ile günümüz modern dönemin siyasal ve kültürel uyanışı olarak gösterilen İslâmî Hareket, birbirinden farklı karakteristik özellikler göstermekle beraber, aynı fikrin temsilcileri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda modern dönemde II. Abdülhamid, Cemaleddin Afgânî, Said Halim Paşa, Mehmed Âkif, Said Nursî, Necip Fazıl, Sezai Karakoç, İsmet Özel, Necmettin Erbakan, Ercümen Özkan, Esat Coşan ve Hayrettin Karaman gibi şahsiyetler İslâmî Hareket içerisinde zikredilebilecek ve “İslâmcılık” şemsiyesi altında üzerinde çalışılabilecek isimlerdir.

Bizim fikir ve hareket tarzını çalışma konusu olarak seçtiğimiz Salih Mirzabeyoğlu da bu şemsiye altında bulunan, dönem itibariyle “Tevhidî Uyanış Süreci/Evrensel İslâmcılık” dönemi olarak da zikredilen oldukça çalkantılı ve zor bir sürecin içerisinde yaşamıştır. Bu dönem 1970’lerden alınarak günümüze kadar getirilen oldukça geniş bir alanı kapsamaktadır. Öyle ki bu elli yıllık zaman diliminde Türkiye’de ve dünyada meydana gelen ve dönüm noktası olarak kabul edilebilecek pek çok hadise yaşanmıştır. Analiz yaparken en doğru ve en objektif bilgiye ulaşmak için de, tüm bu hadiselerin tarihî yaşanmışlıklarla ilişkisi ve birbirleriyle olması muhtemel benzerlikleri göz önüne alınmalıdır.

Tüm bunlarla birlikte İslâmî Hareket’in, İslâm Mezhepleri Tarihi disiplini içerisinde son yıllarda artan bir rağbetle çalışıldığını görüyoruz. *Salih Mirzabeyoğlu ve İBDA Hareketi* adlı çalışmamız, bu alanda bulunan bir eksikliği kapatma iddiasında olmayıp, yalnızca bu sahaya gösterilen rağbetin artması için küçük bir katkı denemesi niteliğindedir.

Çalışmamız *Giriş*, dört bölüm ve *Sonuç*’tan oluşmaktadır.

Giriş kısmında, kavramsal çerçeve oluşturularak, çalışmanın amacı, lüzumu ve önemi, çalışmanın yöntemi ve kapsamı belirtilmiştir.

Birinci Bölüm’de önce Salih Mirzabeyoğlu’nun hayatı anlatılmış, sonra da üstadı olarak nitelediği Necip Fazıl Kısakürek ile irtibatına değinilmiş, ayrıca bu bölümde Mirzabeyoğlu’nun eserleri hem ismen zikredilmiş, hem de kısa birer tanıtımları yapılmıştır.

İkinci Bölüm’de İBDA düşüncesinin Büyük Doğu düşüncesinden beslenerek zuhuruna, İBDA düşüncesinin misyonuna, İBDA-C isminin niçin ortaya atıldığına ve Mirzabeyoğlu’nun Kısakürek’ten devraldığı “Başyücelik Devleti” teorisine değinilmiştir.

Üçüncü Bölüm’de İBDA düşüncesinin günümüzde etkin olduğu ve Mirzabeyoğlu’nun takipçileri olan yayınevi, dergi, dernek vd. kuruluşlardan bahsedilmiştir.

Dördüncü Bölüm’de ise, Salih Mirzabeyoğlu’nu yakından tanıyan veya İslâmî gündemi eserleriyle besleyen bazı isimlerle yaptığımız söyleşilere yer verilmiş,

Mirzabeyoğlu ve İBDA hakkında yazılmış bazı kitaplardan bahsedilmiş ve fotoğrafları ile bazı gazete kupürleri ek olarak sunulmuştur.

Ulaştığımız neticeler *Sonuç* kısmında özetlenmiştir.

Tanıdığımız ilk andan itibaren bizlere çok şey katan, çeşitli vesilelerle bizi farklı bilgi ve bakış açılarıyla donatan ve üretkenliğimizi artıran kıymetli hocam Prof. Dr. Mehmet KUBAT'a çalışmamız süresince desteklerini esirgemediği için teşekkürü borç biliyorum. Ayrıca, kıymetli eşime ve kızıma, manevî destekleri için teşekkürlerimi sunuyorum.

Gayret bizden, muvaffakiyet Cenâb-ı Allah'tandır.

Abdullah SABUNCU

Şanlıurfa, 2021

ÖZET

İslâmî Hareket, Osmanlı'dan sonra oldukça farklı fraksiyonlarla gelişmiştir. Fikir ve aksiyon adamı Necip Fazıl Kısakürek'in başını çektiği bazı İslâmcı isimler, farklı yöntemlerle bile olsa, 80'li yıllara kadar mücadelelerini sürdürmüşlerdir. 12 Eylül'den sonra ise aynı mücadele tamamen olmasa bile büyük ölçüde etkisini yitirmiş ve daha yumuşak tavırlar gelişmiştir. Sisteme dâhil olmaya çalışarak kısmen liberal refleksler göstermeyi zayıflık olarak niteleyen birtakım radikal gruplar da bu geçiş sürecinde ayakta kalmayı başarmışlardır. Bu gruplardan biri de, liderliğini Salih Mirzabeyoğlu'nun yaptığı İBDA Hareketi'dir.

Mirzabeyoğlu ve arkadaşları yıllar ilerlerken hem İslâmî kesimden, hem de siyasî sistemin ana unsurlarından duydukları rahatsızlıkları her zaman kullandıkları “çatışmacı” üsluplarıyla dile getirmişlerdir. Her zaman zirve noktalarda süren bu gerilimli ortam, Mirzabeyoğlu'nun fikirlerinden etkilenerek hareket eden ve her birinin kendisine “İBDA-C” dediği şiddete başvuran veya başvurmayı gerekli gören grupların ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

28 Şubat dönemine girildiğinde, sistem tarafından İslâmî gruplara yönelik uygulanan tavizsiz tavırdan, Mirzabeyoğlu da payına düşeni almış ve müebbet hapse mahkûm olmuştur. Eserlerinin birçoğunu 16 yıllık hapis hayatında kaleme almıştır. Dinî olarak Sünnî çizgi içerisinde, edebî olarak farklı türlere yoğunlaşabilen, düşüncede felsefî eğilimin göze çarptığı bu eserlerde, Necip Fazıl'dan devraldığı Büyük Doğu mirasını, İBDA fikriyatıyla bütünleştirmiştir.

Günümüzde o ve fikirleri etrafında, İBDA Hareketi ve İBDA-C tavrı tartışılmaya, zaman zaman gündemi meşgul etmeye devam etmektedir. Necip Fazıl'ın ideal bir İslâm devleti olarak teorize ettiği “Başyücelik Devleti” fikri ise, Büyük Doğu-İBDA'nın takipçileri arasında kısmen konuşulmakta; fakat teorinin kâmil yönü ön plana çıkarılsa da, uygulamasının ne kadar mümkün olacağı sorusu havada kalmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Salih Mirzabeyoğlu, İBDA, Necip Fazıl Kısakürek, Büyük Doğu, İslâmcılık, Çağdaş İslâmî Akımlar, İslâmî Hareket

ABSTRACT

The Islamic Movement has developed with quite different factions after the Ottoman Empire. Some names led by Necip Fazıl Kısakürek, the man of idea and action, continued their struggles until the 1980s, even with different methods. After September 12, the same struggle lost its effect and softer attitudes developed. Some radical groups, who consider showing partially liberal reflexes as weakness by trying to be included in the system, have also managed to survive in this transition period. One of these groups is the IBDA Movement, led by Salih Mirzabeyoğlu.

As the years went by, Mirzabeyoğlu and his friends expressed their discomfort both from the Islamic community and the main elements of the political system in their “confrontational” style. This tense environment, which has always been at the peak points, has led to the emergence of groups that act under the influence of Mirzabeyoğlu's ideas and each refer to violence, which they call “IBDA-C” or deem it necessary.

By the time of February 28, Mirzabeyoğlu also took his share of the uncompromising attitude applied by the system towards Islamic groups and was sentenced to life imprisonment. He wrote many of his works in 16 years of imprisonment. In these works, which can focus on different genres in a religiously Sunni line, and in which the philosophical tendency is prominent in thought, he integrated the Great East heritage he inherited from Necip Fazıl with the IBDA intellectual.

Today, around him and his ideas, the IBDA Movement and the IBDA-C attitude continue to be discussed and occupied the agenda from time to time. The idea of “The State of Başyücelik” theorized by Necip Fazıl as an ideal Islamic state is partly spoken among the followers of the Greater East-IBDA; However, even if the exact aspect of the theory is brought to the fore, the question of how feasible its implementation will remain in the air.

Keywords: Salih Mirzabeyoğlu, IBDA, Necip Fazıl Kısakürek, The Great East, Pan-Islam, Contemporary Islamic Movements, Islamic Movement

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
ÖZET	viii
ABSTRACT.....	ix
İÇİNDEKİLER	x
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1
I. Çalışmanın Konusu, Amacı, Lüzumu ve Önemi.....	1
II. Çalışmanın Yöntemi ve Kapsamı.....	2
III. Çalışmanın Kaynakları	3
IV. Kavramsal Çerçeve	4

BİRİNCİ BÖLÜM

SALİH MİRZABEYOĞLU’NUN HAYATI, İLMÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1.1. Salih Mirzabeyoğlu’nun Hayatı	6
1.2. Necip Fazıl Kısakürek İle İrtibatı	9
1.3. Eserleri.....	14

İKİNCİ BÖLÜM

İBDA FİKRİYATININ TEŞEKKÜLÜ

2.1. İBDA Fikriyatının Başlaması	34
2.1.1. İBDA Fikriyatında Öne Çıkarılan Kavramlar	39
2.1.1.1. Kendinden Zuhur	39
2.1.1.2. İslâm’a Muhatap Anlayış.....	39
2.1.1.3. Hikemiyat	39
2.1.1.4. Mücerret Fikir İstidadı	40

2.2. İBDA ve İBDA-C Ayırımı.....	41
2.3. Başyücelik Devleti.....	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İBDA’NIN GÜNÜMÜZDEKİ DURUMU VE FAALİYET ALANLARI

3.1. İBDA Hareketi’nin Günümüzdeki Durumu	51
3.2. İBDA Hareketi’nin Faaliyet Alanları	52

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SÖYLEŞİLER, MİRZABEYOĞLU HAKKINDA YAZILMIŞ KİTAPLAR VE FOTOĞRAFLAR

4.1. Söyleşiler.....	54
4.1.1. Şükrü Sak ile Söyleşi	54
4.1.2. Selim Gürselgil ile Söyleşi	58
4.1.3. Ercan Yıldırım ile Söyleşi	64
4.2. Salih Mirzabeyoğlu ve İBDA Hakkında Yazılmış Bazı Kitaplar.....	68
4.3. Albüm/Arşiv	69
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	77
KAYNAKÇA.....	79

KISALTMALAR

AP	: Adalet Partisi
Bs.	: Basım/Baskı
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
FETÖ	: Fetullahçı Terör Örgütü
Hız.	: Hazreti/Hazretleri
İBDA	: İslâmî Büyük Doğu Akıncıları
İSAM	: İslâm Araştırmaları Merkezi
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
MNP	: Milli Nizam Partisi
MSP	: Milli Selamet Partisi
MTTB	: Milli Türk Talebe Birliği
t.y.	: tarih yok
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğer
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu

GİRİŞ

I. Çalışmanın Konusu, Amacı, Lüzumu ve Önemi

Çalışmamız, Salih Mirzabeyoğlu ve onun fikirleri etrafında şekillenen İBDA Hareketi'ni konu edinmektedir. İBDA Hareketi, temelde Necip Fazıl Kısakürek'in Büyük Doğu idealinden beslenerek doğmuş bir harekettir. Bu nedenle bu iki isim ve iki hareket birbiriyle iç içe geçmiş hâlde bir görünüm arz etmektedir.

İslâm Mezhepleri Tarihi, uzun yıllardır İlahiyat fakültelerinde müstakil bir bilim dalı olarak gelişimini sürdürmektedir. İslâm Mezhepleri Tarihi, klasik itikadî ve siyasî mezhep çalışmalarının yanında, *Günümüz İslâmî Hareketleri* ya da *Çağdaş İslâm Akımları* olarak nitelendirebileceğimiz oluşumların analiz edildiği bir çalışma sahasını da bünyesinde barındırmaktadır. Günümüz dinî akımlarının fikrî altyapılarının tam manasıyla anlaşılabilmesi için de, tarihteki karşılığının bulunması ve benzerlik gösteren fenomenlere odaklanılması gerekmektedir. Bir yandan geleneği anlamak zahmetine girişmek, öte yandan aktüelin ve geleceğin önümüze koymaya devam ettiği çeşitlilik ve zenginlikleri değerlendirmeye çalışmak, İslâm düşüncesinin gelişimini dikkatli bir şekilde ve bilimsel bir gözle izlemeyi gerektirir. Bilhassa son on yılda İslâm dünyasında meydana gelen devrimler, ayaklanmalar ve direnişler, bütün bu gelişmelere coğrafya gereği kayıtsız kalamayan bir Türkiye, özellikle Avrupa'da meydana gelen terör eylemlerini üstlenen İslâm maskesi takmış örgütler, Fetullahçı Terör Örgütü'nün (FETÖ/PDY) gerçekleştirdiği darbe girişimi neticesinde başlayan din-siyaset münasebeti tartışmaları gibi faktörler, bu sahaya yönelen ilgiyi daha da artırmış ve yapılacak çalışmaları daha kıymetli hâle getirmiştir.

Çağdaş İslâmî Akımlar üzerine yapılan Yüksek Lisans çalışmaları son yıllarda artmakla birlikte, bu sahanın her an ortaya koyduğu meselelerin anlaşılabilmesi için gereken altyapı yetersiz görünmektedir. Nitekim 2018 yılında hazırlanan bir çalışma¹, Mezhepler Tarihi dalında yapılan Yüksek Lisans tezlerini ele alırken, Çağdaş İslâmî Akımlara düşen yüzdenin çok düşük olduğunu gerekleriyle ifade etmiştir.

Necip Fazıl Kısakürek gibi, içinde bulunduğu kesimde oldukça tesir bırakan bir

---

¹ Ali Avcu, "İslâm Mezhepleri Tarihi Bilim Dalı'nda Yapılan Yüksek Lisans Tezlerinin Bir Değerlendirmesi", *İslâmî Araştırmalar Dergisi* 29/2 (2018): 399.

aksiyonlerle bu kadar yakın irtibat kuran ve onun fikriyatını geliştirerek fiiliyata dökme emelleri taşıyan bir fikir adamının bugüne kadar bilimsel bir çalışmanın konusu olmaması,² çalışma konusu olarak Salih Mirzabeyoğlu ve onun düşünce dünyasının pratik yansıması olan İBDA Hareketi’ni seçmemizdeki en büyük sebep oldu. Bununla birlikte, Necip Fazıl Kısakürek’in ortaya koyduğu onlarca eserin üzerine, Mirzabeyoğlu’nun kaleme aldığı altmıştan fazla eser, yaptığımız bu çalışmanın da ne denli eksik kalacağının göstergesidir.

II. Çalışmanın Yöntemi ve Kapsamı

İslâm Mezhepleri Tarihi, İslâm’ın ilk anından günümüze kadar olan tüm ana ve ara yollar dâhil olmak üzere geniş bir alanı kapsar. Bugün ortaya çıkan hareketlere/cemaatlara (ya da en geniş ifadeyle bütün bu mezheplere) doğru şekilde yaklaşabilmenin yolu da, bu geniş tarihî seyri doğru okumaktan geçer.

İlmî bulgularla âdeta günbegün yeniden yazılan tarihin doğru okunabilmesi ise, İslâm Mezhepleri Tarihi’nin araştırma yöntemi olan *deskriptiflik* ilkesine uymakla mümkündür. İslâm Mezhepleri Tarihi, klasik dönemlerde tıpkı Kelâm ilmi gibi “hakki ispat” gayesinde ilerlemiş, bu yüzden de Kelâm’la sürekli iç içe olmuştur. Fakat modern dönem Mezhepler Tarihi araştırmaları, deskriptiflik (objektiflik/betimleyicilik) ilkesini benimseyerek, mezhepleri “*ne ise, o*” düsturuyla yorumlamış ve Kelâm ilminden bu bağlamda ayırmıştır.³

Bu çalışmamızda da yöntem olarak İslâm Mezhepleri Tarihi disiplininin ilkelerine uyma gayreti sarf edilmiştir. Böylelikle kaynaklar taranırken, elde edilen verilere şahsî yorumlar eklenmemiş; yazılı kaynaklar ve multimedya arşivler taranırken kayda değer tüm görüşlere mümkün mertebe yer verilmiş; farklı gazetecilerin ve Salih Mirzabeyoğlu ile teşrik-i mesaide bulunmuş, hatta aynı hücrede kalmış kişilerin değerlendirmeleri alınmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın ilk bölümünde, Salih Mirzabeyoğlu’nun hayatına yer vermeye çalıştık. Hayatını anlatırken imkân ölçüsünde Necip Fazıl Kısakürek’le olan

---

² YÖK (Yükseköğretim Kurulu) ve İSAM (İslâm Araştırmaları Merkezi) Ulusal tez merkezleri altyapısında bulunan, erişime açık tezlere göre değerlendirilmiştir.

³ Mehmet Kubat, *İslâm Mezhepleri Tarihi*, 3. Bs (İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları, 2017), 23.

münasebetine de değinme gayreti gösterdik. Mirzabeyoğlu'nun eserlerinin kısa bir tahlili de bu bölümde ele aldığımız konu başlıklarındandı.

İkinci kısımda değerlendirmeye çalıştığımız başlıklar, İBDA kavramı etrafında şekillendi. Bu aşamada, İBDA'nın teşekkülünden, misyonundan, Büyük Doğu ve İBDA kavramlarının yakınlığından, İBDA ve İBDA-C isimlerinin farkından ve bir İslâm devleti tasavvuru olan *Başyücelik Devleti* fikrinden bahsetmeye çalıştık.

Sonraki bölümde, İBDA Hareketi'nin günümüzdeki durumunu resmetmeye çalışırken, son kısımda ise, Mirzabeyoğlu'nu yakından tanıyan bazı isimlerle gerçekleştirdiğimiz söyleşilere, fotoğraf ve gazete kupürlerine ve Mirzabeyoğlu hakkında yazılan kitaplara yer vermeye çalıştık.

Çalışmamız boyunca mezhepler tarihçilerinin fırka, akım ve mezhepleri ele alırken tercih ettikleri *objektif* ve *betimleyici* metodu kullanarak, hak-bâtıl ayırımı üzerinde durmadan, Salih Mirzabeyoğlu'nun fikriyatı etrafında teşekkül eden İBDA Hareketi'ni, “*ne ise, o*” şeklinde, yani olduğu biçimiyle aktarmaya çalıştık.

III. Çalışmanın Kaynakları

Çalışmamızı hazırlarken, irdelediğimiz tarihî aralığı bilimsel gözle izlemiş kaynaklara yönelmeye çalıştık. Bunu yaparken, hamasetten uzak, fikrî muhtevaya sahip eserleri inceleme gayretine koyulduk. İBDA Hareketi de büyük bir çoğunlukla “fikir”den temayüz ettiği için, hem “Büyük Doğu Mimarı” olarak tasvir edilen Necip Fazıl Kısakürek'in eserlerine, hem de “İBDA Mimarı” olarak nitelendirilen Salih Mirzabeyoğlu'nun eserlerinin büyük bir çoğunluğuna yer verdik. Bu eserler çalışmamızın Birinci ve Dördüncü bölümünde müstakil başlıklar altında tanıtılacağı için, bu aşamada konunun detaylarına değinmiyoruz. Ancak burada iki ismin eserlerini karşılaştırmalı olarak tarayarak temel kaynaklarımıza eklediğimizi belirtmek istiyoruz.

Çalışmamızın akademik yönünün sağlam bir zemine oturması için, İslâm Mezhepleri Tarihi alanında yazılan eserlerde ortaya konan bu disiplinin belirleyici unsuru olan ilkelere uymaya azami gayret gösterdik. Tezimizi *İSNAD Atıf Sistemi*'ne göre yazarak akademik ölçüt standardını korumaya çalıştık.

IV. Kavramsal Çerçeve

İBDA kavramı, bazı kaynaklara göre, “doğuş, zuhur” anlamına gelen Arapça bir kelimenin kökenine dayanmaktadır ve “fikrin eyleme dönüşmesi, projenin somutlaşması” manasını ihtiva eder.⁴ Bazı çalışmalar ise, İBDA kelimesinin bir kısaltma olduğunu, açılımının ise “İslâmî Büyük Doğu Akıncıları” şeklinde genel bir kabulle kullanıldığını ifade etmektedir.⁵ Yalnızca bir kaynaktaki⁶ rastlayabildiğimiz bilgiye göre ise İBDA, “İhtilalci Büyük Doğu Akademiyası” anlamındadır.⁷

Hareketin teorisyeni Salih İzzet Erdiş ise soyadını “Cumhuriyet zorlaması” olarak gördüğü için reddeder ve şiirlerinde kullandığı mahlasla, yani Salih Mirzabeyoğlu ismiyle yaşamını sürdürür ve kamuoyunda da bu ismiyle bilinir. Salih Mirzabeyoğlu kendi misyonunu şöyle açıklar: “(Necip Fazıl Kısakürek’i kastederek) Rahmetli üstadımız, beni yetiştirme misyonunun her an bitişikliği içinde ve mütefekkir çehresiyle, yaparı yaptırandır. Atı koşturan süvari! Fail olmak yerine, münfail sıfattır!”⁸

Böylece İBDA Hareketi, Büyük Doğu fikriyatından, Salih Mirzabeyoğlu ise Necip Fazıl Kısakürek’ten ayrı düşünülerek bir değerlendirme yapılamayacaktır. Zira her iki ismin de eserleri incelendiğinde, fikrî olarak tam bir uyum, üslup ve yazı dili olarak da birbirinden ayrılması çok zor olan bir benzerlik göze çarpmaktadır. Hatta Salih Mirzabeyoğlu’nun ilk baskısı 1982 yılında çıkan “Kültür Davamız –Temel Meseleler–” eseri için Necip Fazıl Kısakürek şöyle bir değerlendirme yapmıştır: “Bu kitap, Cumhuriyet sonrası kavruk nesillerin ilk ciddi fikir sesi ve ilk çileli nefis murakabesi eseridir.”⁹

⁴ Mehmet Ali Büyükkara, *Çağdaş İslâmî Akımlar*, 2. Bs (İstanbul: Klasik Yayınları, 2016), 299.

⁵ Hulusi Şentürk, *Türkiye’de İslâmî Oluşumlar ve Siyaset: İslâmcılık*, 3. Bs (İstanbul: Çıra Yayınları, 2015), 561.

⁶ Ahmet Fahri Kurtdereli, *Cahit Zarifoğlu: Yalnızlıktan Yontulan Acılar*, 1. Bs (Ankara: Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, 2016), 120.

⁷ Kelime, yazılışı itibarıyla bazı kaynaklarda sadece baş harf büyük olarak [İbda], bazılarında ise tüm harfleri büyük olarak [İBDA] şeklinde kullanılmıştır. Biz, bazı alıntılar hariç, bu ismi ortaya koyan Mirzabeyoğlu’nun eserlerinin genelinde kullandığı tüm harflerin büyük olarak yazıldığı [İBDA] şeklindeki formu tercih ettik.

⁸ Salih Mirzabeyoğlu, *İslâm’a Muhatap Anlayış “Teorik Dil İlanı”*, 3. Bs (İstanbul: İBDA Yayınları, 2015), 180.

⁹ Salih Mirzabeyoğlu, *Kültür Davamız “Temel Meseleler”*, 3. Bs (İstanbul: İBDA Yayınları, 1993).

BİRİNCİ BÖLÜM
SALİH MİRZABEYOĞLU’NUN HAYATI, İLMÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1.1. Salih Mirzabeyoğlu'nun Hayatı

Salih Mirzabeyoğlu'nun hayatına dair, onu anlatan ya da çalışma gereği onun da zikredildiği kitaplarda detaylı bilgiler bulunmamaktadır. Bunun sebebi belki genç yaşta cezaevine girmiş olması ve o güne kadar meşgul olduğu sahanın sadece yazın hayatı olması olabilir. Bunun yanında 90'lı yıllarda kaleme aldığı otobiyografik roman şeklinde tanıtılan *Tilki Günlüğü* isimli altı ciltlik eser, onu yakından tanımak için bulunabilecek en değerli kaynak niteliğindedir. Hatta tutuklandığı 28 Şubat sürecinde, bu romanda yazılanların birer itiraf olarak değerlendirilebileceği bile yetkililerce konuşulmuştur.¹⁰

Salih Mirzabeyoğlu 10 Mayıs 1950'de Erzincan'da dünyaya gelmiştir. Bu tarihten iki hafta sonra ise adı konulmuştur: Salih İzzet. Ailesine verilen Erdiş soy isminin bir "Cumhuriyet zorlaması" olduğunu söylemiş¹¹ ve 1975 yılında *Gölge Dergisi*'nin çıkışıyla beraber Mirzabeyoğlu soyadını kullanmaya başladığını ifade etmiştir.¹²

Babası Muhammed Şerif'in ismini Said Nursî koymuştur. Fakat nüfus kaydı yapılacağı zaman ilgili memur "Muhammed" ismini koymanın yasak olduğunu söylemiş ve nüfusa Muammer Şerif olarak yazdırılmıştır. Soyunun Muş bölgesinden Mutkî Aşireti reisi Hacı Musa Bey'e dayandığını söyleyen Mirzabeyoğlu, şeceresinin meşhur sahabî Halid b. Velid'e kadar uzandığını ifade etmiştir.¹³ Büyük dedesi İzzet Bey'in Şeyh Sait İsyanı'nda çatışan ve ölen isimlerden biri olduğunu *Tilki Günlüğü*'nde detaylı bir şekilde anlatan Salih Mirzabeyoğlu,¹⁴ olaylardan sonra Muş'tan Konya'ya göçe zorlanan ailesinden¹⁵ babaannesi Hanife Hanım'ın Hz. Ebubekir'in soyundan geldiğini de ekler. Hatta bu soydan gelenlerin öldükten sonra tabanlarında mühür gibi siyah bir lekenin bulunduğu, babaannesinin tabanında da aynı lekeye rastladıklarını ifade eder.¹⁶

Sonraki sayfalarda Mirzabeyoğlu, Diyarbakır'da ve Bursa'da geçen çocukluğundan bahseder ve okuma alışkanlığının annesinin kendisine hediye ettiği

¹⁰ Büyükkara, *Çağdaş İslâmî Akımlar*, 301.

¹¹ Ümit Elönü, "Kendi Kaleminden Salih Mirzabeyoğlu", *Furkan Dergisi*, 2018, 132.

¹² Elönü, "Kendi Kaleminden Salih Mirzabeyoğlu", 133.

¹³ Elönü, "Kendi Kaleminden Salih Mirzabeyoğlu", 133.

¹⁴ Elönü, "Kendi Kaleminden Salih Mirzabeyoğlu", 134.

¹⁵ Elönü, "Kendi Kaleminden Salih Mirzabeyoğlu", 135.

¹⁶ Elönü, "Kendi Kaleminden Salih Mirzabeyoğlu", 137.

Eflatun'un *Devlet* kitabıyla başladığına değinir.¹⁷

Salih Mirzabeyoğlu, Eskişehir'deki yaşamından bahsederken, "Şahsiyetimin ana çizgileri, Eskişehir'de pişmiştir!" der. Zira üstadı olarak saydığı Necip Fazıl Kısakürek'le tanışması burada gerçekleşmiştir. Yine Necmettin Erbakan'la da burada, Milli Selamet Partisi (MSP) vasıtasıyla tanıştığını ifade eden Mirzabeyoğlu,¹⁸ bizzat Erbakan'ın kendisinden diğer illerdeki açılış ve toplantılara da katılmasını istediğini, Konya'daki bir toplantıda kalabalığı dağıtmak isteyen 40-50 kişilik bir gruba tek başına daldığı için parti çevresinden tepki aldığını ve böylece parti faaliyetlerinden uzak durduğunu anlatmıştır.¹⁹ Artan bu eğilimler neticesinde, Akıncılar grubunda sivrilen ve daha sonra Ak-Güç (Akıncı Güç) olarak anılacak olan bazı gençlerin silahlı mücadeleye girişmek istedikleri, fakat Erbakan'ın "Daha mantar tabancanız bile yok." diyerek, onları refüze ettiği söylenmektedir.²⁰

Bu kesin ayrılık, Mirzabeyoğlu'nun yolunun Kısakürek'le kesişmesiyle neticelenir. Kaderin cilvesi ki, Mirzabeyoğlu ve dostlarının Akıncı'lardan ayrılıp "Akıncı Güç" dergisi etrafında toplandığı o dönem, Kısakürek'in de MSP'den bağıni koparıp Milliyetçi Hareket Partisi'ne (MHP) yaklaştığı süreçtir.²¹

Salih Mirzabeyoğlu, görüşlerini topluluklar önünde değil, kitaplar vasıtasıyla anlatma yolunu seçer. Kitap, dergi, makale gibi çalışmalarla 28 Şubat sürecine kadar gelir. 28 Aralık 1998 günü bir okulun önünde çocuklarını beklerken sivil araçlardan inen kişilerce tutuklanıp İstanbul Terörle Mücadele Şubesi'ne götürülür.²² Uzun süre İBDA-C örgütünün lideri olduğunu kabul etmesi için çeşitli baskılara maruz kalır. İşkenceler görür ve dönemin yüksek tirajlı gazetelerinde bu hâli dalga geçilerek sunulur.²³

Hakkında bir hüküm verilmesi gerektiği an geldiğinde ise, karar metninde şu ifadeler geçer: "Kumandan Salih kod, Salih İzzet Erdiş'in örgüt mensuplarının

¹⁷ Elönü, "Kendi Kaleminden Salih Mirzabeyoğlu", 142.

¹⁸ Elönü, "Kendi Kaleminden Salih Mirzabeyoğlu", 147.

¹⁹ Elönü, "Kendi Kaleminden Salih Mirzabeyoğlu", 148.

²⁰ Fethi Çalmuk, "Necmettin Erbakan", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslâmcılık*, 2. Bs (İstanbul: İletişim Yayınları, 2005), 6: 567.

²¹ Şentürk, *Türkiye'de İslâmî Oluşumlar ve Siyaset: İslâmcılık*, 296-298.

²² Gerçek Hayat, "Çileli Bir Ömrün Yolcusu: Salih Mirzabeyoğlu", 14 Mayıs 2018, <http://www.gercek hayat.com.tr/portre/cileli-bir-omrun-yolcusu-salih-mirzabeyoglu/>.

²³ İlgili gazete sayfaları, Furkan Dergisi'nin 2018 yılında çıkan 62. sayısında, "Mirzabeyoğlu Savunmaları" başlıklı bölümde bir araya getirilmiştir.

gerçekleştirdiği eylemlere doğrudan doğruya katıldığı tespit edilememiş olmakla beraber... Lidersiz bir örgüt düşünülmediği gibi, örgüt mensuplarının gerçekleştirdiği eylemlerden de örgüt liderinin sorumlu tutulmaması eşyanın tabiatına aykırı düşer.”²⁴

2001 yılında idamla yargılanır. Daha sonra, idam cezasının kalkmasıyla birlikte, cezası ağırlaştırılmış müebbet hapse çevrilir. İlk tutuklandığı andan itibaren 16 yıl sürecek cezaevi yıllarının kesinleşmesi de böylece belli olur. Bu süreçte çeşitli fiziksel ve psikolojik baskılarla başa çıkmaya çalıştığını eserlerinde dile getiren Mirzabeyoğlu, “Telegram” ismini verdiği ve telepatik bir işkence ya da “zihin yönlendirme” olduğunu izah ettiği bir başka işkence yöntemine daha maruz kaldığını iddia eder. (2012 yılında, dönemin Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Malatya Milletvekili Veli Ağbaba, meclise beş maddelik soru önergesi sunar. Bu önergede Mirzabeyoğlu’nun hapishane şartları, sağlık sorunları, Telegram iddiası gibi başlıklar yer alır. Türkiye’de her dönemde hukuksuzlukların olduğunu dile getiren Ağbaba, Mirzabeyoğlu’nun da hukuksuzluğa maruz kaldığını savunur.)²⁵

Mirzabeyoğlu ile bir konuşma gerçekleştiren gazeteci Ruşen Çakır, Salih Mirzabeyoğlu’nun o güne kadar hücrelerinde unutulmuş olmasının yalnızca 28 Şubat süreciyle açıklanamayacağını belirtir ve iç içe geçmiş iki nedenden bahseder: bunlardan ilki, İslâmî Hareket içerisinde “nevi şahsına münhasır” bir isim olan Mirzabeyoğlu ve İBDA’nın diğer İslâmî oluşumlara mesafeli, hatta saldırgan bir tutum içerisinde olmasıdır. İkincisi ise, 90’lardan itibaren güçlerinin çok üstünde bir meydan okumayla ortaya atılan İBDA’cılarının, ciddi darbeler yiyerek iyice marjinalleşmesi ve Mirzabeyoğlu’na bile yeterince sahip çıkamamalarıdır.²⁶

Yeniden yargılama talebinin, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilmesi neticesinde 22 Temmuz 2014 tarihinde Bolu F Tipi Cezaevi’nden tahliye edilir. Tahliyesinin ardından yeniden yargılama sürecinin nasıl işleyeceği, haksızlığa uğramışsa dava açıp açmayacağı ile ilgili bir soruya şöyle cevap vermiştir: “Bilmiyorum, avukatlarımla konuşmak lazım... Ben hiçbir zaman kendi asıl yerimden

²⁴ Gerçek Hayat, “Çileli Bir Ömrün Yolcusu: Salih Mirzabeyoğlu”.

²⁵ Yeni Şafak, “CHP Salih Mirzabeyoğlu’nu Sordu”, 17 Ekim 2012, <https://www.yenisafak.com/gundem/chp-salih-mirzabeyoglunu-sordu-416170>.

²⁶ Ruşen Çakır, “Salih Mirzabeyoğlu ile Baş Başa İki Saat”, 07 Aralık 2012, <http://www.rusencakir.com/Salih-Mirzabeyoglu-ile-basbasa-iki-Saat/1886>.

ayrılmadım. Ben hep bir fikir damıtmakla meşgul oldum.”²⁷ Bir yıl sonra yeniden yargılama davası görüldü ve İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi, Mirzabeyoğlu’nun sistem karşıtı bir muhalif olduğunu ama Anayasal düzeni değiştirmeye ve ortadan kaldırmaya yönelik şiddet eylemlerine doğrudan doğruya katıldığının tespit edilemediğini belirterek beraat kararı verdi.²⁸

Tahliyesinden yaklaşık dört ay sonra, İstanbul Haliç Kongre Merkezi’nde binlerce izleyicinin iştirak ettiği “Adalet Mutlak’a” isimli, üç saat süren bir konferans veren Salih Mirzabeyoğlu, programdan önce orada bulunan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’la da bir görüşme gerçekleştirdi ve “İki samimi Müslümanın kucaklaşmasıydı.” değerlendirmesinde bulundu. Bu konferansı kayıttan izlediğimizde, Mirzabeyoğlu’nun zaman zaman nutku tutulmuşçasına duraksadığını, konuşmasına ara verdiğini, kısa bir süre sonra ise tane tane konuşmaya devam ettiğini görmüştük. Bunun sağlıklı ilgili bir sorun olabileceğini tahmin ederken, kendi çevresince o anda “Telegram” vasıtasıyla zihin kontrolü yapıldığını ve “Kumandan” olarak niteledikleri Mirzabeyoğlu’na uygulandığını iddia ettikleri işkencenin devam ettirildiği kanaatinde olduklarını çeşitli görsel medya hesaplarından yaptıkları paylaşımlarda gördük.²⁹

7 Mayıs 2018’de Yalova’da bir devlet hastanesinde beyin ölümü gerçekleşen Salih Mirzabeyoğlu, İstanbul’da bir hastaneye nakledildi ve burada 16 Mayıs günü yaşamını yitirdi. Vasiyeti gereği cenazesi iki gün sonra kaldırıldı ve cenaze namazı Mirzabeyoğlu’nun eşi Hayran Hanım’ın isteği üzerine yedi yıl aynı hücrede kaldığı ve aynı zamanda fikirlerinin yakın takipçisi olan Saadeddin Ustaosmanoğlu tarafından kılındı.³⁰

1.2. Necip Fazıl Kısakürek İle İrtibatı

Necip Fazıl Kısakürek, İslâmî camiada kendisinden etkilenilen, örnek alınan, atıf yapılan isimlere bakılırsa, ilk sıralarda sayılabilecek münevverlerdendir. Türk düşünce tarihinde, sağcı yaklaşımları teşkil eden birçok hareketin en önemli “geçiş figürü”dür ve İslâmcılık, muhafazakârlık, milliyetçilik akımları onun sayesinde birbirleriyle konuşup

²⁷ Murat Can Öztürk, “Salih Mirzabeyoğlu: Beni Uçurumdan Attılar Ben Paraşüt İcat Edip İndim”, *Furkan Dergisi*, 2018, 201.

²⁸ Son Dakika, “Salih Mirzabeyoğlu Hakkındaki Beraat Kararının Gerekçesi Açıklandı”, 08 Mayıs 2016, <https://www.sondakika.com/haber/haber-salih-mirzabeyoglu-hakkidaki-beraat-kararinin-8418964/>.

²⁹ Twitter, “Konferans Esnasında Kumandan Salih Mirzabeyoğlu’nun Yaşadığı Telegram Tesiri”, 20 Mayıs 2018, <https://twitter.com/malkocby/status/997989279195426816?s=20>.

³⁰ Saadeddin Ustaosmanoğlu, “Kumandan Öldü(!)”, *Furkan Dergisi*, 2018, 12.

anlaşırlar.³¹ İlk gençlik yıllarında başladığı yazın hayatı, takip eden memurluk yıllarında da devam eder. 1934 yılında Abdülhakîm Arvasî ile tanışması, hayatında yeni bir dönemin başlangıcı olur ve eserlerine sirayet eden tasavvufî kokunun da etkisiyle edebiyat çevrelerince “Bay Mistik” ve “Mistik Şair” gibi lakaplarla anılır.³²

1938 yılında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nde hocalık yapmaya başlayan Kısakürek, bu görevine devam ederken 1943 yılında Büyük Doğu dergisini yayınlamaya başlar. Bir yıl sonra, dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, Necip Fazıl’a “Hocalık veya Büyük Doğu arasında bir tercih yapması gerektiğini” bildiren bir yazı gönderir. Kısakürek de, “Elli kişilik bir sınıftansa, bütün vatana hitap edici kürsüyü, yani Büyük Doğu’yu seçtiğini” ifade eden bir cevap gönderir ve Büyük Doğu sevdasıyla yoluna devam eder. Dergi çeşitli vesilelerle kapatılsa da, tekrar tekrar açılır ve bu arada Büyük Doğu Cemiyeti de kurulur. 1952 yılında Vatan gazetesi sahibi Ahmet Emin Yalman’ın vurulmasında cemiyet sorumlu tutulur ve Necip Fazıl Kısakürek tutuklanır.³³

Bu yasaklar, kapatılmalar, tutuklamalar, yargılamalar yıllar boyunca çeşitli vesilelerle devam eder. 1960 yılına kadar değişik sebeplerle sesi kısık kalır. (Bu durum, Büyük Doğu gibi “İslâmî renkleri” ön plana çıkan bazı dergilerin, düşüncelerini “küresel ve ulusal şartları gözetken bir sınırlılık”la dillendirdikleri tespitiyle anlatılır. Bunun sebebi olarak da, Müslümanların 1945’e kadar tepeden inmece laikleştirme ve modernleştirme süreçlerinin baskı ve zulümleriyle yaşamaları gösterilir.)³⁴ Kısakürek, darbeden sonra gelişen ve biraz da rahatlayan siyaset ortamında kendine daha rahat bir yer bulur ve İslâmcı kuruluşlar üzerinde ciddi etkiler bırakmaya başlar. Öyle ki Milli Türk Talebe Birliği (MTTB) nezdinde o bir “fikir babası” konumuna gelir ve Anadolu’nun çeşitli bölgelerinde konferanslar vermeye başlar.³⁵

Anadolu’daki bu yoğun konferanslar aracılığıyla yüz binlerce kişiye ulaşan Kısakürek, Büyük Doğu fikrinin yaygınlaşması ve kadrolar yetiştirilmesi için bir fikir kulübü kurma kararı alır. 1965 yılında kurulan Büyük Doğu Fikir Kulübü, Kısakürek’in

---

³¹ Murat Güzel, “Necip Fazıl Kısakürek”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Muhafazakârlık*, 3. Bs (İstanbul: İletişim Yayınları, 2006), 5: 334.

³² Şentürk, *Türkiye’de İslâmî Oluşumlar ve Siyaset: İslâmcılık*, 289.

³³ Şentürk, *Türkiye’de İslâmî Oluşumlar ve Siyaset: İslâmcılık*, 290.

³⁴ Hamza Türkmen, *Türkiye’de İslâmcılık ve Özeleştirisi*, 3. Bs (İstanbul: Ekin Yayınları, 2014), 36.

³⁵ Şentürk, *Türkiye’de İslâmî Oluşumlar ve Siyaset: İslâmcılık*, 294.

daha önce kurduğu ve partiye dönüştürmeye çalıştığı Büyük Doğu Cemiyeti'nin bir nevi (sivil alanda) tekrar hayat bulması girişimidir.³⁶ Fakat kulübün “ofansif” faaliyetleri kısa zamanda rahatsızlık verir ve Necip Fazıl'ın “Sahte Kahramanlar” isimli bir konferansı gerekçe gösterilerek, “din esasına dayalı cemiyet kurmak” iddiası ile dava açılır. Bir süre sonra hem dergi hem de kulüp kapatılır.³⁷

Kısakürek, bu şekilde fikrini geliştirecek oluşumları kurmaya devam ederken, sahadaki aksiyoner tavrından da ödün vermez ve Milli Nizam Partisi'nin (MNP) kuruluş çalışmalarında yer almaktan imtina etmez. MNP'nin kurulma fikri şu hikâyeye dayanır: Necmettin Erbakan'ın Türkiye Odalar Birliği Sanayi Dairesi başkanlığına seçilmesine rağmen, Adalet Partisi (AP) iktidarının ilgili bakanlığınca görevinden uzaklaştırılır. Ardından aynı partiden yaptığı milletvekilliği aday adaylığı da veto edilir.³⁸ Erbakan, böylece siyasî çalışmalarını yoğunlaştırır. Bu arada, AP'den ayrılan ve yeni bir arayış içinde olan, Osman Yüksel Serdengeçti'nin başını çektiği bazı isimler Erbakan'la yeni bir parti kurmak fikriyle görüşür.³⁹ Fakat 1969 seçimlerinin yaklaşması bu fikrin gerçekleşmesini tehir eder ve Erbakan Konya'dan bağımsız milletvekili seçilir. Seçimlerden sonra parti kurma girişimleri hızlanır ve geniş çaplı bir “istişare meclisi” kurulur. Necip Fazıl da bu kuruldaki isimlerden biridir.⁴⁰ Partinin programı hazırlanırken, Erbakan'ın, Büyük Doğu Programı'nın parti programı olarak kabul edilmesi yönünde görüş bildirdiği bizzat Kısakürek tarafından “Rapor”larda ifade

³⁶ Şentürk, *Türkiye’de İslâmî Oluşumlar ve Siyaset: İslâmcılık*, 295.

³⁷ Burada “ofansif” tanımlamasını kullanmamızın sebebi, Kısakürek ve Büyük Doğu çevresinin kullandığı söylenen polemiğe dildir. Öyle ki onun hayallerinde, görüşlerini merkeze (çokluğa)/muhafazakârlığa taşımak istediği, fakat kişiliği nedeniyle sürekli siyasî yelpazenin kenarlarına savrulduğu söylenir. Büyük Doğu’yu 35 yıl içinde aralıklarla 380 sayı olarak çıkaran motivasyonun da, bu “uzlaşmaz, öfkeli ve sabırsız” polemikler olduğu iddia edilir. (Levent Cantek, “Büyük Doğu”, *Modern Türkiye’de Siyasî Düşünce: Muhafazakârlık*, 3. Bs (İstanbul: İletişim, 2006), 5: 655.) İlgili değerlendirmenin, “Muhafazakâr Popülizm” üst başlığı altında yapılması da manidardır. Çünkü bu dönemde geliştiren “İslâmî Muhalefet” ya da “Anadolucu Muhafazakârlık” denemelerinin, esasen Müslümanların Cumhuriyet modernizmi ve laisizm karşısındaki popülist tavrından ibaret olduğu söylenmiştir. Zira bu “pasif direniş”, baskıları ve mağduriyeti göze alarak mukaddesatına sahip çıkan, ancak bunu yaparken de başka bir mukaddes olan “Devlet”e zeval vermeme kaygısı güden bir dilemma arasında gidip gelmektedir. (Tanıl Bora-Necmi Erdoğan, “Muhafazakâr Popülizm”, *Modern Türkiye’de Siyasî Düşünce: Muhafazakârlık*, 3. Bs (İstanbul: İletişim, 2006), 5: 633.) O dönemde Necip Fazıl'ın dili, karşıdan gelen tahriklere göre de şekillenmiştir. Zira, Müslüman oluşuyla ilgili, sakalına “maymun”, namazına “çağ dışı”, camisine “ayak kokusu” yakıştırmaları sıkça yapılmıştır. (İlgili anılar için bkz. Necip Fazıl Kısakürek, *Batı Tefekkürü ve İslâm Tasavvuru*, Büyük Doğu Yayınları).

³⁸ Ali Yaşar Sarıbay, “Milli Nizam Partisi’nin Kuruluşu ve Programının İçeriği”, *Modern Türkiye’de Siyasî Düşünce: İslâmcılık*, 2. Bs (İstanbul: İletişim Yayınları, 2005), 6: 576.

³⁹ Şentürk, *Türkiye’de İslâmî Oluşumlar ve Siyaset: İslâmcılık*, 324.

⁴⁰ Şentürk, *Türkiye’de İslâmî Oluşumlar ve Siyaset: İslâmcılık*, 327.

edilir.⁴¹

MNP'nin kapatılması ve MSP'nin kurulmasıyla devam eden süreçte Kısakürek'in desteği devam eder. 1977 seçimlerine yaklaşan zaman diliminde, olası bir erken seçim ihtimaline karşı Kısakürek, 40 kişilik bir milletvekili listesi hazırlar, fakat bu liste MSP kurmaylarınca dikkate alınmaz. Bu duruma kızan Necip Fazıl MSP'den desteğini çekerek MHP'ye yönelir.⁴² Alparslan Türkeş'in davetiyle gerçekleşen bu buluşma, Necip Fazıl'ın da sunduğu bazı şartların kabul görmesiyle birlikteliğe dönüşür.⁴³

Bu açık desteğin ardından, Kısakürek daha önce MTTB'de yoğunlaştırdığı motivasyonunu Ülkücü gençliğe yöneltir ve MTTB'yi, MSP güdümüne girmek ve aksiyoner olmamakla suçlar.⁴⁴ 12 Eylül Darbesi'ne giden kaygan zeminli süreçten nasibini alan MTTB de, değişen yönetimle birlikte pasifize olur ve içlerinden ayrılan bir ekip Akıncılar Derneğini kurar.⁴⁵ Akıncılar isimli dergi vasıtasıyla kendilerini görünür kılan bu harekete, Gölge dergisinin başarılı kalemlerinden Salih Mirzabeyoğlu ve arkadaşları da kısa bir süre sonra iştirak eder ve etkin görevler alır.⁴⁶ Gölge ekibi, Akıncılar dergisinde, Kısakürek'in Erbakan aleyhine yazmış olduğu "Rapor"ları yayımlamak isteseler de, talepleri kabul görmez. Böylece Akıncılar'dan ayrılarak, "Akıncı Güç" dergisini çıkarırlar ve (tıpkı Kısakürek'in MTTB'yi eleştirdiği gibi) Akıncılar'ı "basitliğe, miskinliğe, mıyışmaya, şahsiyetsizliğe, korkaklığa yöneltmek" şeklindeki ithamlarla eleştirirler.⁴⁷

Kısakürek ve Mirzabeyoğlu'nun farklı mecralarda yaşadıkları bu kopmalar, yaptıkları açıklamalara bakılırsa, sanki birbirlerini bulmak içindir. Akıncılar'dan ayrılan Mirzabeyoğlu ve arkadaşları Büyük Doğu'nun çalışma ofisine gelirler ve Necip Fazıl'a *Akıncı Güç Dergisini* takdim ederler. Necip Fazıl, bu tanışma olayını Ortadoğu Gazetesi'nin 10 Haziran 1979 tarihli baskısında şöyle anlatır: "Birkaç gün önce... Büyük Doğu Yayınları'nın idare yerine, birer meşale kıvraklığında üç genç geldi. Oturdular ve tek kelime söylemeden bana bir dergi uzattılar: Akıncı Güç. Bunlar bu

---

⁴¹ Şentürk, *Türkiye'de İslâmî Oluşumlar ve Siyaset: İslâmcılık*, 296.

⁴² Güzel, "Necip Fazıl Kısakürek", 5: 338.

⁴³ Şentürk, *Türkiye'de İslâmî Oluşumlar ve Siyaset: İslâmcılık*, 297.

⁴⁴ Şentürk, *Türkiye'de İslâmî Oluşumlar ve Siyaset: İslâmcılık*, 299.

⁴⁵ Büyükkara, *Çağdaş İslâmî Akımlar*, 285.

⁴⁶ Büyükkara, *Çağdaş İslâmî Akımlar*, 298.

⁴⁷ Büyükkara, *Çağdaş İslâmî Akımlar*, 298.

dergiyi çıkaran ve güden gençler...

En telaşlı anımda, dergilerine bir göz atmak imkânından mahrum bulunduğum şartlar altında, ancak bir çay içebilecek kadar kısa bir zaman içinde temas edebildiğim ve büyük teması Ankara'dan dönüşüme ertelediğim bu gençler, benim bugünkü İslâm gençliğine musallat ayrılık ve aykırılık mikropları üzerindeki görüşlerimi dinlerken öylesine müteessir oldular ki, içlerinden biri hıçkırıklarını tutamadı ve başını ellerinin arasına alarak ağlamaya başladı.

Dondum ve acıyla doldum...

Gece yatağıma uzanıp dergilerini açtığım zaman ne görsem iyi? Bir baştan öbür başa Büyük Doğu idealinin destanı... Hem de en derin fikir tabakalarına kadar nüfuz edici ve bugünkü aydın İslâm gençliğini Büyük Doğu mihrak ve istikametinde gösterici bir tahlil, terkip, tefekkür ve tahassüs ifadesiyle... Alkol kokulu cenaze çelenklerinden daha adi pohpohlamalarla değil... Duyarak, düşünerek ve yaşayarak...

Hayatım ve davamın en acıklı inkisar ve ıstırabını heykelleştiren MSP devşirmesi bu gençler, şimdi demetlerinin bağını çatlatıyor, yepyeni bir demetlenme hasretiyle öz kaynaklarının adını veriyor ve bu, kendi kendisini tayin ve tespit işinde en soylu ve şahsiyetli çile hakkını tüttürüyordu.

Karanlık bir zindan odasında nabzını sayan bir adama, 'Kalk ve toplan! Yanlışlıklar ilâhî adaletle kendi kendisine patlak verdi! Artık açık hava ve güneş senin!' hitabına ermiş gibi oldum ve ben de o genç gibi ağladım.

15 yıllık oluşunun harcı içinde alın terim, hummalı nefesim ve olanca kımıldama gücüm yatan 'Millî Türk Talebe Birliği'nin nihayet ölü kalıplar içinde donduruluşu, tek ümit hâlinde yöneldiğim Ülkücü gençliğin de henüz ruh adalelerine büyük vecd ve tefekkür cereyanını vermeye henüz fırsat bulunmayışı önünde, bu en beklenmedik yerden kendi kendisine yükselen ses, bana müjdelerin müjdesini getirdi:

Onlar benim ardımdan gelmeyecek, ben onların arkasından koşacağım!"⁴⁸

Salih Mirzabeyoğlu ise bu buluşmanın neticesinden şöyle bahseder: "10 Haziran 1979 tarihli Ortadoğu Gazetesi'nde Üstad tarafından 'Müjdelerin Müjdesi' olarak takdim edilişimiz, yine aynı gazetenin 11 Haziran 1979 tarihli nüshasında onun

---

⁴⁸ Şentürk, *Türkiye'de İslâmî Oluşumlar ve Siyaset: İslâmcılık*, 300, 301.

tarafından ‘Akıncı Güç’teki yazımın tam sayfa olarak yayınlatılmasından birkaç gün sonra, köşkünün bahçesinde oturuyoruz. Yuvarlak bir masa başında o, yay şeklinde dizili kanepeler ve sandalyelerde biz. Uzun bir çile sonunda yukarıda kısaca temas ettiğim çileye yol açıcı ilk basamak; ilk beraberliğimiz, ilk misafirliğimiz.

Uzun, çok uzun bir hasretten sonra, yeni bir gençlik hasretinin bestesine cevap olamama suçunu nefsinde yaşamış, çatlarcasına ona doğru koşarken ‘Ey genç adam neredesin?’ diye çatlamasının ıstırapıyla yanmış, ‘geliyorum, hazırlanıyorum, göreceksin!’ diye kalbinden kopan çığlığı bir türlü iş ve verim planına intikal ettirememiş olmanın suçuyla erimiş... Onun yerini, değerini, manasını kavırıyorum...”⁴⁹

Akıncı Güç kadrosundan o dönem Kısakürek’in davetine katılan isimlerden biri de derginin yazarlarından Kâzım Albayrak’tır. Albayrak bir söyleşisinde, o günlerde Necip Fazıl’ın bir ümitsizlik içine düştüğünü, Salih Mirzabeyoğlu ve Akıncı Güç kadrosunun onu tekrar heyecana ittiğini söyler. Kısakürek’in, “Akıncı güç hiç beklemediğim bir zamanda bir ışık gibi fışkırdı!” ifadesinin önemine dikkat çeken Albayrak, Necip Fazıl’ın, “Aradığım genci buldum.” Şeklindeki ifadesinde de Mirzabeyoğlu’na işaret ettiğini belirtir.⁵⁰

İki ismin böylece başlayan münasebeti, Necip Fazıl Kısakürek’in 1983’te vefat etmesine kadar devam eder.

1.3. Eserleri

Salih Mirzabeyoğlu, 68 yıllık hayatına 60 kitap sığdırabilmiştir. Eserlerinin büyük çoğunluğu fikir kitaplarından oluşmakla birlikte, külliyyatının içerisinde, 1 destan, 1 lügat, 1 gözlem, 1 hikâye, 3 şiir, 8 roman (bu romanlardan 6 tanesi aynı romanın devam ciltleridir) çalışması da bulunmaktadır. Eserlerinde, iktisattan tarihe, hukuktan tasavvufa kadar çok geniş bir tabanda hareket eder.

1) *Bütün Fikrin Gerekliliği*

“İktidar-Siyaset-Hareket” alt başlığıyla yayımlanan kitap, Salih

⁴⁹ Salih Mirzabeyoğlu, *Necip Fazıl’la Başbaşa “İntibâ ve İlham”*, 4. Bs (İstanbul: İBDA Yayınları, 2019), 27-31.

⁵⁰ Star Gazetesi, “İslâm Osmanlı’nın Son Döneminde Burada Bozuldu, Burada Düzelecek”, 23 Aralık 2018, <https://www.star.com.tr/pazar/islam-osmanlinin-son-doneminde-burada-bozuldu-burada-duzelecek-haber-1420122/>.

Mirzabeyoğlu'nun ilk eseridir. “İslâm’a muhatap anlayış” davasını derinliğine ve genişliğine doğru meselelerle misallendirdiğini ifade eden⁵¹ Mirzabeyoğlu, kitabın, “insan ve toplum meselelerine İslâm’ı tatbik edebilmenin temel bir oluş prensibi ve temel bir esası” olduğunu vurgular.⁵² Kitapta, Türkiye’nin o günkü durumundan, iktidar, rejim, toplumsal hâkimiyet, ihtilal gibi kavramlardan bahsedilir. Felsefî vurgular ön plandadır ve Necip Fazıl Kısakürek’in “İdeolocya Örgüsü” eserindeki görüşlerine vurgu yapılır. Kısakürek, kitap için, “Mücerret fikir istidadı tamam!” değerlendirmesini yapmıştır.⁵³

Mirzabeyoğlu kitabın değişik yerlerinde “Mutlak Fikir” vurgusu yapar. Bu tanımlama, İslâm’ı hayatın her alanında hâkim kılma çabasını ifade etmektedir. İktidar, ihtilal, hâkimiyet kavramları da bu bağlamda değerlendirilmiştir.

2) *Aydınlık Savaşçıları “Moro Destanı”*

1970’lerin ortasında Filipinler’in Moro Adası’nda başlayan İslâmcı Kurtuluş Savaşı’nı konu alır.⁵⁴ İlk bölümü Yenidevir Gazetesi’nde basılmış, devamında Gölge Dergisi’nde parça parça yayımlanmaya devam etmiş ve 1979 yılında kitaplaştırılmıştır.⁵⁵ Salih Mirzabeyoğlu, Moro halkının Amerikan emperyalizmi altında olduğunu ifade etmiş ve yönetimde olan Ferdinand Marcos’yu “mutlak fikir düşmanı” olarak nitelemiştir.⁵⁶

3) *İdeolocya ve İhtilâl*

Eser, “Kavganın İçinden” alt başlığıyla çıkmıştır. Mirzabeyoğlu kitabın takdiminde, “fikir” ve onun eşya ve hadiselere nakşı işi olan “aksiyon” şeklinde tanımladığı “dava”sını, kendisinin varlık hikmeti olarak ifade eder.⁵⁷

Mirzabeyoğlu’nun 1979’da “Akıncı Güç” ve 1980’de “Rapor” dergilerinde

⁵¹ Salih Mirzabeyoğlu, *Bütün Fikrin Gerekliliği “İktidar-Siyaset-Hareket”*, 3. Bs (İstanbul: İBDA Yayınları, 2017), 9.

⁵² Mirzabeyoğlu, *Bütün Fikrin Gerekliliği “İktidar-Siyaset-Hareket”*, 10.

⁵³ Mirzabeyoğlu, *Bütün Fikrin Gerekliliği “İktidar-Siyaset-Hareket”*, 9.

⁵⁴ Selim Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu’nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 1. Bs (İstanbul: Çarpıcı Kitap, 2015), 29.

⁵⁵ Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu’nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 30.

⁵⁶ Salih Mirzabeyoğlu, *Aydınlık Savaşçıları “Moro Destanı”*, 1. Bs (İstanbul: İBDA Yayınları, 1979), 16,17.

⁵⁷ Salih Mirzabeyoğlu, *İdeolocya ve İhtilâl “Kavganın İçinden”*, 5. Bs (İstanbul: İBDA Yayınları, 2017), 7.

çıkan yazılarından müteşekkildir. Bununla beraber, yazar tarafından tertipli bir şekilde dizayn edilmiş, çeşitli eklemelerle müstakil bir kitap hâlini almıştır. Necip Fazıl Kısakürek eserdeki derinlik ve ahenge vurgu yaparak, “40 senedir bu mayayı elde etmek için uğraştım. Şimdi ise sendeki mücerret fikir istidadından şikâyet ediyorum. Ben, mücerretler adamı, bugüne kadar mücerret fikir istidatsızlığını tenkid ederken, ilk defa birinde mücerret fikir istidadını tenkid ediyorum... Sen benim için yazıyorsun; anlamazlar. Öyle yükselere çıkıyorsun ki, kanatların yanabilir!.. Sana en büyük methiye de bu, en büyük tenkid de...”⁵⁸

Kitapta, Salih Mirzabeyoğlu ve arkadaşlarının yaşadıkları süreç, MTTB, MSP, Akıncılar, Akıncı Güç Dergisi çerçevesinde anlatılır ve Necip Fazıl Kısakürek’e kadar uzanan yolculuktan bahsedilir. Mirzabeyoğlu, Akıncı Güç olarak yaşadıkları kopuşta, esas gayenin, “Büyük Doğu ruh ve sistemiyle gençlik arasında Köprü Başı olmak” olduğunu ifade eder.⁵⁹

Eserin genelinde, fikrî olgunluğa erişmekten sık sık dem vurulmuş, “iç oluş” ihtilâl-inkılabın ilk şartı sayılmış ve iç oluş olmadan dış oluşa (eyleme) geçilemeyeceği belirtilmiştir.⁶⁰

4) *Yaşamayı Deneme*

Salih Mirzabeyoğlu’nun ilk romanıdır. Ölüm ve aşk temalıdır. Bu romanın “aşk” mevzuunda işlediği derinlik esas alındığında hak ettiği ilgiyi görmediğini düşünen Gürselgil, kitaptan şu kıyasla bahseder: “İslâmcı camiada Sezai Karakoç haklı bir üne sahiptir. Gençliğinin başında, yüreği küt küt atarken, onun Mona Rosa’sını okumamış kimse yok gibidir. Oysa “Yaşamayı Deneme” pek bilinmez. Onun kadar ünlü olmamıştır. Bu, ondan daha zayıf olduğundan değildir. Salih Mirzabeyoğlu’nun “Salih Mirzabeyoğlu” olduğundandır. Sezai Karakoç da, o da *Büyük Doğu* okulundan yetişmelerine rağmen, Salih Mirzabeyoğlu’nun, kavgacı, uzlaşmayıcı, hep tehlikeli yerde yürüyücü mizacındandır.”⁶¹

⁵⁸ Mirzabeyoğlu, *İdeolocya ve İhtilâl “Kavganın İçinden”*, 8.

⁵⁹ Mirzabeyoğlu, *İdeolocya ve İhtilâl “Kavganın İçinden”*, 35.

⁶⁰ Mirzabeyoğlu, *İdeolocya ve İhtilâl “Kavganın İçinden”*, 70.

⁶¹ Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu’nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 38.

5) *Münşeat*

Eser, esasen bir şiir kitabıdır. Mirzabeyoğlu bu eserde kaleme aldığı şiir formundaki yazıları, “münşeat” olarak vasıflandırmıştır. Takipçileri tarafından, Mirzabeyoğlu’nun bu adla bir nevi yeni bir edebiyat türü oluşturduğu yorumları yapılmıştır. Bu yoruma göre, Mirzabeyoğlu’nun bu eserinde bulunan serbest vezinle yazılan şiirler, felsefi-hikemî bir muhteviyata sahip olmakla geleneksek serbest şiirden ayrılır. Münşeat da, hem şiir iddiasında olmadığından, hem de “karalama defteri” anlamı taşıdığından, Mirzabeyoğlu tarafından bu şekilde tesmiye edilmiştir.⁶²

6) *Tarihten Bir Yaprak*

Bu kitap, ilk ve son olarak 1981 yılında yayımlanmıştır. Bu nedenle güncel baskısı bulunmamaktadır. İBDA Yayınları’nın internet sitesinden edindiğimiz küçük bilgi notlarına göre, bu eserde Salih Mirzabeyoğlu, Macar İhtilâli’nden bahseder. Bu tarihî anekdottan aldığı mevzuu, olunması gereken aksiyonerliğe bağlar ve Müslüman için bir dünya duruşu belirler: “Macar İhtilâli, insanımızın ‘kendi şuuru’na ermesini istemeyen ve onu anti-komünist çizginin malzemesi olarak tutmak isteyen zihniyetçe şöyle veya böyle işlendi. Biz burada onu, kendi dilimizle ve onun etrafında işlediğimiz meselelerle gündeme getiriyor ve anti-komünist olmaktan başka bir mana ifade etmez adamlardan ayrı, kendi şuurumuzun nefret kutbunu şuurlarda kutuplaştırma verisi olarak ele alıyoruz.”⁶³

7) *Kültür Davamız “Temel Meseleler”*

Eserin kapağında Necip Fazıl Kısakürek’in el yazısıyla, “Bu kitap, Cumhuriyet sonrası kavruk nesillerin ilk ciddi fikir sesi ve ilk çileli nefis murakabesi eseridir!” notu bulunmaktadır. Salih Mirzabeyoğlu, kitabın girişinde ilk olarak, dilinin “girift ve çetrefil” olduğu itirafında bulunur ve “ekmeği aslanın ağzından almak” deyimine atıfla, okuyucunun gerçekten bilgi edinmek istiyorsa bu zorluğa katlanması gerektiğini söyler.⁶⁴

Mirzabeyoğlu, Müslüman kesimi kastederek, “Sakat Muhakeme” başlığı

⁶² Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu’nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 41.

⁶³ www.ibdayayinlari.com/kulliyyat_06_tarihten_bir_yaprak.html

⁶⁴ Mirzabeyoğlu, *Kültür Davamız “Temel Meseleler”*, 13.

içerisinde üç yanıştan bahseder: Birinci yanışt, “zıddını düşünmek”. Ona göre, meselelere yaklaşırken üzerinde durulması gereken husus, karşıt düşüncenin söylediğinin tam tersini söyleyerek doğru düşünceye varılamayacaktır. Karşısındakinin yanıştını ispat çabasıyla doğruyu bulmak beyhudedir; doğruyu bulmak için alternatif üretmek gerekir.⁶⁵ İkinci yanışt, “karşı yanışt”. Buradaki uyarı, karşı düşüncenin ne dediğini anlamadan, kendince değerini kavramadan o düşünceye sarılmak üzerinedir. Yani İslâm’a uymayan bir fikri karşıdan alıp daha fazla savunmak, yanışt karşısındaki yanıştır.⁶⁶ Üçüncü yanışt, “donma ve alışkanlık”. Mirzabeyoğlu burada ruhu devamlılığın ve yeniliğın temsilcisi, akıllı ise donmanın temsilcisi olarak tasvir eder. Buradan hareketle, eşya ve hadiseler karşısında, her şeyi akla nispet eden ve akıllı büsbütün yok sayan kimseleri aynı kefeye koyar ve “yobaz” olarak değerlendirir.⁶⁷

8) Damlaya Damlaya

Kitap, “Yılanlı Kuyudan Notlar” alt başlığıyla yayımlanmıştır. Mirzabeyoğlu bu eserini “zindan edebiyatı” olarak tanımlar ve dünya hayatını metaforik olarak bir zindana benzetir. Necip Fazıl’ın hapisane günlerine atıf yapılır ve “zindan içinde zindan” tabiri kullanılır.⁶⁸

9) Anafor

Salih Mirzabeyoğlu’nun bu kitabının içindeki şiirler baştan sona okunduğında, tek bir şiir görüntüsü vermektedir. Zira sayfalarda bulunan şiirler herhangi bir başlıkla veya bölüm şerhiyle ayrılmamıştır. Hatta sayfaların tamamına yakınının son mısraında, kitabın alt başlığı olan “kalemin yaz dediğı” cümlesinden türetilmiş ifadeler bulunmaktadır. Bu ifadeler, “kalemin yazdığı salih bin şerif” cümlesiyle⁶⁹ başlar; “kalemin yazdığı son söz” cümlesiyle⁷⁰ sona erer.

10) Necip Fazıl’la Başbaşa

Kitap, Salih Mirzabeyoğlu tarafından çizilen bir karakalem resimle başlar.

⁶⁵ Mirzabeyoğlu, *Kültür Davamız “Temel Meseleler”*, 23.

⁶⁶ Mirzabeyoğlu, *Kültür Davamız “Temel Meseleler”*, 25.

⁶⁷ Mirzabeyoğlu, *Kültür Davamız “Temel Meseleler”*, 27.

⁶⁸ Salih Mirzabeyoğlu, *Damlaya Damlaya “Yılanlı Kuyudan Notlar”*, 2. Bs (İstanbul: İBDA Yayınları, 1997), 7.

⁶⁹ Salih Mirzabeyoğlu, *Anafor “Kalemin Yaz Dediğı”*, 2. Bs (İstanbul: İBDA Yayınları, 2014), 9.

⁷⁰ Mirzabeyoğlu, *Anafor “Kalemin Yaz Dediğı”*, 77.

Resimde bir beden üzerinde ikiye ayrılmış bir baş vardır. Bu başın bir tarafında Kısakürek, diğer tarafında Mirzabeyoğlu resmedilmiştir.⁷¹ Bu çizimle muhtemelen, iki ismin fikrî uyumu gösterilmeye çalışılmış, Büyük Doğu ve İBDA düşüncelerinin aslında tek bir bedenden çıktığı duygusu verilmeye çalışılmıştır. Zira birkaç sayfa sonra, “Necip Fazıl’ın yanına gidip gelmek gövdeyi taşımaksa, gittim ve geldim... Eğer bir ruh ve keyfiyet davası ise, ne gittim ve ne de geldim; dirsek temasının ne öncesi ve ne de sonrasında, ondan hiç ayrı olmadım ki!...”⁷²

Mirzabeyoğlu bu kitabında baştan sonra, Necip Fazıl’la olan münasebetinden, onunla yaşadığı anlarından, vasiyet saydığı bazı sözlerinden, problem olarak gördükleri meselelere yaptıkları çözümlemelerden bahseder. Bunlar kitaba işlenirken, diğer pek çok eserinde olduğu gibi, “Büyük Doğu”, “İBDA”, “mutlak fikir”, “mücerret fikir istidadı”, “kendinden zuhur” tanımlamaları her fırsatta izah edilir.

Eserin ilk baskısı dışındaki genişletilmiş diğer baskılarında Mirzabeyoğlu başından geçen bir hikâyeyi de anlatır. 1986 yılında, Nokta Dergisi Salih Mirzabeyoğlu ile “Dinci Gençlik” üzerine bir söyleşi yapmak ister. Mirzabeyoğlu konuşacaklarının aynen basılması şartıyla bu teklifi kabul eder ve söyleşi gerçekleşir. Fakat daha sonra söyleşiyi yapan muhabir gelir ve yayın kurulunun çok ağır bulmaları sebebiyle bu söyleşiyi yayımlayamayacaklarını belirtir. Bunun üzerine Mirzabeyoğlu bir arkadaşının da kaydettiği bu konuşmayı Tavır Dergisi’nde yayımlatır. Temelde Mirzabeyoğlu’nun görüşleri, faaliyetleri, ideolojik perspektifi etrafında şekillenen bu konuşma, “Gençliğin İslâm’a olan ilgisinin sebepleri”ni sorarak başlar. Salih Mirzabeyoğlu’nun cevabı şöyledir: “İslâmî dünya görüşüne bağlı bir tarih ve hâl muhasebesi yaptığımızda, içinde bulunulan dönemde Türkiye’de büyük bir İslâmî zuhur, gerçek bir İslâm inkılâbı bekleniyor... Batı’ya baktığımız zaman, Batı da her alanda iflas ettiğini, fikir, sanat ve hâl diliyle ifşa ediyor; mesela tarihçi Toynbee, ‘İstikbâl İslâm’ındır, denenmemiş bir o var!’ der... İşte bu tespit ve teşhislerin bittiği yerde, gençliğin İslâm’a olan ilgisi kendiliğinden anlaşılıyor; onlar, bu inkılâp zamanının insanları...”⁷³

⁷¹ Mirzabeyoğlu, *Necip Fazıl’la Başbaşa “İntibâ ve İlham”*, 5.

⁷² Mirzabeyoğlu, *Necip Fazıl’la Başbaşa “İntibâ ve İlham”*, 11,12.

⁷³ Mirzabeyoğlu, *Necip Fazıl’la Başbaşa “İntibâ ve İlham”*, 275-277. Bu söyleşi Tavır’da çıktıktan kısa bir süre sonra, Cumhuriyet Gazetesi’nde bir haber yapılır. Haberi Salih Mirzabeyoğlu da bazı eserlerinde “sarı saçlı mavi gözlü bir adam” diye aktarır. Haberde Türkçe konuşan bir Amerikalı, elinde Tavır Dergisi’ni tutarak şu sözleri söyler: “Hayret... Siz Türkleri anlamıyorum... Nasıl oluyor da

11) *Müjdelerin Müjdesi*

Bu kitap Salih Mirzabeyoğlu'nun kaleme aldığı tek hikâye kitabıdır. Adını, Necip Fazıl Kısakürek'in yukarıda izah etmiş olduğumuz aynı isimli yazısından almıştır. Hikâyeler, Mirzabeyoğlu'nun Kısakürek'le tanışması, görüşmelerine dair izlenimler ve 1982 Anayasası'na yapılan göndermelerden oluşuyor.⁷⁴

12) *İslâm'a Muhatap Anlayış*

Salih Mirzabeyoğlu bu eserinde, Marksist görüşten ihtilâl, türbandan cinsiyete, tefekkürden şeriata dek, birçok farklı konuda görüş belirttiği denemelerini sıralamıştır. Felsefî vurgular ön plandadır. Onun “ağdalı” dili ve “ruhçu” ideolojik temelleri, oldukça önem verdiği diyalektik meselesini bu kitapta zirveye çıkarmıştır. Zaten eserin alt başlığı da, “Teorik Dil İlanı” olarak belirlenmiştir. Mirzabeyoğlu'nun temelde anlatmak istediği şudur: bir meselenin altyapısı teşkil edilirken, hedefin amacı, yönü, yetiştirilmesi istenen insan tipi, meselenin sınırları ve kuralları açık bir şekilde belirtilmelidir. Yani teorik bir dil ortaya konmalıdır. Böylece, cemiyet içerisinde sahtekârlıkla fayda bulmaya çalışan kimseler varsa tespit edilebilir.⁷⁵

13) *Kayan Yıldız Sırrı*

Mirzabeyoğlu'nun hece vezniyle kaleme aldığı şiirlerden oluşur. Kitaba ismini veren şiirde, ölen her insan için bir yıldız kaydığı hikâyesine dayanarak, üstadı olarak gördüğü Necip Fazıl Kısakürek'i anlattığı söylenir.⁷⁶

---

bir İslâm inkılâbının eşiğinde olduğunuzu görmüyorsunuz?” Bu Amerikalı, Andrew Craig'dir. Bu durumu 2011 yılında, Gürselgil, Mirzabeyoğlu'nun önünü kesecek gelişme olarak değerlendirir ve “O tarihten sonra, artık hiçbir şey eskisi gibi olmuyor... İBDA Mimarı Salih Mirzabeyoğlu artık uluslararası bir dikkat merceği altındadır ve çok geçmeden de davalar, işkenceler başlayacaktır.” cümleleriyle yorumlar. (Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu'nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 71.) İsmi bu şekliyle haberlere geçen Amerikalının tam adı Andrew Craig Brunson'dır. Kamuoyunda 2016 yılından itibaren bilinen sıfatıyla “Rahip Brunson”. FETÖ'nün gerçekleştirdiği 15 Temmuz darbe girişimine desteğinin tespit edilmesi üzerine tutuklanan Brunson, Amerikalı yöneticilerin diplomatik ısrarı üzerine tahliye edilerek ülkesine gönderilmiştir. O dönemde casuslukla yargılanan Rahip Brunson'ın, ağırlaştırılmış müebbet cezası alması da söz konusuydu. Brunson'ın bu ilişkilerinin deşifre olması üzerine, Mirzabeyoğlu'nun takipçileri, o dönem Mirzabeyoğlu'nu tutuklatan ismin de Rahip Brunson olduğu kanaatine varmışlardır.

⁷⁴ Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu'nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 73, 74.

⁷⁵ Mirzabeyoğlu, *İslâm'a Muhatap Anlayış “Teorik Dil İlanı”*.

⁷⁶ Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu'nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 93.

14) *İstikbâl İslâm'ındır*

Bu kitabın girişinde de Salih Mirzabeyoğlu'nun çizdiği bir resim yer alır. Resimde, üzerinde “Büyük Doğu” yazılı bir el, “İBDA” yazılı bir kalemi tutmaktadır. Aynı şekilde, “İBDA” yazılı bir el de, “Büyük Doğu” yazılı bir kalemi tutmaktadır. Her iki elin de yazdığı yazı kitabın adıdır: “İstikbâl İslâm'ındır.”⁷⁷ Böylece Büyük Doğu-İBDA fikriyatının bütünlüğü bir kez daha ikrar edilir ve Necip Fazıl'ın cümleleriyle desteklenir: “İBDA külliyyatının nefesini üfledim... Bunlar eserler yekûnu hâlinde dururken, tek tek tekrardan sayıp dökmenin âlemi yok. Benim ağzımdan beni konuşturan ve ‘hakkımda yazılmış tek harika kitap’ hükmüyle vasıflandırdığım ‘Necip Fazıl’la Başbaşa’ isimli eser, benim fikir nispeti üzerinde ruh hayatımın tablolaştırılması işine misal, keyfiyeti bir yana, isminde bütün İBDA külliyyatının sırrını toplar; Batı tefekküründe Sokrat’ı kendisinden öğrendiğimiz Eflâtun gibi, Sokrat’a nispetle Eflâtun tavrı...”⁷⁸

Eserin devamında, felsefî bazı manzaralardan, medeniyet ve kültür kavramlarından, insan ve kâinat birlikteliğinden bahsedilerek, bütün meseleler, çarenin adresinin “denenmemiş tek nizam” olan İslâm’da çözülebileceği teziyle düğümleniyor.

15) *Gölgeler*

Salih Mirzabeyoğlu'nun bu romanı, bir seçim günü, sandık başında bulunan görevliler arasında geçen hikâyeye başlıyor ve kimlik arayışları, kadın-erkek ilişkileri, reenkarnasyon, varoluşçuluk, sosyalizm, Büyük Doğu gibi başlıklarla zenginleştiriliyor. Romanın sonunda ise, İskilipli Atıf Hoca'nın asılması olayından bahsediliyor.⁷⁹

16) *İBDA Diyalektiği “Kurtuluş Yolu”*

Mirzabeyoğlu bu eserini şöyle takdim eder: “Bu eser... Büyük Doğu Mimarı'nın elimize tutuşturduğu reçete üzerinde, İslâm fikir ve aksiyonunu tezgâhlamanın ana kalıbıdır. Bu eser... İnsan ve toplum meselelerine ‘kurtuluş yolu’ hakikatine uygun olarak yaşayabilmenin ‘ilmî’ hâlidir. Bu eser... Gerçek İslâm aydını olabilmek için

⁷⁷ Salih Mirzabeyoğlu, *İstikbâl İslâm'ındır “Denenmemiş Tek Nizam”*, 5. Bs (İstanbul: İBDA Yayınları, 2018), 5.

⁷⁸ Mirzabeyoğlu, *İstikbâl İslâm'ındır “Denenmemiş Tek Nizam”*, 21,22.

⁷⁹ Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu'nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 111,112.

‘zarurî’ şuurundur.”⁸⁰

Kitap, birinci bölümde isim ve nispet esasında kavramların izahatıyla başlar. Sonraki bölümlerde, Büyük Doğu-İBDA fikriyatının tarihine de değinilerek, İslâm tarihi, şeriat, tasavvuf gibi konulara temas edilir. “Kurtuluş Yolu”nun ne olduğu anlatıldıktan sonra, o dönemde yapılması gereken görev ve mecburiyetler sıralanır.

Kitabın üçüncü baskısında yer alan bazı cümleler, İstanbul 4. Sulh Ceza Mahkemesi’nin kararı ve İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı’nın iddianamesiyle, 5816 sayılı kanuna muhalefet iddiasıyla suç teşkil ettiği ve kitabın baskıları toplatıldığı için, elimizdeki nüshasında ilgili bölümlerin basılmadığını yayıncı notu aracılığıyla öğreniyoruz.⁸¹

17) Dil ve Anlayış

Adından da anlaşılacağı üzere, kitapta Mirzabeyoğlu tarafından bir mucize olarak gösterilen dil kavramı üzerinden bir değerlendirme yapılmaktadır. Dilin, sanatla, edebiyatla, düşünceyle, aksiyonla, âlemle ve dinle ilişkisine değinilir. Meramını şu cümlelerle özetler: “Dilbilim meselesi, daha doğrusu meseleleri: her işaret ve anlaşmalar düzeninin temel niteliklerinden ve rolünden doğan kendine has meseleleri vardır. Asıl, “mana” ve “manabilim” kelimeleri dil içinde inceler. Söz nedir? Bir sözün biçim ve manası arasındaki alâka, kelimelerin ilişkileri nelerdir? Kelimeler, görevlerini nasıl yerine getiriyorlar?”⁸²

18) Kökler

Salih Mirzabeyoğlu bu eserinin ismiyle, üstadı Necip Fazıl’ı ve “İrşad Kutbu” olarak vasıflandırdığı Abdülhakîm Arvasî’yi kasteder. Kitabın birçok yerinde Necip Fazıl’a ait günlük konuşmalardan bölümler yer alır. Zaman zaman Mirzabeyoğlu ve Kısakürek arasında geçen kısa diyaloglar nakledilir. Son bölüm ise, Arvasî’nin yaşadığı bölgede yaşanan anılarla ilgili bir hatırat niteliğindedir.

Mirzabeyoğlu eserde bu iki ismin “tasavvuf hikmetleri”ne de şöyle değinir:

⁸⁰ Salih Mirzabeyoğlu, *İBDA Diyalektiği “Kurtuluş Yolu”*, 5. Bs (İstanbul: İBDA Yayınları, 2018), 7.

⁸¹ Mirzabeyoğlu, *İBDA Diyalektiği “Kurtuluş Yolu”*, 46.

⁸² Salih Mirzabeyoğlu, *Dil ve Anlayış*, 3. Bs (İstanbul: İBDA Yayınları, 2013), 231.

“Ârif, sustuğun hâlde senin sırrını söyleyendir!”⁸³

19) *Marifetname*

Mirzabeyoğlu’nun, pek çok konuya aynı anda temas ettiği fikir kitaplarından. Kitapta, ruh ve bilgi, mistisizm, ahlâkî gereklilik, kâinat sırrı, nefis muhasebesi, zaman ve hürriyet, dil ve mana, devlet, yönetim ve inkılâp, öne çıkan başlıklardandır. Kitap, İBDA anlayışının Batı tefekkürüne hangi açıdan baktığıyla ilgilenir.⁸⁴

20) *Kavgam I-II*

Kitap iki ciltten oluşuyor ve “Necip Fazıl” alt başlığını taşıyor. Çünkü Necip Fazıl Kısakürek’in 1979-1983 tarihleri arasında kaleme aldığı yazıları bir araya getiriyor. Eserin girişinde tarih üzerine bir değerlendirme yapan Mirzabeyoğlu, eserin amacını belirtiyor ve bundan sonra Kısakürek’in, günlük siyaset, ekonomi, düzen, partiler, gençlik, Diyanet, Kıbrıs, faiz, ihtilâller gibi farklı alanlarda değerlendirmeler içeren yazılarını belirli bir kronolojiye göre takdim ediyor.⁸⁵

21) *İktisat ve Ahlâk*

Bir yönetim modeli, siyasî hâkimiyet veya İslâm inkılâbı düşüncesi inşa eden bir ismin, yönetimlerin temeli olan iktisat mevzuuna değinmemesi zaten beklenemezdi. Mirzabeyoğlu da, bu beklentiye binaen olsa gerek, bu eseri kaleme almış ve iktisadî sistemleri inceleyerek, kendi iktisadî önerisini sunmuştur. Bu da aslında bir İslâmî ekonomi sistemi çeşididir ve “Mülkiyet Hakkına Bağlı Cemiyet Sermayedarlığı” olarak isimlendirilmiştir. Bunun için zekât farz oluşu ve faizin haram kılması birer anahtar olarak görülür.⁸⁶ Eserde, iktisadî sistemler tenkit edilirken, mümkün mertebe kavramlar ve kurallardan bir irdelemeye gidilmiştir. Mesela: Liberal ekonominin temel ilkelerinden olan ve Adam Smith’in ortaya koyduğu “görünmez el” kavramını masaya yatıran Mirzabeyoğlu, bunun zaten İslâm’daki “nizam delili” olarak bilinen, her şeyin,

⁸³ Salih Mirzabeyoğlu, *Kökler “Necip Fazıl’dan Esseyid Abdülhakim Arvasî’ye”*, 3. Bs (İstanbul: İBDA Yayınları, 2019), 42.

⁸⁴ Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu’nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 141-143.

⁸⁵ Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu’nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 145, 146.

⁸⁶ Salih Mirzabeyoğlu, *İktisat ve Ahlâk “İktisada Giriş”*, 2. Bs (İstanbul: İBDA Yayınları, 2005), 29.

sırrına vakıf olunamayan bir şekilde yerli yerine oturması fikriyle karşılaşmıştır.⁸⁷

22) Hikemiyat

Kitabın başlığının seçilmesi Mirzabeyoğlu tarafından şöyle anlatılır: “Hikem; hikmetler... Hikemiyat; hikmetler ve düşüncelerle ilgili... Bu lügat manalarından sonra bildirelim ki, doğan ve gelişip serpilen çocuğun ruhî hüviyetine münasip bir isim hâlinde “Hikemiyat”, İBDA diyalektiğinin devşirdiği hikmetler örgüsüdür.”⁸⁸

Eserin temeli, Allah-insan-âlem çerçevesinde felsefî bir temel oluşturmak üzerinedir. Kitabın bölümleri de, “Muhasebe”, “Murakabe”, “Muhakeme” ve “Mihrak” olarak belirlenmiştir. Hikemiyat’la, hem felsefenin içinde, hem de ondan çok farklı seviyede bir düşünce anlayışı kastediliyor.

23) Şiir ve Sanat Hikemiyatı

Bir önceki kitaptaki temanın, şiir ve sanat bağlamında değerlendirilmesi çerçevesinde oluşmuştur. Salih Mirzabeyoğlu şöyle der: “Güzel sanatların ana gayesi, ruhumuzda bulunan ve bize manevî bir değer veren gerçek güzelliği, gerçek yüceliği göstermektedir; ancak bu suretledir ki, maddî küçüklüğümüz önünde ahlâkî büyüklüğümüzü hisseder, gelişmiş bir vicdan hürriyetiyle ahlâklılığımızın mutlak değerine sahip oluruz...”⁸⁹

24) Hukuk Edebiyatı

Hukuk ve hukuk terimleri etrafında şekillenen eser, ahlâk ve hürriyet gibi kavramlar üzerine yoğunlaşmıştır. Fıkıh ve hukuk ilişkisi de, eserde Mirzabeyoğlu tarafından işlenen müstakil bir meseledir.⁹⁰

25) İşkence

Bu kitabın yazılış hikâyesi şöyle anlatılır: 1990 yılında, “Körfez Krizi” olarak bilinen olay cereyan eder. ABD başta olmak üzere pek çok devlet, Irak’ın savaş suçu

⁸⁷ Mirzabeyoğlu, *İktisat ve Ahlâk “İktisada Giriş”*, 59.

⁸⁸ Salih Mirzabeyoğlu, *Hikemiyat “Tefekkür ve Hikmet”*, 2. Bs (İstanbul: İBDA Yayınları, 2016), 7.

⁸⁹ Salih Mirzabeyoğlu, *Şiir ve Sanat Hikemiyatı “Estetik ve Ahlâk”*, 2. Bs (İstanbul: İBDA Yayınları, 1998), 90.

⁹⁰ Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu’nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 171-174.

işlediğine hükmeder. Genel algı da ABD'nin yanında yer almak üzerinedir. Salih Mirzabeyoğlu bu süreçte, “Amerika'nın Ortadoğu'da ne işi var?” sorusunu sorarak, dönemin Irak lideri Saddam'a destek verilmesi gerektiğini bildirir. İslâmî camia bu çağrıya kulak asmasa da, ABD'nin Irak'ı bombalamasıyla yurt genelinde bir tepki seli başlar. Giderek büyüyen bu nümayişler neticesinde Mirzabeyoğlu, “yurt sathındaki Amerikan karşıtı gösterilerin münfaili” olarak gösterilir ve tutuklanır. 16 gün boyunca ağır işkencelerden geçer ve tahliye olduğunda süreci ve işkenceleri anlatan bu kitabı kaleme alır.⁹¹

26) *Tilki Günlüğü I-VI*

Salih Mirzabeyoğlu'nun 6 ciltlik bu romanı, 1991-1995 yılları arasında çıkmıştır. Romanda, rüya âleminde günlük hayata uzanan karışık, iç içe geçmiş hikâyeler anlatılır. Mirzabeyoğlu bu seride, hayatını, geçmişini, anılarını anlatır. Otobiyografik roman olarak bilinir. Gürselgil, bu roman için, “tarihin en esrarlı romanı” yorumunu yapar.⁹² Anlatılana göre, bu roman yüzünden insanlar JİTEM vb. kuruluşlarca kaçırılmış; sorgulanmış; roman hakkında bildiklerini anlatmaları istenmiştir. Hatta bazı istihbarat servisleri de bu romanın sırrını çözme girişimi içerisinde olmuşlardır. Hatta bazıları Mirzabeyoğlu'nun boş yere hapis hayatı yaşamasının sebebinin işte bu roman olduğunu iddia etmişlerdir.⁹³

27) *Hakikat-i Ferdiyye*

Kitabın ismi, “bütün hakikatlerin ve hikmetlerin Peygamber Efendimiz'de (sav) toplandığı” görüşüdür. Eser bu çerçevede kaleme alınmış ve Necip Fazıl'ın “Çöle İnən Nur” isimli eseri de bu kitabın ana sebebi olarak sayılarak alt başlık olarak belirlenmiştir. Kitabın ikinci bölümünde ise okuyuculara bir “40 Hadis” derlemesi sunulmuştur.⁹⁴

---

⁹¹ Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu'nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 175-177.

⁹² Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu'nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 179.

⁹³ Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu'nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 180,181.

⁹⁴ Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu'nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 189, 190.

28) Sahâbîlerin Rolü ve Manası

Mirzabeyoğlu'nun bir önceki eseriyle bütünlük içerisinde. Bu eserde de, Necip Fazıl'ın başka bir çalışması olan, "Peygamber Halkası" ismi alt başlık olarak kullanılmıştır. Mirzabeyoğlu bu eserini, sahâbenin rolünün ve asıl manasının anlaşılmadığı, bu rol ve mana anlaşılabileceği takdirde, bütün sapık kolların çöküşü ve İslâm'ın bütün haşmetiyle görünür olacağı iddiasıyla kaleme almıştır.⁹⁵

Eser, "ümmetin temel yapısı" başlığı altında, sahâbîlerin kim olduklarından, Peygamber Efendimiz'le (sav) münasebetlerinden, sahâbî ve içtihat ilişkisinden, sahâbeye dil uzatanların durumundan ve bunların kasıtlarından bahseder. Sonraki bölümde ise, dört büyük halife anlatılır ve eser, Efendimiz'in hadisleriyle son bulur.

29) Başyücelik Devleti "Yeni Dünya Düzeni"

Salih Mirzabeyoğlu'nun 5816 kanuna muhalefetten toplatılan kitaplarından. Aslında Büyük Doğu-İBDA düşüncesinin nihaî hedefinin Başyücelik Devleti düzeni olduğu düşünülürse, Mirzabeyoğlu'nun bu kitabı neden 1995 yılı gibi bir tarihe bıraktığı anlaşılamamaktadır. Nitekim o da bu gecikmeyi bir sebep sunmaksızın şöyle itiraf etmektedir: "Aslında 'Başyücelik Devleti' bahsi, Büyük Doğu İdeolocya Örgüsü'nün işleniş gayesi ve bütün mevzularını toplayan ana sütunu; İdeolocya Örgüsü'nün ta kendisi... Ne var ki, göz önünde duran eşyanın kayıp olması gibi, etrafında işlene mevzuların içinde gaib oldu ve uyudu kaldı..."⁹⁶

Kitapta, bağımsızlık, monarşi, millet gibi kavramlar çerçevesinde devlet şekillerinden, dünya kamu düzeninden, Batı dünyası ve demokrasi tarihinden bahsedilerek, Başyücelik Devleti fikrinin esasları açıklanır. Bu konuyu müstakil bir bölüm olarak hazırladığımız için, bu devlet teorisi fikrinin detaylarına burada değinmiyoruz.)

30) Yağmurcu

Salih Mirzabeyoğlu bu eserinde, olağanüstü veya olağandışı sayılan ve hayrete

⁹⁵ Salih Mirzabeyoğlu, *Sahâbîlerin Rolü ve Mânâsı "Peygamber Halkası"*, 2. Bs (İstanbul: İBDA Yayınları, 2014), 8.

⁹⁶ Salih Mirzabeyoğlu, *Başyücelik Devleti "Yeni Dünya Düzeni"*, 4. Bs (İstanbul: İBDA Yayınları, 2018), 9.

sebeup olan meseleleri işler. Kitabın adı, Çin’de yaşandığı iddia edilen bir olayın hikâyesine dayanır. Bu hikâyeye göre, bir bölgede kuraklık başlar ve bölgenin ileri gelenleri bu durumdan kurtulmak için bilge birini çağırırlar. Bu bilge kişi, yerleşim yerinden uzak bir ev ve üç gün süre ister. Sürenin sonunda bölge halkının hayalinin de ötesinde kar yağmaya başlar. Bilge kişiye bunu nasıl başardığı sorulduğunda ise, geldiği yerde bir düzenin olduğu ve yağışların da düzenli bir şekilde yağdığını; buradaki düzensizliği de üç gün düzenli çalışarak giderdiğini ve böylece yağışın gerçekleştiğini söyler.⁹⁷

Kitapta bahsedilen, zaman kayması, simya, kara delik, reenkarnasyon gibi meseleler, İslâm tasavvufu nazarıyla ele alınır. Bedir Savaşı esnasında ve sonrasında yaşanan bazı olağanüstü hâller de, kitapta anlatılan konular arasındadır.

31) Üç Işık

Mirzabeyoğlu’nun, değişik vesilelerle gerçekleştirdiği sohbet ve konferanslarını topladığı kitaptır. Anlatılanlar da kendisinin genel düşüncesi ve dönemin aktüel siyasi-içtimâî meseleleri etrafındadır. “Üç Işık” terkibi hem Büyük Doğu-İBDA geleneğinin üç ismi, Abdülhakîm Arvasî, Necip Fazıl ve Mirzabeyoğlu’na nispettir, hem de Arvasî’nin soy ismidir.⁹⁸

32) Adımlar

Mirzabeyoğlu bu kitabında, kendisiyle yapılan söyleşilere yer vermiştir. Bu söyleşiler çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlanmış veya çeşitli sebeplerle yayımlanmasının önüne geçilmiş farklı pek çok söyleşileri ihtiva eder. Bunlar arasından, Kürt meselesi, gençliğin İslâm’la olan alâkası, Körfez Krizi, seçimler ve Panik Operasyonu belli başlılarıdır.⁹⁹

33) Parakutâ’ “Paranın Romanı”

Kitabın alt başlığında “roman” kelimesi seçilmiş olsa da, temelde bu eser de

---

⁹⁷ Salih Mirzabeyoğlu, *Yağmurcu “Gerçekliğin Peşinde”*, 2. Bs (İstanbul: İBDA Yayınları, 2017), 15,16.

⁹⁸ Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu’nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 213-215.

⁹⁹ Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu’nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 217-219.

Salih Mirzabeyoğlu'nun fikir kitapları arasında zikredilir. Zira eserde, paranın dünya genelinde kullanımı, banka politikaları, faiz, devalüasyon gibi meseleler irdelenir ve reçete olarak bazı prensip ve öneriler sunulur. Mirzabeyoğlu bu kitabı kaleme alırken, Feridun Ergin'in "Para Siyaseti" ve Sadun Aren'in "İstihdam, Para ve İktisadî Politika" isimli eserlerinden faydalandığını belirtmiştir.¹⁰⁰

34) *Hırka-i Tecrid*

Mirzabeyoğlu bu kitabını, Tilki Günlüğü'nün devamı olarak niteler.¹⁰¹ Bir roman olmamasına rağmen, bu açıklamayla, bir günlük, otobiyografi ya da hatırat olarak da değerlendirilebilir. Kitabın başından sonuna kadar bazı kelimeler ve kavramlar ebced hesabıyla harf harf hesaplanır.

35) *Büyük Muzdaribler I-IV*

Salih Mirzabeyoğlu 4 ciltlik bu eserini 1998, 2003, 2004 ve 2006 yıllarında kaleme almıştır. Aslında bu çalışma Necip Fazıl'ın projesidir. Fakat ömrü buna muvaffak olmaya yetmemiş ve Mirzabeyoğlu vasiyet olarak görüp hazırlamıştır Büyük Muztaribler'i. Kitabın alt başlığı "Düşünce Tarihine Bakış" şeklinde ifade edilmiştir. Birinci ciltte, Gazâlî, Muhiddin-i Arabî, İmam-ı Rabbânî, Goethe, Freud, Sokrates, Eflâtun gibi düşünürlere yer verilir. Benlik sorgulanır; felsefenin nasıl olması gerektiğinden bahsedilir.

Mirzabeyoğlu eserin ikinci cildini demir parmaklıklar ardında yazmak zorunda kalır. Bu ciltte coğrafya biraz daha geniş, tarih biraz daha uzundur. Ebu Hanife, Descartes, Spinoza, Epikuros, Konfüçyüs konuşulur; varoluşçuluk, kuantum, Stoacılık, Aydınlanma Çağı incelenir.

Üçüncü ciltte, Picasso, Van Gogh, Nietzsche, Hegel, Shakespeare kaleme alınır; şiir, resim, heykel, roman, tercüme, tarih üzerinde durulur.

Son cilt, felsefe ve derin düşünce tarihinden dümen kırarak, divan edebiyatında durur. Şiir hakkında, büyük divan şairlerinin mahlasları hakkında bilgiler verilir; sultan

---

¹⁰⁰ Gürselgil, *İBDA Külliyatı "Salih Mirzabeyoğlu'nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler"*, 221-222.

¹⁰¹ Salih Mirzabeyoğlu, *Hırka-i Tecrid "Risâle-i Üçışık"*, 1. Bs (İstanbul: İBDA Yayınları, 1998), 9.

şairlerden bahsedilir ve 2 bin 100 sayfalık bu kitaplar serisi tamamlanır.¹⁰²

36) *Sefine*

Salih Mirzabeyoğlu'nun bu dönem ürettiği diğer kitapları gibi Sefine de, felsefî perspektif, hukuk tarihi ve İslâmî mistisizm etrafında bir çerçeve sunarak başlar. Vacibu'l-vücut, kuantum, zorunlu varlık gibi kavramlar tartışılır. Hatta kitabın ilk bölümünde ele alınan başlıklar, bir fizik/metafizik çalışması görüntüsü vermektedir: atom, madde, enerji, elektromanyetik alan, ivme, kuvvet, kütle, bağlılık teoremi...

Kavramsal altyapı tamamlandıktan sonra, anlatılmak istenenler İBDA düşüncesi ve İslâm tasavvufu çatısı altında toparlanır.¹⁰³

37) *Telegram “Zihin Kontrolü”*

Telegram, “beyne birtakım elektromanyetik dalgalar gönderilerek yapılan zihinsel işkence” benzeri tanımlara sahip. Salih Mirzabeyoğlu tarafından yıllarca kendisine bu işkencenin yapıldığı iddia ediliyor. Zaten bu fikrin hem teori hem de pratiğinin kendisiyle meşhur olduğunu ifade ediyor. Mirzabeyoğlu ayrıca kitapta, kendisine bu işkenceyi yapan “zihniyet”ten ve felsefelerinden de bahsediliyor. Bu işkence yönteminin var olup olmadığı günümüzde henüz kesin olarak belirlenememişse de, takipçileri dünyanın çeşitli yerlerinde vuku bulan benzer olayları derleyerek, telegram/telemetri işkencesini delillendirme girişimindedirler. Kamuoyundan çeşitli isimler de bu işkencenin mümkün olduğunu ve fakat ispatlamanın zor olduğunu savunur. Bu isimlerden Nevzat Tarhan da, “Mirzabeyoğlu'nun gerçekten Telegram'a maruz kaldığı gözüküyor” yorumunda bulunmuştur.¹⁰⁴

38) *Elif*

Mirzabeyoğlu bu eserinde resim sanatını konu edinmiştir. Kitabın adı olan “Elif” kavramının tasavvufî ve dinî boyutuna değinilmiş; bütün harflerin Elif harfinin bükülmesiyle elde edildiği ifa edilmiştir. Böylece dünya çapında ressamlardan

¹⁰² Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu'nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 225-236.

¹⁰³ Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu'nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 237,238.

¹⁰⁴ Nevzat Tarhan, “Telegram İşkencesi 28 Şubat'ın Devam Eden Zulmüdür!”, 07 Mayıs 2013, <http://www.nevzattarhan.com/tarhan-telegram-iskencesi-28-subatin-devam-eden-zulmudur.html>.

bahsedilerek, “İslâm’a Muhatap Anlayış” görüşüyle resim sanatı ele alınmıştır.¹⁰⁵

39) Furkan

Bu eser, bir sözlük/lügat niteliğindedir. Çeşitli kelimeler sıralanıp, bu kelimelerin manaları ve ebced hesabına göre karşılıkları verilmiştir. Salih Mirzabeyoğlu bu eseri Said Nursî’nin yazmak istediğini söyler.¹⁰⁶ Ama daha önce Necip Fazıl’la yaşanan kitap serüvenleri gibi, Mirzabeyoğlu bu vasiyeti de alıp gerçekleştirmiştir.

40) Berzah

İnsanın âlemdeki yerine, berzah âlemine, ruha dair meselelere, rüya ilmine odaklanılan kitapta, “eşyanın hakikatini görmek” duygusu ön plandadır. Ebced hesabının kâinattaki değerine tekraren atıf yapılır.¹⁰⁷

41) Erkam

Kitabın adı “rakamlar” anlamına gelir. Alt başlığı da, “hayat, sayı, matematik” olarak belirlenmiştir. Rakamların, sayıların, matematiğin hayat içerisindeki yerine, önemine vurgu yapılır. Fikir ve matematiğin iç içe geçmiş olduğu düşüncesi hâkimdir. Pisagor, Fibonacci, Lucas gibi matematikte sistem oluşturan isimlerden bahsedilir. Matematiğin “büyüleyici” yanı anlatılırken, tarihten hikâyelere de başvurulur.¹⁰⁸

42) Madde Nedir?

Mirzabeyoğlu bu kitabında, kitabın adıyla başlayan sorular zinciri çerçevesinde insana ulaşmaya çalışır. Tabii ki bu sorular, kavramlar, problemler, İslâm tasavvufuyla bir vesileyle şöyle bağlanır.

“Madde nedir?” sorusundan başlayarak, organizmaya kadar gelirken, “Hayat nedir?” ve duyu organlarımızdaki, ona veya maddeye atfettiğimiz ihsaslar nedir, derken akıl, sonra ona nispetle bildiğimiz, bilmediğimiz, yahut bilmeyeceğimiz şeyler; ruha

---

¹⁰⁵ Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu’nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 251, 252.

¹⁰⁶ Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu’nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 255.

¹⁰⁷ Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu’nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 259-261.

¹⁰⁸ Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu’nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 257, 258.

bağlı akıl keyfiyetinin ne olduğu, onun karışık bir mahiyet belirtmesi bakımından, “Ruh nedir?” sorusu. Son tecritte, Allah, ruh, madde, zaman ve mekân gibi, isim ve kavramlarda odaklanan sır ve problemler... Hepsi iç içe, alt alta, üst üste...”¹⁰⁹

43) İman ve Tefekkür

İtikad, irade, iman, kader gibi Kelâmî konularla, ışık, madde, ruh gibi fizik/metafizik dairesinde işlenen konular sentezlenir. Ebu Hanife’den, Gazzâlî’den atıflar yapılarak kavramların köküne inilir. “Halk Âlemi Mistiği” bölümünde ise, Fred Alan Wolf ve Graham Dunstan Martin gibi bilim adamlarından alıntılar yapılarak, kuantum fiziği gibi meseleler çözümlenmeye çalışılır. Bu çabalar, Salih Mirzabeyoğlu’nun, bütün ilimleri İslâm’ın bir yansıması olarak görmesi düşüncesinden doğmaktadır.¹¹⁰

44) İnsan “Erkek ve Kadın”

Mirzabeyoğlu bu eserinde, felsefe ve mistisizm arasında bir yolda ilerliyor. Buna Batı düşüncesi ile İslâm tasavvufunun uzlaştırılması da denebilir. Benzer diğer eserlerde olduğu gibi, burada da amaç, insanın kâinattaki rolüne ulaşmak. “Nasıl olmalıyız?” sorusu soruluyor ve cevabı aranıyor. Kadın-erkek meselelerinin çözümü için gerekli olan “şuur”un İslâm’da olduğu izah ediliyor.¹¹¹

45) İnsan “Büyük Doğu-İBDA” I-II

Bu çalışma iki ciltten oluşmaktadır. Rüyaların ve ebced hesabının iç içe geçtiği bir anlatımı vardır. Tefsirden Hollywood’a, Şeyh Şâmil’den saz çalmaya, birbiriyle bağlantılı olan veya birbiriyle hiçbir ilgisi bulunmayan konulara temas edilir.¹¹²

46) Esatir ve Mitoloji

Esatir ismi, Kur’an’da geçen “Esatiru’l-evvelîn (geçmişlerin tarihi)” terkiibinden alınmış ve Kur’an’ın geçmişe dair ortaya koyduğu hakikatlerle, mitolojik bazı veriler

¹⁰⁹ Salih Mirzabeyoğlu, *Madde Nedir? “Maddenin Kritiği”*, 1. Bs (İstanbul: İBDA Yayınları, 2007), 18.

¹¹⁰ Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu’nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 267-280.

¹¹¹ Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu’nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 281, 282.

¹¹² Salih Mirzabeyoğlu, *İnsan “Büyük Doğu-İBDA”*, 2. Bs (İstanbul: İBDA Yayınları, 2009).

karşılaştırılmıştır. Kitapta bazı peygamberlerden ve mucizelerinden, mistik olaylardan, bazı ayetlerden, ufodan, yogadan, âb-ı hayattan, efsanelerden, Şamanizm'den ve daha pek çok başlıktan bahseden Mirzabeyoğlu, bu bilgileri mukayese derken, Kur'an-ı Kerim dışında, Tevrat ve İncil'den de örneklere başvurmuştur.¹¹³

47) Ölüm Odası –B–Yedi I-IV

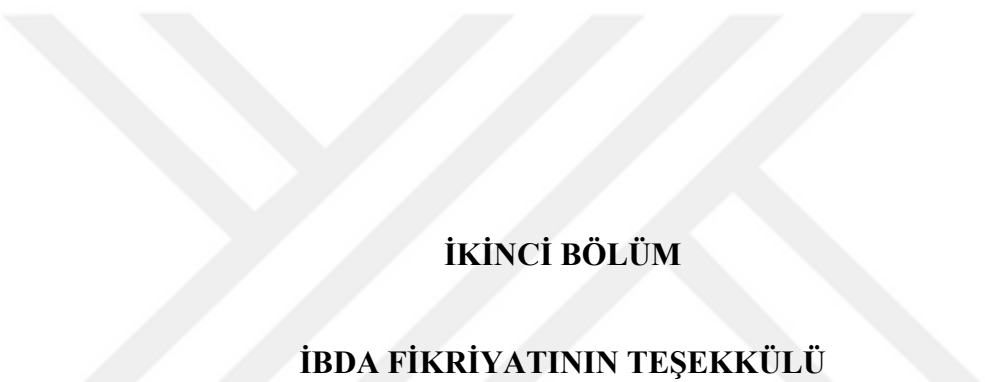
Salih Mirzabeyoğlu'nun külliyyatını tamamlayan son eserleri, birbirinin devamı olan Ölüm Odası serisinin 4 cildidir. Ciltlerin alt başlıkları sırasıyla; “Giriş”, “Tarih”, “Matla’ Beyitler” ve “Nedim-i Kadîm” şeklindedir. Ciltler toplamda 3 bin 100 sayfanın üzerindedir.

Mirzabeyoğlu bu kitaplardaki yazılarını haftalık olarak *Baran Dergisi*'nde tefrika etmiştir. Daha sonra bu yazılar kitaplaştırılmıştır. İlk ciltte telegram işkencesinin başlangıcı ve serüveni anlatılmıştır. İşkenceyi yaptığı söylenen kişilerle konuşulduğu söylenmiş ve onlardan ikisine NYMPHA ve Mousa isimleri verilmiştir. Sonraki ciltlerde asıl tema olan işkenceden uzaklaşmış ve ortaya İBDA düşüncesi çerçevesinde görüşler konmaya devam edilmiştir. Bu çerçevede edebiyat ve şiirden bahsedilmiş, kavramlar ebced hesabıyla açıklanmaya devam edilmiştir. Üçüncü ciltteki yazılardan sonra, “mana âlemi”ne ulaştığı yorumları da yapılmıştır. Son cilt ise ismini, Şükrü Sak'ın cezaevinde kendisine hediye ettiği ve o yaşına kadar aldığı en güzel hediye saydığı “Nedim-i Kadîm” isimli bir divan kitabından almıştır.¹¹⁴

---

¹¹³ Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu'nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 285-303.

¹¹⁴ Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu'nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 305-316.

İKİNCİ BÖLÜM

İBDA FİKRİYATININ TEŞEKKÜLÜ

2.1. İBDA Fikriyatının Başlaması

Salih Mirzabeyoğlu, ilk fikirlerini dergiler vasıtasıyla ifade etmiştir. Gölge, Akıncılar, Akıncı Güç, Tavır, Karar, Ak-Doğuş, Ak-Zuhur, Öfke, Oluş, Tahkim Taraf, Akın Yolu, Genç Adam dergileri, ya bizzat Mirzabeyoğlu'nun idaresini yürüttüğü veyahut İBDA çevresinin bir önceki kapatılınca tekrar tekrar yayına koydukları dergilerdir.¹¹⁵ Bu mecralarda kalem oynatan gençler, büyük çoğunlukla Necip Fazıl Kısakürek'ten etkilenmiş ve onun görüşleri çerçevesinde fikir üretmeye gayret etmişlerdir. Bu gençlerden en verimlisi, daha önce de belirttiğimiz gibi, çalışmamızın da konusu olan Salih Mirzabeyoğlu'dur.

Mirzabeyoğlu, Kısakürek'in Büyük Doğu mefkûresini olabildiğince özümsemiş ve neticede İBDA olarak son şeklini vermiştir. Mirzabeyoğlu'nun ilk eserlerine baktığımızda, ideolojik temellerini taçlandırırken, “Büyük Doğu Şuuru”, “Büyük Doğu İdeolocya Örgüsü” gibi terkipleri kullandığını görüyoruz. Sonraları İBDA kelimesi daha sık kullanılır gelmiş ve Necip Fazıl dahi “İstikbâl İslâm'ındır” kitabının takdim yazısında bu kelime etrafında tespitler yapmıştır. İBDA Yayınları'nın kurulmasıyla birlikte, “İBDA” kelimesi de Mirzabeyoğlu'nun diline daha fazla oturmuş ve Büyük Doğu'nun meyvesi olarak da sunulan İBDA, onun taşıyıcısı olarak tasvir edilmiştir.

Necip Fazıl Kısakürek, “İslâmiyet'in emir subaylığı... İslâm içinde ne yeni bir mezhep, ne de yeni bir içtihat kapısı... Sadece ‘Sünnet ve Cemaat Ehli’ tabirinin ifadelendirdiği mutlak ve pazarlıksız çerçeve içinde, olanca saffet asliyetiyle İslâmiyet'e yol açma geçidi ve çoktan beri kaybedilmiş bulunan bu saffet ve asliyeti yirmi birinci asrın eşiğinde eşya ve hâdiselere tatbik etme işi...” olarak tanımlar Büyük Doğu'yu.¹¹⁶

“İslâmiyet'in emir subaylığını yapmak” meselesi elbette ki Kısakürek'in hayatına Abdülhakîm Arvasî ile birlikte girmiştir. Evvelinde Necip Fazıl, büyük bir şair olarak şöhretini artırmaktadır. Fakat bu tanışıklıktan sonra, enerjisinin büyük kısmını fikre ve politikaya kaydırmıştır. Öyle ki durum için, “Şiirine yazık etti.” gibi yorumlara maruz kalmıştır. Bu eleştirilere Necip Fazıl'ın cevabı şöyledir: “Bunlar görmüyor ve anlamıyorlardı ki, benim fikir ve politika yoluyla gerçekleşmesini için savaştığım şey, bizzat şiirimin muhtaç olduğu insan ve cemiyet iklimidir. Ben böyle bir iklimin inşası

¹¹⁵ Büyükkara, *Çağdaş İslâmî Akımlar*, 299.

¹¹⁶ Necip Fazıl Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 17. Bs (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2008), 12.

cehdine bağılıyım. Bizzat şiir anlayışım bunu gerektiriyor.”¹¹⁷

Necip Fazıl’ın bu girişimi, o dönem pek çok entelektüel Müslümanın fikirlerinin olgunlaşmasına vesile olmuştur. Öyle ki Sezai Karakoç, onun öncülüğünü anlatmak için, “Hepimiz Necip Fazıl’ın paltosundan çıktık.” cümlesini sarf etmiştir. Rasim Özdenören de, “Necip Fazıl, entelektüel planda Müslümanca düşünmenin Cumhuriyet dönemindeki ilk örneğidir.” diyerek, onun öncüsünün olmadığına dikkat çekmiştir.¹¹⁸ Bu tespitlerde, Necip Fazıl’ın fikrinin temayüz ettiği 1940’lı yıllarda, İslâm adına ortaya atılmanın zorluğu da göz önüne alınmış olmalıdır.

Üstelik bu dönemde geliştirilen İslâmcılık dili, konjonktür gereği muhafazakâr veya milliyetçi bir yapıya da bürünebilmekteydi. Zira yükselmekte olan “Amerikan kapitalizmi” ve “Rus komünizmi” tehlikeleri, İslâmcı söylemi devletçi bir tavır takınmaya itiyordu. Bu tavır da, Sünnî İslâm’ın eskilerden gelen “aşkın devlet” anlayışıyla alâkalandırılır.¹¹⁹

İşte böyle bir zeminde başlayan Batı karşıtlığı, Doğu kavramının önemini ortaya çıkarmış ve Büyük Doğu ismi de böylece tevellüt etmiştir. İdeolocya Örgüsü’nde, “Doğu-Batı Muhasebesi” müstakil bir bölüm olarak işlenmiştir. Burada, Batılıların yirminci yüzyıl itibarıyla ruhunu kaybettiği ve maddeye tahakküm istidadına geçtiği; aşağı kısmı dolarken, yukarı kısmı boşalan bir kum saati gibi ruhî dengesinin bozulduğu; yeni bir doğuş gerçekleştirmezse öleceği anlatılır.¹²⁰ Necip Fazıl’a göre Doğu-Batı ayırımı kesin bir vakıadır ve bu iki ayrı dünyaya inanmak lüzumdur.¹²¹

Batı’nın yüz yıllardır kemirdiği Doğu’nun son kalesi bu topraklardır. Buna göre, bütün Doğu âlemini kurtaracak olan da Türk milletidir. Türk milletine kurtuluş için gereken de İslâmiyet’tir.¹²² Çünkü devlet görüşü, ordu görüşü, siyaset görüşü, ilim görüşü, sanat görüşü, kadın görüşü, iktisat görüşü İslâm’dadır ve asrın ruh ve kafa çilesi içinde bir ideolocya binası kurulmalıdır. Bu da Büyük Doğu ölçüsüyle mümkündür.¹²³

¹¹⁷ Necip Fazıl Kısakürek, *Çile*, 2. Bs (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2005), 15.

¹¹⁸ Rasim Özdenören, “Necip Fazıl Kısakürek”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: İslâmcılık*, 2. Bs (İstanbul: İletişim Yayınları, 2005), 6: 143.

¹¹⁹ Burhanettin Duran, “Cumhuriyet Dönemi İslâmcılığı”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: İslâmcılık*, 2. Bs (İstanbul: İletişim Yayınları, 2005), 6: 130.

¹²⁰ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 21-64.

¹²¹ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 16.

¹²² Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 92.

¹²³ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 104.

Necip Fazıl Büyük Doğu mefkûresini zenginleştirirken, yalnızca komünizm/sosyalizm ve liberalizm/kapitalizm tenkidiyle “Doğu” kısmını öne çıkarmamış, Sünnî İslâm vurgusuyla da, kendi deyimiyle reformistlere, Kur’an’ı nefesine göre tefsir edenlere, “ham yobaz/kaba softalar”a, “sahte sofiler”e cevap vermiş ve İslâm inkılabının bu isimlerle olamayacağını vurgulamıştır.¹²⁴

Bu inkılabın bazı yönleri vardır. Mesela “Asyacılık”, inkılabın kaynağı ve mekânını teşkil eder. Anadolu’dan başlayarak tüm Asya kıtası ve Afrika bu sahaya dâhildir.¹²⁵ “İktisadî Nizam”, zekâtın önemini haizdir ve mevcut iktisadî fikirleri çürütücü mahiyette derindir.¹²⁶ Devlet, sınıf, teşkilat, gençlik, milliyet, aile, kadın, imar vb. başlıklar da inkılabın yönlerini teşkil eder.

Necip Fazıl Kısakürek, genişlemesine ve derinlemesine ayrı ayrı ehemmiyet vererek oluşturduğu bu sistemi, “Başyücelik Devleti” teorisiyle tamamladı. Bu teorinin (ya da siyasî sistem de denebilir), İslâmiyet’in bir hayat nizamı olarak sunulması ve uygulanmasıyla ilgili kaygıları önceki bölümlerde izah edildi. Fakat bu idealin demokratik bir yolla mı, var olan sistemin üzerine eklenilerek mi, askerî bir girişimle veya bir halk hareketiyle mi hayata geçirileceğine dair Kısakürek’in bir önerisi olmamıştır. Mesela, bir yönetim şekli olarak Cumhuriyetle ilgili görüşü şöyledir: “Cumhuriyet mefhumunun bütün dünyaca kabul edilmiş şekil ve prensibine karşı hiçbir düşmanlığımız olmadığını kayıt ve sadece bu devre içindeki ruhî kıymetler paniğini kastederek belirtelim...”¹²⁷ Yine, inkılap kavramıyla nasıl bir inkılabın kastedildiğini, soyut bir düzlemde açıkladığını görüyoruz: “Bütün bunları yerli yerine oturtabilmek için, her şeyden evvel ‘Büyük Doğu’ mefkûresinin idare şeklini bilmek lâzımdır. Bu şekil, ne malum kalıplarıyla demokrasya (demokrasi), ne bunların malûm zıtları, ne şu, ne de budur. Bunu bir örgü sonra gördüğümüz vakit, bizim, bazılarınca geri gibi duran ruhumuzun ne sonsuz ve dipsiz bir yarına sarmakta olduğunu fark edeceksiniz.”¹²⁸

Şüphesiz Kısakürek bir fikir adamı ve teorisyendir. Tasavvufla sıkı bir bağı vardır. Ayrıca aktif siyasetle de bir dönem yakından ilgilenmiş ve daha önce de zikrettiğimiz gibi, MNP, MSP ve MHP’nin seçim çalışmalarında kayda değer bir rol

¹²⁴ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 171-180.

¹²⁵ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 213.

¹²⁶ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 217.

¹²⁷ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 162.

¹²⁸ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 165, 166.

almıştır. Bu çalışmalarına bakılarak, “Eğer bu partiler vasıtasıyla parlamentoda istediği konuma ulaşırdı, kendi fikirlerini uygulayacak bir alan yaratabilirdi.” gibi somut bir kaniya da ulaşılamamıştır. Bir diğer senaryo da, Kısakürek’in, birikimini çok önem verdiği gençliğe adadığı için, durumun nihayetini onlara bırakması şeklinde düşünülebilir. Öyle ki *İdeolocya Örgüsü*’nün son bölümlerinde, “Genç Adam” ifadeleri sıklık kazanmakta ve gençliğe öğütler eşliğinde Asr-ı Saadet’e kadar uzanan bir misyon bırakılmaktadır. Bunlarla birlikte Necip Fazıl, Başyücelik Devleti’ni anlattığı bölümden sonra, şu notu düşmüştür:

“Bütün ideolocya örgüsü ve Başyücelik emirleri, başta Türkiye bulunmak üzere hiçbir memleketin temel nizamlarını kendi ruhundaki nizamla değiştirmek ve bunun propagandasını yapmak gibi ameliye planında bir maksat gütmeyiz; sadece yine başta Türkiye bulunmak üzere topyekûn insanlığa, içinde bulunduğu hâlin tahlili ve tenkidi zaviyesinden, muhtaç bulunduğu nizamı, saf fikir, tasavvur ve nazariye planında ve hiçbir kanunun suç biçmediği şekilde göstermekle kalır. İdeolocya Örgüsü’nün, bu âna kadar görünenlerle, bundan sonra görülecek kısımlarına bu ölçüyle bakmak lâzımdır.”¹²⁹

Necip Fazıl’ın işaret ettiği genç kadroda aranan isim Salih Mirzabeyoğlu olmuştur. Kısakürek’in hayattayken Mirzabeyoğlu’na yaptığı takdîrkâr yorumlar, vefatıyla birlikte Mirzabeyoğlu’nun Büyük Doğu mirasını tevarüs etmesi neticesini kaçınılmaz bir şekilde sağlamıştır. Necip Fazıl’ın, Mirzabeyoğlu’nun “İstikbâl İslâm’ındır” kitabına yazdığı önsözde kullandığı ifadeler de bunu doğrulayacak açıklıktadır. “Dünya’nın beklediği fikir kahramanı” diye vasıflandırdığı Salih Mirzabeyoğlu’na yaptığı yorumlardan biri şöyledir: “Ben, kemmiyetlerin değil, keyfiyetlerin vurgunu olduğuma göre, benden sonra -manada- tohumunu kendi oğluna geçirebilecek ve tohumunun tahlili bizim laboratuvarımızdan hâlislik raporu alabilecek tek genç ortaya çıkınca, kendimi vazifesini tamamlamış bir insan sayabilirim ve ölümü rahatlıkla karşılayabilirim.”¹³⁰

“İstikbâl İslâm’ındır” kitabını, Mirzabeyoğlu’nun “görünme zamanı” olarak işaretleyen Kısakürek’in bu sözüne devamla sarf ettiği cümleler, ona ne kadar güvendiğini de izhar eder: “Demokrasi çayırında başıboş eşekler gibi yuvarlanan

¹²⁹ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 386.

¹³⁰ Mirzabeyoğlu, *İstikbâl İslâm’ındır* “Denenmemiş Tek Nizam”, 16.

zamane mahlûkatı onun bu davayı hangi keyfiyetten nereye taşıdığının tersinden canlı misali rolünü oynayadursun, o, kervanbaşı olarak adım adım dünyanın beklediği İslâm inkılabına doğru yürüyor; yürüyen el... Görünmek bu, bu görünmek!”¹³¹

Büyük Doğu-İBDA fikriyatının bütünlüğünü belirtirken, “İbda külliyyatının nefesini üfledim.” demiş, “Benim ağzımdan beni konuşturan ve ‘hakkımda yazılmış tek harika kitap’ hükmüyle vasıflandırdığım ‘Necip Fazıl’la Başbaşa’ isimli eser, benim fikir nispeti üzerinde ruh hayatımın tablolaştırılması işine misal, keyfiyeti bir yana, isminde bütün İbda külliyyatının sırrını toplar.” ifadesiyle de kendinden aktarılan düşüncelerin herhangi bir eksikliğe uğramadan zenginleştirildiğine dikkat çekmiştir.¹³²

İBDA tanımlamasının açılımının “İslâmî Büyük Doğu Akıncıları” şeklinde genel bir kabulle kullanıldığını yukarıda belirtmiştik. Ayrıca, “benzeri olmayan bir şey meydana getirmek”, “örneksiz bir eser oluşturmak” şeklinde kelime manaları da bulunmaktadır. (Bu mana da zaten aşağıda açıklayacağımız “Kendinden Zuhur” ilkesiyle uyushmaktadır.) Salih Mirzabeyoğlu ise kelimenin harflerini üstü kapalı bir şekilde açıklıyor: “İBDA klişesinde kucaklanmış, sarmalanmış ve merkeze alınmış “B” ve “D” harflerinin Büyük Doğu’ya delaletini yakîn, doğrudan ve dolaysız bilgi ile anlar, ona nispetle de “İ” ve “A” harflerinin münasebetini, bildirilmiş, sabit olmuş, tevatüren bilinen ve dost ve düşman kutuplarca malûm manamız çerçevesinde tedaîlerle kavrarınız.”¹³³

Büyük Doğu ve İBDA fikirlerinin birbirinin sırrı olduğunun altını çizen Mirzabeyoğlu, “İBDA görünüşleri boyunca ortaya çıkan tek gerçek, Büyük Doğu hakikatlerinin yemişleridir.” diyerek¹³⁴, tuttuğu yolun Büyük Doğu’nun bir tevili mesabesinde izini sürmek olduğunu ifade etmiştir. Bu bütünlüğün izahı farklı şekillerde yapılmaya devam edilir:

“İBDA Diyalektiği; Büyük Doğu dünya görüşünün düşünce ve varlık alanına uygulanış biçimi...”¹³⁵

¹³¹ Mirzabeyoğlu, *İstikbâl İslâm’ındır “Denenmemiş Tek Nizam”*, 16.

¹³² Mirzabeyoğlu, *İstikbâl İslâm’ındır “Denenmemiş Tek Nizam”*, 16, 17.

¹³³ Mirzabeyoğlu, *İBDA Diyalektiği “Kurtuluş Yolu”*, 11, 12.

¹³⁴ Mirzabeyoğlu, *İBDA Diyalektiği “Kurtuluş Yolu”*, 16.

¹³⁵ Gürselgil, *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu’nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*, 115.

“Büyük Doğu, İBDA’nın vücuda geliş sebebidir.”¹³⁶

“İslâm ruhunun eşya ve hadiseler karşısında ‘nasıl’ tavrını temsil eden Büyük Doğu gövdesine mukabil İBDA, onun taşıyıcısı ‘niçin’ kanatlarıdır.”¹³⁷

“İBDA, Büyük Doğu teknesinin rüyasıdır.”¹³⁸

“İBDA: Allah ve Res l  davasında, Doğru Yol-Kurtuluş Yolu’nun bir âlemi, bir remzi!..”¹³⁹

2.1.1. İBDA Fikriyatında  ne  ıkarılan Kavramlar

İBDA fikriyatında bazı kavramlar sık sık kullanılır. Mirzabeyoğlu’nun eserlerine tematik olarak bakılırsa, esasen baştan sona bu kavramların izahının yapıldığı da görülebilir. Çünkü bu kavramlar, İBDA’nın bir nevi var oluş gayesidir. Bahsettiğimiz kavram ve terkiplerden bazıları şunlardır:

2.1.1.1. Kendinden Zuhur

Salih Mirzabeyoğlu’nun sık sık kullandığı ve ayrı bölüm olarak da izahatını yaptığı bu kavram, “İnsanın ezelde Allah bilgisinde mevcut varlık nasibinin yokluktan görünüşe çıkmasıdır.” şeklinde tanımlanmıştır.¹⁴⁰ Zaten Mirzabeyoğlu bu gerekliliği hem fikren, hem de bir aksiyon olarak zarurî görmüştür.

2.1.1.2. İslâm’a Muhatap Anlayış

Mirzabeyoğlu’na göre, her şey, maddede ve manada yenilenmelidir. Bu yenilenme yapılırken de, Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat merkeze alınarak, İslâm’ın çağın sorularına ve sorunlarına çözüm olması sağlanır.¹⁴¹

2.1.1.3. Hikemiyat

Salih Mirzabeyoğlu’nun bu isimdeki kitabından bahsetmiştik. Kısaca, İBDA diyalektiği etrafında konuşulan her şeyin, bilinen felsefeden daha derinde, “hikmetler” içeren bir ruh hâlinde tezahür etmesi anlamını taşımaktadır.¹⁴²

¹³⁶ Mirzabeyoğlu, *İBDA Diyalektiği “Kurtuluş Yolu”*, 17.

¹³⁷ Mirzabeyoğlu, *İBDA Diyalektiği “Kurtuluş Yolu”*, 17.

¹³⁸ Mirzabeyoğlu, *İBDA Diyalektiği “Kurtuluş Yolu”*, 19.

¹³⁹ Mirzabeyoğlu, *İBDA Diyalektiği “Kurtuluş Yolu”*, 19.

¹⁴⁰ Mirzabeyoğlu, *İslâm’a Muhatap Anlayış “Teorik Dil İlanı”*, 14, 15.

¹⁴¹ Mirzabeyoğlu, *İslâm’a Muhatap Anlayış “Teorik Dil İlanı”*.

¹⁴² Mirzabeyoğlu, *Hikemiyat “Tefekkür ve Hikmet”*.

2.1.1.4. Mücerret Fikir İstidadı

Kelime manaları itibariyle, “soyut düşünme kabiliyeti” şeklinde anlaşılabilecek bir tabirdir. Fakat biraz daha derûnî bir mana kastedildiği açıktır. Bir fikrin, alâkasız fazlalıklardan kurtarılması olarak düşünülebilir.¹⁴³

İBDA fikri hakkında bütün bu kuşbakışı okumalardan ve aktarılan bilgilerden hulâsa şudur: İBDA fikriyatı, Büyük Doğu’nun taşıyıcısı, temsilcisi, ardılı niteliğindedir. Bu açıdan Büyük Doğu’nun “gerçekleştirilmesi gereken değerler” manzumesi olması, İBDA’nın da “Yürüyen Büyük Doğu” misyonunu yüklenmesi sonucunu doğurmuştur.¹⁴⁴ Temel amaç, “mutlak fikir” olarak tesmiye edilen İslâm’ın (ya da İslâm ruhunun), hayatın her alanına “nasıl”larla ve “niçin”lerle uygulanması gerektiğini belirlemek ve bunun için harekete geçmektir. Düzeltilmesi gereken hususlar, namaz, oruç veya diğer ibadetler değildir. Bunlar zaten belirli olan ve değişmeyecek olanlardır. Asıl problemler, ilim, sanat, siyaset, sosyoloji, psikoloji çerçevesindedir. İBDA fikri ile, felsefe, fizik, matematik dairesindeki aktüel sorulara, kapitalizm ve sosyalizm gibi doktrinlere “İslâm’a muhatap anlayış” içerisinde cevaplar verilir. Öyle ki, “İslâm, topyekûn kâinat ve insan meselelerinin mutlak olarak hallini kapsayan bir sistemdir.”¹⁴⁵

Bütün bunlar yapılırken, İslâm’ı tahrif ettiği düşünülen reformistlerle, modernistlerle mücadele edilir. İslâm tasavvufuna önem verilir ve Batı düşüncesinin önünde olduğu ispatlanmaya gayret edilir. Zaten “Hikemiyat” denen kavram da, bu ikisi arasında İBDA tarafından kurulmuş bir binadır.¹⁴⁶

İBDA, hayatın her alanına müdahil olmakla birlikte, ilk hedef olarak, “diyalektik” veya “teorik dil” oluşturma işini seçmiştir. Çünkü Necip Fazıl Kısakürek bunu başarmış ve Salih Mirzabeyoğlu’nu kazanmıştır. Mirzabeyoğlu da, bu yolda ilerlemekte ve fikrin, düşünmenin, analizin önemine her zaman vurgu yapmaktadır: “Eğer insan soyunun sonu gelmediyse, Fikir Çağı olmak gereken bu çağın ipekten örgü diyalektiğini bütünlüyoruz!...”¹⁴⁷

90’lı yıllarla birlikte İBDA Hareketi’ne, fikrin yanına eylemin de (görünür bir

¹⁴³ Mirzabeyoğlu, *İslâm’a Muhatap Anlayış “Teorik Dil İlanı”*.

¹⁴⁴ Mirzabeyoğlu, *İslâm’a Muhatap Anlayış “Teorik Dil İlanı”*, 18.

¹⁴⁵ Mirzabeyoğlu, *İBDA Diyalektiği “Kurtuluş Yolu”*, 187.

¹⁴⁶ Mirzabeyoğlu, *İBDA Diyalektiği “Kurtuluş Yolu”*, 113.

¹⁴⁷ Mirzabeyoğlu, *İslâm’a Muhatap Anlayış “Teorik Dil İlanı”*, 76.

şekilde) ilave edildiği göze çarpmaktadır. O dönem etrafında çalışılan dergi Ak-Doğuş'tur. Nokta Dergisi'nin 13. sayısında Mirzabeyoğlu ile bir söyleşi yapılır ve "Eylemci Müslüman Ak-Doğuş grubunun Kumandanı Salih Mirzabeyoğlu ile konuştuk." başlığıyla verilir. Derginin kapağında ise, "Şeriat için silahlı mücadele" başlığı görülmektedir. Ak-Doğuşçular, İslâm devrimi, silahlı mücadele, gerilla savaşı gibi konular etrafında konuşurlar. Bu söyleşiyle birlikte de ciddi yankı uyandırırılar ve ilgili Nokta sayısı ve Ak-Doğuş'un tüm sayıları toplatılarak, faaliyetlerine son verilir.¹⁴⁸

2.2. İBDA ve İBDA-C Ayırımı

İBDA Yayınları'nın kurulduğu 1984 yılı için, İBDA'nın o yıl bir teşkilat/örgüt olarak kurulduğu kabulü de kaynaklarda görülmektedir.¹⁴⁹ İBDA-C ise, 1986 yılında, İBDA'nın cephelere bölünmesi vasıtasıyla Salih Mirzabeyoğlu tarafından faaliyete geçirilmiştir ve "İBDA fikriyatını benimseyen, Kumandanımız (Salih Mirzabeyoğlu) dışında, hata ve sevabı kendine ait faaliyetler" olarak tanımlanmıştır.¹⁵⁰ Böylece İBDA'nın fikir yanı Mirzabeyoğlu'na, cephe/aksiyon yanı da onun fikriyle hareket eden takipçilerine yüklenir.

"Kendinden zuhur" diye yukarıda bahsettiğimiz ilke, burada bir veçhile kendini göstermektedir. Mirzabeyoğlu, kitaplar ve dergiler aracılığıyla fikir üretmektedir. "Cephe" diye türetilen aksiyon alanlarında bulunan İBDA bağlıları ise, o anki şartların taşıdığı ehemmiyete göre bir eylem planı oluşturur. İBDA-C'li, yapacağı eylemi belirlemek için herhangi bir yerden emir veya işaret beklemez. Gösterilmesi gereken tavır ne ise, o tavrı net bir biçimde gösterir. Bu gösterdiği hâl ve hareketlerinde ise İBDA'nın genel kaidelerine bağlı kalmak zorundadır. Yaptığı hatalar, yanlışlar, günahlar, İBDA Hareketi ile bağdaştırılamaz. İBDA-C motivasyonu ile hareket eden bazı grupların/cephelerin, bombalama, molotof kokteyli atma, sabotaj gibi eylemlerde de bulundukları iddia edilmektedir.¹⁵¹ Bununla birlikte, 1992 yılında İstanbul'da Yahudi ibadethanelerine, 1994 yılında yine İstanbul'da Rum Ortodoks ibadethanesine, 2003 yılında çeşitli gayrimüslim ibadethanelerine yapılan saldırılarla, Yahudi bir işadama

¹⁴⁸ Ruşen Çakır, *Ayet ve Slogan "Türkiye'de İslâmî Oluşumlar"*, 9. Bs (İstanbul: Metis Yayınları, 2002), 166.

¹⁴⁹ Damla Taşdemir, *Türkiye'de Selefi Hareket ve Dini Radikalizm* (Yüksek Lisans, Uludağ Üniversitesi, 2016), 143.

¹⁵⁰ Aylık Dergisi, "İBDA-İBDA/C Nedir?", 07 Kasım 2013, <http://aylikdergisi.com/haber-ibda-ibda-c-nedir-3699.html>.

¹⁵¹ Taşdemir, *Türkiye'de Selefi Hareket ve Dini Radikalizm*, 144.

suikast girişimi İBDA-C'liler tarafından üstlenilmiştir. Güvenlik güçleri ise, bu eylemlerde farklı örgütlerin izine rastlamış ve bu tezat, İBDA-C'nin şöhret kazanma yöntemi olarak görülmüştür.¹⁵²

İBDA-C'nin "Marksizm-Leninizm odaklı" olduğu da, ortaya atılan farklı iddialardan biridir.¹⁵³ Yine Ruşen Çakır da, İBDA-C'lerin görüşlerinde Mahir Çayan'ın eylem stratejisinin bir yeri olduğunu ve görüşlerinde derin benzerlikler olduğunu iddia etmiştir.¹⁵⁴

İBDA-C'nin amacının laik düzen yerine, teokratik bir düzen kurmak olduğu (muhtemelen Başyücelik Devleti kastediliyor), bu amacın gerçekleştirilebilmesi için yukarıda verilen örnekler gibi silahlı mücadelenin temel alınması gerektiği ve örgütsel ya da bireysel eylemlerin yapılabileceği, kaynaklarda geçen diğer iddialardandır.¹⁵⁵ Tüm bu anlatılardan sonra, örgütün "tüm dünya" için ciddi bir tehlike oluşturduğu sonucuna ulaşıldığını görüyoruz.¹⁵⁶

İBDA Hareketi'nin yayın organlarından olan *Taraf Dergisi*'nin 1 Mart 1993 tarihli 25. sayısında İBDA-C'nin özelliklerinden bahsedilmiştir.¹⁵⁷ Bunlardan bazı başlıkları şöyle özetleyebiliriz:

- İBDA cepheleri arasında hiyerarşik bir ilişki yoktur; her cephe bağımsız hareket eder.
- Hayatın her şubesi bir İBDA-C'linin ilgi alanına girer. İBDA fikriyatından aldığı ipuçlarıyla sorunları çözer.
- Cephenin hatası kendi eksikliği, doğrusu İBDA'nın doğruluğudur.
- Cepheler yerine göre provokatiftir.
- İBDA-C'li olduğunu iddia eden biri, dergi, yayın, eylem, malî, hukukî, istihbarat, gençlik gibi sayılabilecek herhangi bir alanda refleks gösterir.
- Mirzabeyoğlu'nun faaliyetleri İBDA, dışında kalan renkler İBDA-C'dir.

¹⁵² Taşdemir, *Türkiye'de Selefi Hareket ve Dini Radikalizm*, 145.

¹⁵³ Merve Seren, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri ve Terör* (Yüksek Lisans, Başkent Üniversitesi, 2007), 91.

¹⁵⁴ Ayet ve Slogan "Türkiye'de İslâmî Oluşumlar", 165.

¹⁵⁵ Seren, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri ve Terör*, 93.

¹⁵⁶ Seren, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri ve Terör*, 94.

¹⁵⁷ Aylık Dergisi, "İBDA-İBDA/C Nedir?", 07 Kasım 2013, <http://aylikdergisi.com/haber-ibda-ibda-c-nedir-3699.html>.

Böylece İBDA, Gölge Dergisi, Akıncı Güç Dergisi, Raporlar, Gönüldaş Yayınları, İBDA külliyyatı, konuşmalar ve söyleşilerdir. İBDA-C ise, Tavrı, Öfke, Karar, Elif, Genç Adam, Ak-Doğuş, Taraf ve Ak-Zuhur'dur.

- İdeolojiyi yayacak kadro yetiştirmek, ilk ve temel gayedir.
- İBDA-C, tarafını/safını belirlemeyi ve karşı tarafı da net bir biçimde göstermeyi icap ettirir.
- İBDA'cılık başta bir iman davasıdır; inanan ve bunun ahlâkî vasıflarını taşıyan insana hitap eder.¹⁵⁸

Demek ki, İBDA'nın ne olduğunu açık bir şekilde anlayabiliyoruz. Fakat İBDA-C kavramı muğlak bir kavramdır. Hareketin takipçileri tarafından, bir dergi çıkarmak, bir yayın hazırlamak İBDA-C eylemi olarak görülüyor. Meselâ: Ak-Doğuş grubunun tüzüğünde, başkan için aylık 4 bin sayfa kitap okuma vazifesi başta olmak üzere, tüm yönetime kitap okuma zorunluluğu koyulmuştur.¹⁵⁹ Bu bir İBDA-C eylemi olarak görülür. Yukarıda değindiğimiz militan faaliyetler de (yapılmış olsun ya da olmasın) birer İBDA-C eylemi olarak kabul edilir.

Sonuç itibarıyla, İBDA-C'nin potansiyel faaliyetleri tehdit olarak görüldüğü için Salih Mirzabeyoğlu herhangi bir eyleme karışmadığı bilinmesine rağmen tutuklanmıştır. Birkaç yıl sonra İBDA-C de “Avrupa Birliği Terör Örgütleri Listesi”ne dâhil edilmiştir.¹⁶⁰

2.3. Başyücelik Devleti

İslâmî bir devlet yönetimi ya da anayasa hayali, Müslümanların nüfus olarak çoğunluğa sahip olduğu pek çok coğrafyada farklı şekillerde dile getirilmiştir. Cumhuriyet sonrası Türkiye’de de bu fikre sayısız misal gösterilebilir. Bu misallerden bizim ilgimizi çeken, Büyük Doğu-İBDA fikriyatının sistematize ettiği “Başyücelik Devleti” ideali oldu. Necip Fazıl Kısakürek’in aksiyoner, polemikçi, ideolojik yoğunluklu ve felsefî ağırlıklı dilinden; bu dilin etkisiyle kendi gelişimini tamamlayan

¹⁵⁸ Taraf Dergisi’nin 01 Mart 1993 tarihli 25. sayısının ekinde geçen bu maddelerin tam metni için bkz. Aylık Dergisi, “İBDA-İBDA/C Nedir?”, 07 Kasım 2013, <http://aylikdergisi.com/haber-ibda-ibda-c-nedir-3699.html>.

¹⁵⁹ Ak-Doğuş Grubu Tüzüğü için bkz. Çakır, *Ayet ve Slogan “Türkiye’de İslâmî Oluşumlar”*, 177-181.

¹⁶⁰ İlgili liste için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?ur=CELEX:32015D1334&qid=1440691334018&from=EN>

ve üstadı Kısakürek'ten devraldığı “fikir çilesi”ni derinleştirerek yürüten Salih Mirzabeyoğlu'ndan; “Büyük Doğu Mimarı” ve “İBDA Mimarı” olarak tavsif edilen bu iki ismin hayatın her alanına İslâm'ı ikame ettirme girişimlerinden yukarıda yeterince bahsettik.

“Başyücelik Devleti” fikri, ilk baskısı 1968 yılında yapılan *İdeolocya Örgüsü* isimli eserde bir bütün hâlinde sunuldu. Kısakürek'in “bütün varlığım, vücut hikmetim, her şeyim” dediği bu eser için, Cumhuriyet'in kuruluşundan beri, İslâm'ı siyasî bir sistem olarak ortaya koyan yayımlanmış ilk eser”, “hedefi, çerçevesi ve davasını sunuş tarzıyla dünya ölçüsünde bir değere sahip ve eşi bulunmayan bir fikir eseri” yorumları yapılmıştır.¹⁶¹

Kısakürek'in mirasını devralmış olmasına rağmen, Mirzabeyoğlu “Başyücelik Devleti”ni kaleme almak için 27 yıl beklemiştir. Geciken ve 1995 yılında müstakil olarak ele alınan eser için yazarı şu beyanatı sunar: “Aslında ‘Başyücelik Devleti’ bahsi, Büyük Doğu İdeolocya Örgüsü'nün işleniş gayesi ve bütün mevzularını toplayan ana sütunu; İdeolocya Örgüsü'nün ta kendisi... Ne var ki, göz önünde duran eşyanın kayıp olması gibi, etrafında işlenen mevzuların içinde gaib oldu ve uyudu kaldı. Bahsi alıyorum ve malumu meçhullükten kurtarmak ve elbette kullanılmak üzere yapılmış bombayı cemiyet meydanında patlatmak şeklinde işliyorum... Umulur ki, meselelerin seyri ve İslâmcı mücadelenin müşahhas hedef ve gayelerinin tespiti hususunda yepyeni bir bakış getirilmiş olsun.”¹⁶²

Kitap dört levhadan (bölümden) oluşur. Birinci bölümde, devlet şekillerinden bahsedilir. Ahalinin özelliğine nispetle (mütecanis, gayr-ı mütecanis); kuruluşlarına göre (basit üniter devletler, birleşik devletler, federal devletler, konfederasyon); hükümlerliklerine göre (bağımsız devlet, yarı bağımsız devletler); iktidarın kaynağı bakımından (monarşik devletler, cumhuriyet idareleri, aristokratik devlet, demokratik rejim) bu bölümde anlatılan devlet şekilleridir.¹⁶³

İkinci bölümde, kamu hukuku, uluslararası hukuk meselesi, Birleşmiş Milletler

¹⁶¹ Mehmet Ali Büyükkara, “Türkiye’deki Radikal Dinî-Siyasî Akımlar”, *Demokrasi Platformu Dergisi*, 8 (2006): 116.

¹⁶² Mirzabeyoğlu, *Başyücelik Devleti “Yeni Dünya Düzeni”*, 9.

¹⁶³ Mirzabeyoğlu, *Başyücelik Devleti “Yeni Dünya Düzeni”*, 13-24.

teşkilatı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, ortak pazar gibi konular etrafında, çoğunlukla dünya hukukuyla ilgili görüşlere yer verilir. Özellikle Türkiye'nin ortak pazara girmesinin mahzurlarından bahsedilir. Dünya siyaset tarihi veya bir uluslararası ilişkiler dersi hüviyetinde kaleme alınmıştır.

Sonraki bölümde bahsedilenler, Batı dünyası ve demokrasi üzerinedir. Necip Fazıl'ın İdeolocya Örgüsü'nde kaleme aldığı Doğu-Batı mülahazalarıyla ilgili bazı yazılar bulunur. Demokrasi rejiminden, kamu hürriyetlerinden bahsedilir.

Başyücelik Devleti anlatılmaya başlanırken, yine Doğu'dan, Doğu'nun üstünlüklerinden bahsedilir. Öyle ki, Doğu her şeyin temelidir. Peygamberler Doğu'da doğmuş ve yaşamıştır. Ruh, mucize, masal, büyü, şiir ve ilim yalnızca Doğu'nundur.¹⁶⁴ Doğu'daki milletler İslâm'la şereflenmiş ve devletler kurmuşlardır. Peki, İslâm ve devletin nasıl bir bütünlüğü vardır?

Mirzabeyoğlu'nun ifadesiyle, “İslâm, devlete, ruhun uzviyete yapışık olması gibi sımsıkı bağlıdır; asla ayrılmaz ve onsuz uzviyet düşünülemez.”¹⁶⁵ Zaten, İslâm bütün kâinatı kuşatan bir sistemdir. İnsanlar için ayrı bir kıymet-i harbiyesi olan devlet kurumunu dışında bırakmış olması düşünülemez. Zaten İslâmî bir devletin de tek ölçüsü Hak'tır.¹⁶⁶

Mirzabeyoğlu, İslâm'ın bir yönetim şekli değil, ruhu olduğunu ifade eder. Yani İslâm, saltanat, cumhuriyet gibi meselelerle ilgilenmez. Hatta İslâmiyetçe “Ulülemr” diye anılan devlet reisi, mevcut şekiller içinde en fazla saltanat şekline yabancı kalacaktır.¹⁶⁷

Büyük Doğu-İBDA mefkûresinin bir müstakil devlet şekli gayesi olduğu bilinmektedir. Bunun isminin de, “Başyücelik Devleti” ve onun teşkilatları olduğu Necip Fazıl'dan beri anlatılagelir. Mirzabeyoğlu'na göre Başyücelik Devleti şudur: “Eski Yunan'dan bugüne kadar gelen örnekler arasında misilsiz bir ilerilik ve yenilik temsil ettiği gibi, tarih boyunca gelmiş, ya ferdî, ya içtimaî, yahut da zümrevî irade hâkimiyetine bağlı şekillerden teker teker her birinin faziletlerini toplayıcı son ve üstün

¹⁶⁴ Mirzabeyoğlu, *Başyücelik Devleti “Yeni Dünya Düzeni”*, 178.

¹⁶⁵ Mirzabeyoğlu, *Başyücelik Devleti “Yeni Dünya Düzeni”*, 181.

¹⁶⁶ Mirzabeyoğlu, *Başyücelik Devleti “Yeni Dünya Düzeni”*, 181.

¹⁶⁷ Mirzabeyoğlu, *Başyücelik Devleti “Yeni Dünya Düzeni”*, 182.

buluştur. Öyle bir buluş ki, İslâm'ın “Şûra” ölçüsüne de sımsıkı bağlı...”¹⁶⁸

“Hasta liberalizm”, “bâtıl komünizm”, “sakat faşizm” tecrübelerinin nihayeti bellidir. Bütün yeryüzü, İslâm İnkılabının bu şubesini benimsemek zorundadır.¹⁶⁹

Bu devlet fikrinde, bir “aydın sınıfı” söz konusudur. Bu sınıfa Mirzabeyoğlu tarafından, “Aydınlar Aristokrasisi” ismi verilmiştir. Necip Fazıl bu sınıfa, “Gerçek ve üstün münevverler aristokrasyası” demektedir.¹⁷⁰

Başyücelik Devleti'nde, parlamenter sistemlerdeki millet meclislerine benzer, “Yüceler Kurultayı” bulunmaktadır.¹⁷¹ Yüceler Kurultayı'nın âzası, 40-65 yaşları arasında ve sadece madden değil, manen de sıhhat içinde olmalıdır. Yüceler Kurultayı'nı belirleyen birileri daha vardır. Kurultayı bir defalığına “Müessisler Meclisi” diye bir yapı meydana getirir.¹⁷² Bu meclis hakkında başka bilgi verilmemiştir. Fakat müessis, “tesis eden” olduğuna göre, Başyücelik Devleti fikrini ortaya koyan isimlerden bahsedilmiş olma ihtimali gerçeğe uygun görünmektedir.

Yüceler Kurultayı kadrosu tamamlanınca, kendi içinde “Başyüce”yi seçer. Başyüce devletin reisidir ve devletin ismi de “Başyücelik Devleti”dir. Başyüce, beş yıllık bir görev için seçilir. Yüceler Kurultayı'ndan herhangi biri görevden ayrılmak zorunda kalırsa, yerine derhâl yenisi geçirilir. Bu yeni âza da, daha önce ülkenin ileri gelenlerine lâıyk görülen “Yüceler Kurultayı'na namzet” unvanı altında bulunanlardan seçilir. Yüceler Kurultayı'nın 101 âzası vardır.¹⁷³

Yüceler Kurultayı ve Başyüce birbirine sıkıca bağlıdır. Öyle ki, Yüceler Kurultayı vicdanı, Başyüce ise iradeyi temsil eder.¹⁷⁴ Bununla birlikte, Yüceler Kurultayı, Başyüce'yi menfî davranışlarda görürse, yüzde 75'in alacağı bir kararla görevden azledebilir. Başyüce ise Yüceler Kurultayı'nı feshedemez. Fakat aynı şekilde menfî bir davranış görürse, millettten kendisiyle Kurultay arasında hakemlik yapmasını ister. Bu isteğin gerçekleşebilmesi için de Yüceler Kurultayı'ndan yüzde 40 oranında

¹⁶⁸ Mirzabeyoğlu, *Başyücelik Devleti “Yeni Dünya Düzeni”*, 182, 183.

¹⁶⁹ Mirzabeyoğlu, *Başyücelik Devleti “Yeni Dünya Düzeni”*, 183.

¹⁷⁰ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 228.

¹⁷¹ Mirzabeyoğlu, *Başyücelik Devleti “Yeni Dünya Düzeni”*, 190.

¹⁷² Mirzabeyoğlu, *Başyücelik Devleti “Yeni Dünya Düzeni”*, 192.

¹⁷³ Mirzabeyoğlu, *Başyücelik Devleti “Yeni Dünya Düzeni”*, 193.

¹⁷⁴ Mirzabeyoğlu, *Başyücelik Devleti “Yeni Dünya Düzeni”*, 194.

destek alması gerekir. Hakemlik neticesinde millet Başıyüce'yi haklı bulursa, ona destek verenler dışındaki âzalar tasfiye edilir ve kısa sürede yerleri doldurulur. Başıyüce haksız bulunursa, görevi düşer ve yeni bir reis seçilir.¹⁷⁵

Başıyücelik Devleti'nde hükûmet, Başıyüce tarafından belirlenir. Önce Başıyüce'ye ve ardından Yüceler Kurultayı'na karşı sorumludur. Hükûmet, Yüceler Kurultayı'nın bir fazla oyla (51/50) itimatsız sayılabilir ve derhâl düşer. Herhangi bir kanunun müeyyidesi, bütün bu unsurlar için aynı uygulanır.¹⁷⁶

Başıyüce, Yüceler Kurultayı'nın kanunlarına aykırı bir emir veremez. Fakat vereceği emirler bu kanunları tamamlayıcı niteliktedir. Kanunun bir görüş belirtmediği meselelerde, Başıyüce'nin emri kesin karardır.¹⁷⁷ Başıyüce'nin emriyle hükûmet değişebilir. Ayrıca Başıyüce ordunun da başıdır. Başbuğ, Başıyüce'nin vekili konumundadır. Beş yıl sonunda, Yüceler Kurultayı tekrar Başıyüce'ye görev verebilir veya görevini sonlandırabilir. Başıyüce tekrar görev almazsa ve yaş haddini aşmamışsa, Yüceler Kurultayı'ndaki yerine döner.¹⁷⁸

Başıyücelik Hükûmeti, Başıyüce'nin tayin edeceği bir Başvekil ve yeterli sayıda vekillerden oluşur. Bu vekillerin idare ettiği vekâletler de, üçer müsteşara sahiptir. Müsteşarlıkların altında, üstlenilen işin ağırlığına göre genel müdürlükler bulunur. Hükûmetin genel siyasetini Başvekil'in başkanlığındaki "Vekiller Heyeti", iç siyasetini ise, Başvekil'in müsteşarı başkanlığındaki "Müsteşarlar Heyeti" idare eder. Vekiller Heyeti toplantılarına, Din İşleri Reisliği ile, Başbuğ'luk ve Başkurmaylık da söz haklarıyla dâhil olabilir.¹⁷⁹

Başvekil'in idaresi altında 11 vekâlet bulunur. Bunlardan Maarif Vekâleti: "İlim ve Güzel Sanatlar", "Halk Terbiyesi ve Evleri", "Umumî Öğretim" olarak üç müsteşarlığa; Savaş Vekâleti: "Kara", "Deniz", "Hava" olarak üç müsteşarlığa; İktisat Vekâleti: "Sanayi", "Ticaret", "Ziraat" olarak üç müsteşarlığa; Maliye Vekâleti: "Bütçe ve Umumî Muvazene", Vergiler ve Resimler", "Bankalar ve İnhisarlar" olarak üç müsteşarlığa; Sağlık ve Bakım Vekâleti: "İyileştirme", "Güzelleştirme", "Çoğaltma"

¹⁷⁵ Mirzabeyoğlu, *Başıyücelik Devleti "Yeni Dünya Düzeni"*, 195, 196.

¹⁷⁶ Mirzabeyoğlu, *Başıyücelik Devleti "Yeni Dünya Düzeni"*, 196.

¹⁷⁷ Mirzabeyoğlu, *Başıyücelik Devleti "Yeni Dünya Düzeni"*, 197.

¹⁷⁸ Mirzabeyoğlu, *Başıyücelik Devleti "Yeni Dünya Düzeni"*, 198, 199.

¹⁷⁹ Mirzabeyoğlu, *Başıyücelik Devleti "Yeni Dünya Düzeni"*, 200.

olarak üç müsteşarlığa; Adliye Vekâleti: “Mahkemeler”, “Islahhaneler”, “Kanunlar” olarak üç müsteşarlığa; Matbuat ve Propaganda Vekâleti: “Matbuat”, “Propaganda”, “Turizm” olarak üç müsteşarlığa; Hâriciye Vekâleti: “Şark”, “Garp”, “Haber Alma” olarak üç müsteşarlığa; Dâhiliye Vekâleti: “Mülkî Teşkilat”, “Belediyeler”, “Umumî İnzibat” olarak üç müsteşarlığa; Düzenleme Vekâleti: “Teşkilat Düzeni”, “İş Düzeni”, “Sigorta ve Tekaüt Sandığı” olarak üç müsteşarlığa; Nâfia Vekâleti: “Tesisler”, “Yollar”, “Münakale Vasıtaları” olarak üç müsteşarlığa ayrılır.¹⁸⁰

Böylece görevleri açık olan hükûmetin, bazı “dava” başlıkları da vardır. Ruh ve ahlâk, umumî irfan, köy ve köylü, şehir ve umran, ordu, dış münasebetler, bütün neşir vasıtalarını murakabe ve himaye, iş emniyeti ve iş sahaları arasında ahenk, nüfusu çoğaltma, güzelleştirme ve sağlamlaştırma, millî servet ve iktisat davaları, Başyücelik Hükûmeti’nin dava başlıklarıdır.¹⁸¹

Başyücelik Devleti’nde din işlerine ayrı başlık açılmış ve önem atfedilmiştir. Din işleri, “Yüce Din İdaresi” tarafından yürütülür. Bu idarenin reisi Başyüce tarafından seçilir. Hükûmet reisiyle bir hizada olmasına rağmen, hükûmet üstü seviyededir. Bir yanlışlık gördüğünde gerekirse Başyüce’ye karşı, Yüceler Kurultayı’nı hakem tutabilir ve hiçbir tesir altında kalmaz. Yüce Din İdaresi’nin görevi, iç telkin, dış propaganda, dinî öğretim, din vazifelilerini yetiştirme ve kadrolaştırma ve vakıflar etrafında şekillenir. Yüce Din İdaresi, Yüceler Kurultayı’nın yanındadır ve devletin başlıca istişare merkez kabul edilir.¹⁸²

Başyücelik Devleti’nde önemli birimlerden biri de “Başyücelik Akademyası”dır. Bu birim, üç sınıf insanın kümелendiği üç zümreden oluşur. Bu insanlar, doğru, iyi ve güzelin peşinde sonsuz bir arayıştaadır. İlim adamları zümresi, fen adamları zümresi, sanat adamları zümresi olarak tasnif edilen Başyücelik Akademyası, devlette tam bir koruma altındadır ve hükûmet işleriyle hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Akademya’nın tek vazifesi, ilim ve sanat çerçevesinde üretmekten ibarettir.¹⁸³

Başyücelik Emirleri gereği, yasaklar ve müeyyide uygulamada temel gaye, kötü

¹⁸⁰ Mirzabeyoğlu, *Başyücelik Devleti “Yeni Dünya Düzeni”*, 202, 203.

¹⁸¹ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 297-299.

¹⁸² Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 299, 300.

¹⁸³ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 303-306.

fiillerin yapılmasına engel olmaktır. Bu bağlamda, kumar, içki, zehir (uyuşturucu), zina ve fuhuş, faiz, kahvehaneler, külhanbeylik, dans, heykel, parazitler (dilencilik vs.) kesinlikle yasaktır ve yapılması durumunda, özel mazeretler hariç, farklı cezaları tâbidirler. Bunların yanında, sinema, basın, radyo, matbuat, üniversite farklı şartlarla karşı karşıyadır. Başboşluk veya gereksiz bir hürriyet söz konusu değildir.¹⁸⁴

Başyücelik Devleti, Necip Fazıl'ın ifadesiyle, “daima bir evde baba sıkıyönetimi tavrıyla, milletin kılık ve kıyafetine kadar müdahalecidir ve başta kadın kılığı bulunmak üzere, ahlâk, edep, zarafet ve şahsiyeti esas tutar.”¹⁸⁵

Büyük Doğu-İBDA fikriyatında, “İslâm'da idare şekli yoktur, idare ruhu vardır.” temel ilkesine dayanarak bir sistem düşünülmüştür.¹⁸⁶ Hilâfet kelimesi de bu zaviyeden bakılınca bir dinî vecibe değildir. Nasıl ki Hz. Ebubekir'e “halife”, Hz. Ömer'e “müminlerin emiri” denmiştir, bütün İslâm dünyasında ideolocya manzumesi hâlinde çerçevelenmiş tek devlet modeli olan “Başyücelik Devleti”nin başındaki kişiye de, “Başyüce” denmesi tabîî bir durumdur. Yani aslolan, dünyadaki bütün Müslüman toplulukların, tek devlet ve lider etrafında toplanmalarıdır.¹⁸⁷ Dünya genelinde İslâm Birliği'nin tesis edilebilmesi için de, ilk iş İslâm devletini kurmak zorunluluğudur.¹⁸⁸

---

¹⁸⁴ Ceza çeşitleri ve müeyyide kıstaslarının detayları için bkz. Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 339-355.

¹⁸⁵ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 385.

¹⁸⁶ Mirzabeyoğlu, *Başyücelik Devleti “Yeni Dünya Düzeni”*, 216.

¹⁸⁷ Mirzabeyoğlu, *Başyücelik Devleti “Yeni Dünya Düzeni”*, 220, 221.

¹⁸⁸ Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, 222.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İBDA’NIN GÜNÜMÜZDEKİ DURUMU VE FAALİYET ALANLARI

3.1. İBDA Hareketi'nin Günümüzdeki Durumu

Genelde dünyada, özelde de bilhassa ülkemizde ve bölgede gündem beklenmedik bir hızla değişebilmektedir. Bu durumun tabiatını kavramak için, ülkemizin çeşitli mevzuları haiz ehemmiyetini anlatmaya lüzum yoktur. Bu sebeplere mukabil, bilimsel araştırmaların mahiyeti, kaynakları ve tezlerinin geçerliliği, yeni bir vaka veya bulguyla akamete uğrayabilmektedir. Daha önce Salih Mirzabeyoğlu'nun çeşitli suçlamalarla yargılanıp idama mahkûm edildiğine değinmiştik. Onun mahkûmiyeti sırasında Türkiye'de sosyal, siyasî, kültürel pek çok değişimin olduğu aşikârdır. Bu değişim ve gelişimler, geçmişe ayna tutmakta ve yıllar geçse de olayları yeniden okuma imkânı tanımaktadır. Mirzabeyoğlu'nun hapse girdiği yıllarda, Fetullahçı cuntanın pek fazla etkin olmamasına rağmen, yıllar boyu devletin kılcal damarlarına sızdığına ve nihayet ilk fırsatta askerî darbeye başvurduğuna bu ülkenin her ferdi şahit oldu. Bu gelişmeler neticesinde o dönem emniyet ve jandarmanın içine sızan paralel yapı unsurlarının İslâmî oluşumları tekeline alma gayretini itiraflar ve deliller etrafında öğrendik. Bu itiraflardan birinde Okan İşgör isimli bir eski emniyet teşkilatı mensubu, Metris Cezaevi'ne Salih Mirzabeyoğlu'nu öldürmek amacıyla tutuklu kılığında sokulduğunu itiraf etti. İşgör şu açıklamada bulunmuştur: “O dönem (28 Şubat), yürütülen İBDA-C, Hizbu't-Tahrir, Selâm-Tevhid Örgütü soruşturmaları Paralel Yapı (FETÖ) tarafından yürütülüyordu.”¹⁸⁹

Böylece değişim, her ferdi ve cemiyeti etkisi altına almak durumundadır. İBDA'nın “cepheleşme” faaliyetleri gelişerek ve değişerek günümüze kadar gelmiş ve cılız görünse de, hareket etkinliğini koruma gayretindedir.

İBDA Hareketi, faaliyetlerini günümüzde yayınlar, dergiler, kitaplar ve dernekler etrafında sürdürmektedir. Hareket'in büyük bir kesimi tarafından mevcut iktidarı elinde tutan AK Parti'nin desteklendiği, aşağıda ismi zikredilecek yayınların bir kısmında çeşitli fırsatlarda dile getirilmiştir. Bu tavra sebebiyet verecek iki kuvvetli ihtimal görünmektedir: Birincisi, Recep Tayyip Erdoğan, yer yer Necip Fazıl-Büyük Doğu vurgusu yapmakta ve Hareket'in “üstad”ı olan isme böylece belki tarihî bir

---

¹⁸⁹ FETÖ Gerçekleri, “İBDA Kumpası”, t.y., <http://fetogercekleri.com/kumpaslar/ibda-c-kumpasi/>.

minnet borcu ödemekte, belki de siyasî bir alan açma gayretindedir. İkincisi, birçok İslâmî Hareket unsurunun olduğu gibi, İBDA'nın da pek çok retorîği artık eski bir döneme hitap etmektedir. Böylece İBDA Hareketi'nin takipçileri de değişen sosyal ve siyasî konjonktüre uyum sağlamaktadır.

3.2. İBDA Hareketi'nin Faaliyet Alanları

İBDA Hareketi'nin akla gelen ilk yayın organı “İBDA Yayınları”dır. Bu yayınevi Salih Mirzabeyoğlu'nun eserlerini basmaktadır. “Başyücelik Devleti” isimli kitabın Arapça baskısı “ed-Devletü's-Samiyetu” ve İngilizce baskısı “The State of Başyücelik” isimleriyle yayınevi tarafından neşredilmiştir.¹⁹⁰

İBDA fikriyatı çerçevesinde yayın yapan dergilerden biri *Furkan Dergisi*'dir.¹⁹¹ Genel yayın yönetmenliğini Saadeddin Ustaosmanoğlu yapmaktadır ve “İçtimâî ve Tasavvufî Dergi” alt başlığıyla çıkmaktadır. Derginin çıkış noktası Kökler Derneği'dir.¹⁹² İlmî çalışmalar çerçevesinde, “Anadolu'nun ruh köküne matuf gençler yetiştirme” hedefi gütmektedirler.

Siyasî ağırlıklı olarak çıkan *Baran Dergisi*, haftalık olarak basılmaktadır.¹⁹³ Bir diğer dergi, ismini Mirzabeyoğlu'nun kitabından alan *Adımlar Dergisi*'dir.¹⁹⁴ (2019 yılında, IŞİD lideri Bağdâdî'nin ölümünden sonra internet sitelerinde çıkan bir yazıda, “şehit oldu” yorumunu yaptıkları için tepki toplamışlardır.) Aylık Dergisi de, toplumsal ve siyasî meselelere kafa yorarak çıkan yayınlardan biridir.¹⁹⁵ Son olarak, Akademya Dergisi de, Büyük Doğu-İBDA izinde çalışmalar yapmaktadır. Akademya kadrosunun biraz daha akademik çerçevede çalıştığı görülebilmektedir.¹⁹⁶ 2016 yılında dernekleşen ekip, Akapedya isimli bir platformda da, dört yılda toplam on iki dili öğrenmek ve öğretmek amacıyla bir eğitim faaliyeti yürütmektedir.¹⁹⁷

---

¹⁹⁰ www.ibdayayinlari.com

¹⁹¹ www.furkandergisi.com

¹⁹² www.koklerder.com

¹⁹³ www.barandergisi.net

¹⁹⁴ www.adimlardergisi.com

¹⁹⁵ www.aylikdergisi.com

¹⁹⁶ www.akademyadergisi.com

¹⁹⁷ www.akapedya.org

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
SÖYLEŞİLER, MİRZABEYOĞLU HAKKINDA YAZILMIŞ KİTAPLAR
VE FOTOĞRAFLAR

4.1. Söyleşiler

4.1.1. Şükrü Sak¹⁹⁸ ile Söyleşi

Abdullah Sabuncu: Salih Mirzabeyoğlu ile aynı cezaevinde kaldınız. Kendisinin bahsettiği Telegram işkencesine siz de şahit oldunuz mu?

Şükrü Sak: Salih Mirzabeyoğlu, “Telegram” olarak isimlendirdiği işkencenin başlangıç tarihi 2000 yılıdır... Kartal Cezaevi’nde bulunduğu sırada... Bunun öncesinde Metris Cezaevi’nde de kendisi ile kalmıştım. Daha sonra bizler tahliye olduk ve Mirzabeyoğlu içeride kaldı... Burada benim için ilginç olan; ben 13 sene dışarıdaydım ve o süreçten devam eden bir davanın Yargıtay tarafından onaylanması ile birlikte, 13 sene sonra cezaevine girdim ve Mirzabeyoğlu ile 13 sene sonra tekrar karşılaştım ve 18 ay boyunca cezaevinde birlikte kaldım...

Telegram işkencesi, Metris Cezaevi’nden sevki sırasında gördüğü -fotoğrafları kamuoyuna da yansıyan- ağır işkencelerden sonra, sevk edildiği Kartal Cezaevi’nde başladı...

Mirzabeyoğlu, maruz kaldığı şeyin “ne olduğunu anlama” sürecinde uzunca bir süre sessizliğini korudu... Kendisine yapılan bu saldırıyı çözdükten sonra da, “Telegram işkencesini” bütün yönleriyle anlatan, ispatlayan, “Telegram-Zihin Kontrolü” isimli eserini yazdı...

Biz “Telegram”ın ne olduğunu, onun yazdıklarından, anlattıklarından ve bu konularla ilgili, Türk ve dünya medyasına yansıyan haberlerden takip ediyor, anlamaya, öğrenmeye çalışıyorduk...

“Mirzabeyoğlu’nun bahsettiği Telegram işkencesine şahit oldum mu?”

Evet, oldum... Hatta şunu söyleyebilirim, telegrama en uzun süre şahitlik eden benim diyebilirim.

Dışarıda iken, Mirzabeyoğlu’nun yazdıklarından anlamaya çalışıyorduk, içeri

---

¹⁹⁸ Şükrü Sak, Salih Mirzabeyoğlu ve İBDA çerçevesinde çalışmalar yürütmekte olan gazeteci ve yazardır.

girince hem kendisinden doğrudan dinleyerek, hem de görerek şahit olduk...

Mirzabeyoğlu; Telegram-Zihin Kontrolü isimli eserinin önsözünde, dünyada bilinen bu meseleyi Türkiye’de ilk defa kendisine uygulandığını belirterek; “Bir bakıma Türkiye’de pratiği -teorisi de!- benimle meşhur olan bu iş, “ilim sınır tanımaz!” tesellisiyle Lut kavmine parmak ısırtır melanete ve yardımcı unsurlarla insanı robotlaştırmaya davranmışken, diğer yönüyle “dünyada”da kısıtılmış fertler üzerindeki tecrübelerin sınırını aşamamıştır. Bu ikazdan sonra bildirmeyelim ki, gerek yaşamış kobay ve gerekse mevzuu alâkadar eder buudları işaretlemek bakımından, galiba dünyada da ilk örneğim!” demektedir...

Ben, Mirzabeyoğlu ile içeride kaldığım 18 ay boyunca Telegram konusundaki şahitliklerimi uzun uzadıya anlatabilirim. Fakat buradaki sınırlı durumdan dolayı, konu ile ilgilenenlere Telegram eseri ve “Ölüm Odası” isimli eserini adres gösterebilirim...

A. S. : Necip Fazıl mirasını bir anlamıyla Mirzabeyoğlu’na devretti. Mirzabeyoğlu’ndan sonra sizce Büyük Doğu-İBDA’da fikir bitti mi? Yoksa üretmeye devam edecek kadrolar var mı?

Ş. S. : Necip Fazıl ile Mirzabeyoğlu arasındaki ilişki, Necip Fazıl’ın ifadesiyle; “Sokrat’a nisbetle Eflatun” gibi bir ilişki... Necip Fazıl, felsefî anlamda “nasıl?” sorusunun cevabını ortaya koyarken, Mirzabeyoğlu, “niçin”ini ortaya koydu. Batılı anlamda “felsefî düşünce sistemi” geleneği, Doğu’da ve tabii ki Türkiye’de olmayan bir şeydi... Necip Fazıl ve Mirzabeyoğlu’nu orijinal kılan, Türkiye’de -İslâm dünyasında da- ilk defa, Batı düşünce formlarının kalıplarını kullanarak, İslâm tefekkür geleneği içinde yeni bir “düşünce sistemi” örgüştürmüş-inşâ etmiş olmalarıdır.

Düşünce sistemi, dünya görüşü, ideoloji, felsefî sistem?..

Hangi tanımlamayı kullanırsak kullanalım, Necip Fazıl ve Mirzabeyoğlu’nun birbirini tamamlar şekilde ortaya koydukları bu “düşünce sistemi-dünya görüşü”, İslâm tefekkür geleneğine bağlı kalarak, “insanı, evreni, hayatı” yani, insana kendini empoze eden temel meseleleri bir “bütünlük içinde”, sistem bütünlüğü içinde ve tezatsız olarak ortaya koymayı başarmıştır...

Bu anlamda bu “düşünce sistemi” benzersizdir...

Mirzabeyoğlu'nun bunu yaparken, Hem Doğu'nun hem de Batı'nın -insan ve toplum meselelerini bir bütün olarak çözme- arayışına ve ihtiyacına cevap verme gibi büyük bir iddia sahibidir...

Bu düşünce sisteminin en esaslı çıkış noktası, Mirzabeyoğlu'nun izah ettiği temel bir paradigmaya dayanır;

“Bütün fikir” gereklidir... İkinci olarak, “Bütün fikir” Mutlak Ölçülerin (İslâm'ın ölçüleri) denetimi, zabıtalığı olmadan kurulamaz...

Sorunuza bu açıdan baktığımız zaman, Büyük Doğu-İbda'da fikir bitmez... Fakat bugün için, bu düşünce sisteminden hareketle, insanî ve İslâmî meselelere bakış-çözüm sunma noktasında fikir üreten kimse var mı dersiniz, benim bildiğim yok... Ama bu düşünce sistemini harıl harıl okuyan, anlamaya çalışan, nisbet kurmaya bakan, asıl ihtiyaç ve çözümün bu fikir sisteminde olduğunu gören büyük bir gençlik kitlesi var. Burada önemli olan, bu fikir sisteminin -düşünce sisteminin- teoride kurulmuş olmasıdır... Teoride inşa edilmiş olan bu “düşünce sistemi”nin, ihtiyaca cevap veriyor olmasıdır...

Bu düşünce sistemi-dünya görüşünün pratiği, onun insan ve toplum meseleleri içinde, yeniden yeniden ele alınıp işlenmesi ve düşünce geleneği oluşturması -tekâmül- elbette devam edecektir.

A. S. : İBDA takipçilerinin günümüzde fikirde ve eylemde bütünsel bir görünüm arz ettiğini mi söylersiniz, yoksa her cemaatte olduğu gibi İBDA'da da kopuşlar yaşanmakta mıdır?

Ş. S. : İBDA'yı takip edenler veya bir dünya görüşü olarak İBDA'ya inananlar, İBDA bağlıları, klasik anlamda bir cemaat tanımlamasına uymuyor... Fikrî bir ilke olarak, İbda dünya görüşünü benimseyen kişiler, kendi alanlarında (Eğitim, hukuk, ekonomi, sanat, düşünce, tıp) İbda'ya nisbetle birlik oluşturup, iş ve eser ortaya koyabilirler. Bütün ilim, fikir ve sanat sahalarında, hayatın diğer şubelerinde, dünya görüşüne bağlı yorum ve faaliyet yürütebilir, geliştirebilirler. Bu “bütünlük” fikrine aykırı bir durum değil, belli sahalarda uzmanlaşma fikridir... Yine İBDA dünya görüşünü farklı yorumlayan “fraksiyon-ekoller” de ortaya çıkabilir...

Bu açıdan İBDA dünya görüşü başından itibaren, “fikir ve eylem bütünlüğü” değil, fikre nisbetle (İBDA’ya nisbetle) farklı alanlarda faaliyet/aksiyon düşüncesini ilkesini ortaya koymuştur. Aynı dünya görüşüne (Büyük Doğu-İBDA) bağlı olarak üretilen fikir ve eylemler de tabii olarak bir “bütünlük” arzeder...

“İBDA’dan kopuş” meselesine gelince... Kopuşların, yorulanların, ayrılanların olması tabiidir... Ama bunlar, “fikri temsil ehliyetine-liyakatine” ulaşmış olanlardan değil, fikri anlama ve kendine mal etme noktasında zaaf yaşayanlar arasından olabilir... Nitekim, fikrî düzeyde bugün Necip Fazıl ve Mirzabeyoğlu’nun layıkıyla -özellikle entelektüel çevreler tarafından- anlaşıldığını söylemek mümkün değildir. Mirzabeyoğlu, Necip Fazıl’ın, bir “dünya görüşünü örgüleştirme” noktasında, nasıl anlaşılması gerektiğini bütün yönleriyle ortaya koydu ve bunu meseleler içinde gösterdi, işledi... Fakat bugün için, “Mirzabeyoğlu’nun İslâm tefekküründe nasıl bir açılım ve yenilik yaptığı” henüz, İslâmî anlayışı nasıl “yenilediği” bütün yönleriyle ortaya konulabilmiş değil...

A. S. : Büyük Doğu-İBDA fikriyatının Türkiye’ye düşünsel ve yönetsel manada ne gibi katkıları olmuştur? Yahut -şayet altyapısı varsa- ne gibi katkıları olacaktır? Mesela: “Vatan için can verme” zaviyesinden bakarsak, 15 Temmuz Şehitlerinden Halil Kantarcı’nın bir “Akıncı” olarak anıldığını görüyoruz.

Ş. S. : Büyük Doğu-İBDA, Türkiye’de, “düşünce sistemi” olma özelliğini taşıyan, bu coğrafyaya ait tek “ideoloji”dir diyebiliriz...

Bu düşünce sistemi-dünya görüşünün en bariz vasfı, “İslâm’a Muhatap Anlayış” olarak formüle ettiği, “anlayışı yenileme”dir... Anlayışı yenilemiş olmasıdır.

İkinci en önemli bariz vasfı, geçmişteki bütün İslâm tefekkürünün özü sayılabilecek, Müslümanların temel meselelerine çözüm sunma ve “ideal bir toplum inşasının” esaslarını diyalektik bir yöntemle ortaya koymuş olmasıdır...

Bu anlamda temel prensip olarak; “Anlayış temin eden teoriden daha pratik bir yol yoktur”... Büyük Doğu-İBDA düşünce sisteminin metodolojisi, “bağlı akılla faaliyet”tir... Yani İslâm’a, İslâmî ölçülere bağlı, bu ölçülere nisbet içinde bir arayış ve buluş... Hem teoride, hem pratikte...

Büyük Doğu-İBDA Fikriyatı, Mirzabeyoğlu tarafından, “Batı düşüncesini, İslâm tasavvufu önünde hesaba çekmek-muhasebe etmek” şeklinde formüle edilmiştir... Bu açıdan bakıldığında zaman, Batı düşüncesini “olduğu gibi aktaran”lara karşılık, onu İslâm referanslı sorgulamaya tâbi tutmuştur... Bu ilke ve yöntemle, ana damarları ile bütün Batı düşüncesi “İslâm” önünde sorgulanmış ve Müslümanların istifadesine sunulmuştur. Türkiye’deki Müslümanlara en büyük katkılarından bir tanesi budur! Çünkü, bu çapta büyük bir “sentez” cehdi ile yapılan başka bir “düşünce faaliyeti” veya “sistem örgüleştirme” çabası olmamıştır! Bu bizim, düşünce, tarih ve coğrafya kimliğimizdir... Mirzabeyoğlu, bir şiirinde, “Vatan diye bildiğim fikrimin coğrafyası” ifadesini kullanır...

15 Temmuz Şehidi Halil Kantarcı, İBDA düşünce teknesinde yoğrulmuş ve 15 Temmuz’da vatan için gözünü kırpmadan şehadete koşmuştur... İnsanı böyle bir ruh kıvamına erdiren bu düşünce sisteminin vatan, tarih, coğrafya, kimlik konularında kendine has ve hususi bir derinliğe sahip olduğu görülebilir... 15 Temmuz şehidi Halil Kantarcı bu “şuurun” en somut örneklerinden biri olmuştur...

A. S. : İlginiz ve samimi cevaplarınız için teşekkür ederiz.

4.1.2. Selim Gürselgil¹⁹⁹ ile Söyleşi

Abdullah Sabuncu: Felsefe bölümü mezunusunuz. Salih Mirzabeyoğlu’nun eserleriyle ve diliyle (Hikemiyat ve Münşeat özelinde de düşünülebilir) yakından ilgili olduğunuzu anlıyoruz kitaplarınızdan. Sizce Mirzabeyoğlu’nun felsefî ağırlıklı, ağdalı dili, uzman olmayan birine ağır gelmekte midir?

Selim Gürselgil: Öncelikle “ağdalı dil” tabirini hoş bulmadığımı belirtmeliyim. Fikrî – felsefî metinlere “ağdalı dil” diye bakılmaz. Bir İmam-ı Gazali’nin Tehafüt’ünü açın, size “ağdalı dil” görünecektir. Hâlbuki onu okumak için mantık bilmeniz gerekir. Bir Aristo’nun eserlerini açın, “ne kadar ağdalı dil”; halbuki Aristo, miting kürsüsünde avama hitap eden bir politikacı değildir. Onu anlamak için ne anlattığını (mevzu’yu) bilmek gerekir. Mevzuyu bildiğiniz, anladığınız takdirde onu da anlayacağınıza şüphe yoktur. Salih Mirzabeyoğlu da aynı şekilde; belli başlı fikri kavramları bilmeden,

---

¹⁹⁹ Selim Gürselgil, İBDA Fikriyatı çerçevesinde çeşitli dergilerde yazmakta ve kitap çalışmaları devam etmektedir.

felsefi-tasavvufi literatüre hâkim olmadan okumaya kalkışan kimselere zor gelir. Oysa bu tür bir birikimle ona bakanlar, ayrı bir zevk alırlar. Salih Mirzabeyoğlu’nu okurken bütün düşünce tarihinden geçersiniz. Eğer geçemiyorsanız, ondan aldığınız şey daha az olur. Bu alanda birikiminiz yükseldikçe daha fazla şey anlamaya başlarsınız. Mirzabeyoğlu’nun güzel bir sözü vardır: “Şuur seviyesinin her değişiminde, ona bağlı olarak gerçeklik seviyesi de değişir.”

Mesele bununla ilgilidir. İster Salih Mirzabeyoğlu’nun eserleri söz konusu olsun, ister Hegel’in, ister Bergson’un... Eğer aleladeyi bırakıp “üstün fikir” ile hâlleşmeye başlarsanız, size ilk başta zor gelecektir. Ama zamanla, üzerinde çalışarak bu aşılabılır. Bolca vaktim bulunduğu zamanlarda, benim Salih Mirzabeyoğlu’nun belli bir eserindeki her cümlesini tek tek alarak tahlil ettiğim olmuştur. Bu cümlelerden hiçbirinin manasız, lüzumsuz yere zorlaştırılmış, anlaşılmamak için yazılmış şeyler olmadığını görmüşümdür. Mesela bir Hukuk Edebiyatı’nı rastgele birinin okumasıyla bir hukuk formasyonuna sahip birinin okuması arasında fark vardır; ikincisinin anlayacağı daha farklı ve fazla olacaktır. Bir İktisat ve Ahlâk’ı okumak için iktisat eğitimi görmüş olmanız bir avantaj sağlar. Bir Gölgeler romanını ortaokul talebelerinin hikâye zevkiyle okursanız, size anlamsız görünebilir; fakat roman sanatının yirminci yüzyıldaki macerasının içinden geçerek, varoluşçu romanı, postmodern arayışları bilerek okursanız, size farklı bir kurgu içinde görünür. Çağdaşları Eflatun’u anlayıverseydi, felsefe ortaya çıkmayacaktı.

Şunu söylemek istiyorum: Salih Mirzabeyoğlu sıradan biri değildir; sıradan şeyler de yazmamıştır. Kalburüstü, sıra dışı bir mütefekkidir. Ona bu gözle bakmak, yazdıklarına yaklaşımda daha sağlıklı bir yol olacaktır. Eflatun üzerinde çalışarak, sırasında ona itiraz ederek Aristo meydana geldi. Çağdaşları Vahdet-i Vücut’u anlayıverseydi, tasavvuf külliyatı doğmayacaktı. Ülkemizde, aydın muhitlerdeki sıkıntı, Salih Mirzabeyoğlu’nun yazdıklarının ağırlığından değil, onu anlama ihtiyacının yeterince hissedilmemesindendir.

A. S. : Dil barajı görmezden gelinirse, İBDA’nın geleceğini nasıl görüyorsunuz? “Fikir çağı”, “İslâm’ın çağı” gibi kimilerince “sloganik” kavramlar size inandırıcı geliyor mu?

S. G. : “Dil barajı” diye bir şey kabul etmediğimi birinci soruda belirttim. Salih Mirzabeyoğlu’nda dil sorunu yok, ona bakışta anlama çabasının yetersizliği vardır. Sorunun diğer kısmı da buna bağlı: Salih Mirzabeyoğlu’nun sözünü ettiği “Fikir çağı – İslâm çağı” doğar mı, doğmaz mı? Bunlar –herhâlde “içi boş” demek istiyorsunuz– birtakım sloganlar mı? Bunu zaman gösterecek. Fikir Çağı doğacak mı, doğmayacak mı? İslâm yeniden dünyaya hâkim olacak mı, olmayacak mı? Buna insanlık karar verecek. Türkiye halkı karar verecek.

Her şeyden önce şunun bilinmesi gerekiyor: Fikir bir lüks ve fantezi değil, zorunluluktur. Fikrin kadar varsın. Ama toplumun genel kültür çerçevesi içinde, bu böyle görülmez de, “güç” bir zorunluluk olarak görülebilir; güçlü olduğun kadar varsındır. O zaman fikirle meşgul olmak yerine bir mafya çetesinin başı, bir kurumun müdürü, bir partinin lideri vs. olmak daha önemli olarak görünebilir. Ama sorduğunuz soruya bu tercihi yapan, sürüye uyan kimseler değil, fikir olmadan bunların hakiki varlıkları olmadığını, fikir olmadan kavganın ve didişmenin bir manası olmadığını anlamaya muhatap nesiller cevap verecektir. Onlar fikri bir lüks olarak mı görececek, yoksa bir ihtiyaç olarak mı?

İslâm’ın yeni medeniyeti de buna bağlı. Piyasada bir vaiz, İslâmî kavramları ayağa düşürdükçe, onların içini boşalttıkça kendini daha başarılı oluyor bulabilir. Veya çok fazla İslâmî kavramları öğrenmesi de gerekemeyebilir; iki cin dümeni öğrenenler, toplumda Salih Mirzabeyoğlu’ndan daha fazla ilgi uyandırıyorlar. Günümüzde şarkıcılar, futbolcular, bir mütefekkinden daha ilgiye değer bulunuyorlar. Bu anlayış üzerinde bir yeni İslâm medeniyeti beklentisi bize saçma görünüyor. Zira bu takdirde İslâm’a gerek yoktur; mevcut medeniyet iklimi içinde, onun değerleri ve kurumları içinde, bir köşeye seccadeni serip namazını kılabilirsin. İslâm medeniyetine ihtiyacın yok. Fakat Allah Resulü’nün, putların gölgesinde ve müşriklerin zulümleri altında ibadet etmeyi getirmedişini, O’nun putları devirmeyi ve yeryüzüne adaleti hâkim kılmayı getirdiğini, bu dava içinde de idrak bakımından en aşağı ferde kadar her insana Allah’a ulaşma yolunu açtığını fark eden bir kimse, “Fikir Çağı” ihtiyacını da hissedecektir.

Şöyle bir misal düşünelim: Bir adam, bir zamanlar hasımlarıyla mücadeleye tutuşur. Mücadelesini kaybeder. Hasımları tarafından bir zindana tıklılır. Başlangıçta o

zindandan bir şekilde kurtulma ümidi içindedir. Fakat zaman geçtikçe, artarda ümitleri suya düştükçe kendini “kurtuluş diye bir şey yokmuş” düşüncesine inandırır. Artık onun en büyük davası, içinde bulunduğu zindanı süslemek, orada mutlu mesut yaşayıp gitmektir. İşte Salih Mirzabeyoğlu’nun “Fikir Çağı – İslâm Çağı” kavramlarını içi boş sloganlar gibi görenlerin hâli de bu adamın hâline benzer. Onlar kurtuluşa olan inançlarını kaybetmişlerdir. Asıl kötüsü, kurtuluş onlara bir ihtiyaç gibi görünmemeye başlamıştır. Böyle olunca onun fikrinden de hoşlanmazlar.

A. S. : Günümüzde dergiler çevresinde farklı İBDA yorumlarının olduğu konuşuluyor. Bir derginin genel yayın yönetmeniyle ilgili, “Mirzabeyoğlu’nun yolundan saptı.” yorumlarını okuyabiliyoruz mesela. Sizce bu ayrılıkların sebebi ve mahiyeti nedir?

S. G. : İbda’nın farklı yorumlanması olabilir. Hangi davanın farklı yorumlanması yok ki? İslâm’ın farklı yorumlanması yok mu? Fakat günümüzdeki problem bununla ilgili değil bana sorarsanız. Sizin “farklı yorumlanış” dediğiniz şeyler, genellikle siyasî kamplaşmalar çevresinde oluşan, açıkçası çok da verimli olmayan bazı hizipleşmeler. “Farklı yorumlanış” fikrî bir seviyede, fikrî bir zeminde değil genellikle. Çünkü öyle bir şey olsaydı, bizim gibi fikrî meselelerle uğraşan kimseler arasında olurdu bu. Hâlbuki burada böyle bir şey yok. Hizipleşmeler genellikle, içinde yaşadığımız toplumun siyasî algılayışları, gelenekleri, kalıpları çerçevesinde. Bazısı şu partiye yakın, bazısı bu partiye. Öyle olunca da “şu partiye yakın olunmalıdır, bu siyasî tutuma yakın olunmalıdır” türü şeyler.

Bunlar bir fikrî hareketin çevresinde olağan şeylerdir. Genellikle de bu seviyede olan tartışmalar, şahıslar etrafında olur. Az çok oturup kalkmasını bilen bir şahıs vardır, onun çevresinde gençler toplanır, o ne derse ona inanırlar. Yine onun gibi oturup kalkmasını bilen bir başka şahıs ise, onun dümen suyuna girmiş olmamak için, o ne derse farklısını söyler. Böylece onun çevresinde de gençler toplanır. Sonra kendilerini haklı görme savaşı başlar. Birisi ona “yoldan saptı” diye der, öteki onu “başka yola taptı” şeklinde itham eder. Bu böyle gider. İslâm tarihinde hep gördüğümüz şeylerdir bunlar.

İbda gibi fikir hürriyetinin esas olduğu yerlerde bunlar normal tartışmalardır.

Ama dediğim gibi, önemli olan bu tartışmaların, yorumların, fikrî bir seviyede olması. Bunu da herhâlde daha sonraki nesiller yapacak.

A. S. : “Başyücelik Devleti” mümkün müdür, yoksa günün şartları bu idealleri “demode” mi kılmaktadır?

S. G. : Bu da ikinci soruya verdiğim cevapla ilgili. Başyücelik Devleti bir idealdir! O ideale ulaşp ulaşmamak ise nesillerin keyfiyetiyle ilgilidir.

“İdeal” deyince onun yanında başka şeyler de söylenebilir. Mesela ideal adına ortaya konulan bir metin, harfiyen hayata geçirilebilir mi, geçirilemez mi?

Bunun için de İslâm tarihine bakabiliriz. Orada da toplum idaresiyle ilgili bazı hükümlerin, zamanın hususiyetlerine göre farklı şekillerde uygulandığını görüyoruz. İdealin o olduğu biliniyor, o ideal olarak kalıyor, ama pratikte şartlar başka türlüsüne, onun yaklaşık bir biçimine müsaade ediyor. Pek çok örnek verilebilir; namaz kılmanın fikhî hükmüyle ilgili örnek bunlardan biridir. Geçmiş İslâm toplumlarında, namaz kılmayana fıkhîta öngörülen kırbaç ve ölüm cezalarının pek uygulanamadığını görürüz; ama fıkhîtaki hüküm, bir “ideal kesinlik hükmü” olarak kalmıştır.

Başyücelik Devleti bir idealdir. İdeallere ise, fenomenolojinin diliyle söylersem, “ideal mümkün şuur meyanında” yaklaşılr. İdeallerin hayata geçirilmesinde her zaman bazı müşküllerle karşılaşılabilir. Çünkü hayat mümkündür, ideal -ona nazaran- mutlak. Mutlakın mümkünleştirilmesi, zaten en büyük davamız.

Önemli olan idealleri kaybetmemek, onlara olan inancı muhafaza etmektir. Yoksa pratikte, orası tam öyle olmaz da az böyle olur; pratik yarar bakımından ortalama bir yerde kalır, vesaire...

Oysa ideal büsbütün terkedilecek olursa, o zaman yukarıda verdiğim “zindandaki adam” örneği ortaya çıkar. İçinde yaşadığın, daha doğrusu yaşatıldığın, başkaları tarafından belirlendiğin, hürriyetinin mahkûm edildiği duvarlara inanmaya başlarsın.

A. S. : Rahip Brunson’ın, Mirzabeyoğlu ile yapılan söyleşiye yaptığı yorumdan bahsettiniz kitabınızda. Biz de çalışmamızda o olaya kabaca değinmeye çalıştık.

Brunson, on yıllar sonra, sınırlarımız içinde gerçekleştirilen bir darbe girişimine etki etti ve suçlu bulundu. Geçmişten bugüne getirirsek, bu olaylar zincirini nasıl değerlendirirsiniz?

S. G. : Evet, Rahip Brunson, daha 1986 yılında, Türkiye’de pek çok kimse Salih Mirzabeyoğlu’nun adını bilmezken, az satan bir dergide (Tavır) Mirzabeyoğlu’nun röportajını okuyor. Satır satır altını çiziyor ve şöyle diyor: “Siz Türklere hayret ediyorum. Nasıl oluyor da bir İslâm inkılabının eşiğinde olduğunuzu görmüyorsunuz?”

“Siz Türkler” dediği; Amerikalıların jargonunu bilmek lazım. Onlar “Türkler” diye genellikle “laik Türkler’e, “Batı yanlısı Türkler’e derler. Gezi olayları sırasında ABD İstanbul Konsoloslğunun attığı tweet’lerde de gördük bunun örneğini.

Her neyse, Rahip Brunson’un bu sözleri, “sarı saçlı mavi gözlü Amerikalı böyle dedi” diye o zaman Cumhuriyet Gazetesi’nde yayınlanıyor. Kim olduğu açıklanmıyor. O sarı saçlı mavi gözlü Amerikalı neyin nesidir, söylenmiyor. Adı veriliyor sadece Andrew Craig şeklinde... Salih Mirzabeyoğlu da Cumhuriyet gazetesindeki bu haberi bir kitabında yayınlamıştı. (Sanırım, Adımlar.)

Biz o kadar biliyorduk. Rahip Brunson adını bu en son skandalda öğrendik. Meğer bir rahipmiş. Türkiye’de ajanlık faaliyetleri yapıyormuş. Bu son skandal oluncaya kadar Türkiye’de onu kimse tanımıyordu. Tam adının Andrew Craig Brunson olduğunu öğrenip, yıllar önce Cumhuriyetin bahsettiği gibi “sarı saçlı mavi gözlü” olduğunu da görünce aynı kişi olduğunu anladık.

Bu hadise böyle bir hadisedir. Salih Mirzabeyoğlu’na yabancıların ilgisine dair tek örnek değildir. Özellikle Tilki Günlüğü romanı, çevresinde çok büyük bir alâka uyandırmıştır. Ancak bu alâka edebiyat ve sanat alâkası değil de siyasî ve istihbarî bir alâka olduğu için kamuoyuna çok fazla mâlolmamıştır. 90’lı yılların gençliği bunu çok yakından biliyorlar. (Ayrıntı vermek istemiyorum.)

Son olarak şunu söyleyebilirim ki: Salih Mirzabeyoğlu, özellikle biz onu yakından tanıma bahtıyarlığına ermiş kimseler için, bir “dev”dir; tarihte uzun yüzyıllar ara ile ortaya çıkan fikir devlerinden biri... İçinde yaşadığımız dünyaya, içinde yaşadığımız zamana böyle bir fikir devi geldi, geçti. Ona benzer kimseler gibi, hayatı

büyük bir ızdırap oldu. İnsanlar, ölümüne yakın, onun ancak çektiği ızdırabı bir miktar fark ettiler. Birçok vicdan harekete geçti. Türkiye’de benzeri olmayan bir kampanya yapıldı ve o hapisten çıktı.

Fakat fikirleri henüz hapistedir. Onlar oradan çıkarılmış, açılmış, konuşulmuş, tartışılmış değil. Bunu da gelecekte umuyoruz. Çünkü biz inanıyoruz ki, Salih Mirzabeyoğlu’nun ortaya koyduğu fikirler, geleceğimizin dünyasıyla yakından ilgili fikirlerdir; insanlığın geleceğiyle yakından ilgilidir. İnsanlık, çağın silleleri altında birtakım robotik varlıklara mı dönüşecek, yoksa İslâm’ın aydınlığında yeniden mi doğacak? Salih Mirzabeyoğlu bu sorunun cevabıdır.

A. S. : İlginiz ve samimi cevaplarınız için teşekkür ederiz.

4.1.3. Ercan Yıldırım²⁰⁰ ile Söyleşi

Abdullah Sabuncu: İslâmcılık mefhûmu üzerine çalışmalar yapıyorsunuz. Direkt olarak çalışmamızın kapsamıyla ilgili sorular sormayacağız size. Fakat İslâmcılık tartışmaları üzerinden ortaya koyduğunuz analizlere bakarak, tezimizin ufkunu genişletecek cevaplar alacağımızdan şüphemiz yok. Necip Fazıl’ın, Osmanlı ve Cumhuriyet İslâmcılığının geçişteki kurucularından biri olduğunu söylüyorsunuz. Ayrıca şöyle bir analiziniz var: Recep Tayyip Erdoğan’ın (dolaylı olarak) İslâmcılığı, Necip Fazıl üzerinden Osmanlı/İstanbul İslâmcılığı ile tanıştırdığını söylüyorsunuz. Sizin için İmparatorluk temelli bir İslâmcılık önemli. Necip Fazıl’ın burada ne gibi bir sembolik değeri olabilir?

Ercan Yıldırım: Necip Fazıl’ın babası İmparatorluk mekanizmasında etkin rol alan bir memur, kendisi de son yıllarına yetişse bile tüm çevresiyle matbuat, fikir ve devlet yapısıyla Osmanlı insanının içinden geliyor. Hâliyle gerek Osmanlı dönemi İslâmcılığının gerek Cumhuriyet İslâmcılığının tüm tezlerini, metodunu, söylemini barındıran iki isim Akif ve Necip Fazıl İmparatorluk mekanizmasının, İngiliz dünya sisteminin ürettiği figürler. Dolayısıyla bu bakış açısı ulus devlet yapılanmasına yatkın değil.

---

²⁰⁰ İslâmcılık, Türkiye kültürü, siyasal sistemler vb. alanlarla ilgili çeşitli gazete ve dergilerde yazılar kaleme alan Ercan Yıldırım’ın, ilgili olduğu sahalarda çerçevesinde çeşitli kitapları bulunmaktadır. Daha detaylı malumat için bkz. www.ercanyldrm.com

Necip Fazıl “Türkün ruh kökü”nden kalkış yaparken belirgin bir ümmetçi, ittihad-ı İslâmcı dile sahiptir. Türkiye, belki formel manada bir ulus devlet gibi kuruldu fakat hiyerarşisi, insan varlığı, kimlikleri, misyonu, hinterlandı ve en önemlisi dünyaya bakışıyla İmparatorluk düşüncesine haiz. Nizam-ı âlem, İla’yı Kelimetullah gibi ifadeler biz Türklerin gündelik diline kadar girmiş bir misyonu ifade eder, bu da küresel, enternasyonal bakış açısını ontolojik kılar.

Türkiye bir ulus devlet ama fonksiyon, idea hatta pratikte bile imparatorluk işleyişini gerçekleştiriyor. Zaten Ortadoğu, Kuzey Afrika, Balkanlar, Kafkaslarla ilgili hususi bir politika, model, ideoloji geliştirmenize gerek yok, sıradan bir siyasî hadise bile bizi bu coğrafyanın, misyonun içine atıveriyor. Dolayısıyla İslâmcılık düşüncesi bir imparatorluk bakışının ürünü ve sonucu. Bir yazımda da belirttim, İslâmcılık, Batı medeniyeti karşısında yenildiğimizde ortaya çıkmıyor; 18. yüzyılda Batı medeniyeti uç verirken Osmanlı devlet adamı ve uleması yaklaşan tehlikenin farkına vararak, “çağının gereklerini almak için” girişimlerde bulunurken, ilk teknik ve teknolojik adımları atarken belirginleşiyor.

İslâmcılık, İslâmî yapımızla medeniyetin araçlarını kullanabilme arayışı, Batı medeniyetini aşma, yenme, yeni bir nizam kurma fikriyatı olarak Osmanlı insanında böyle vücut buluyor. Bu İslâmcı bakış Necip Fazıl’da yani Cumhuriyet İslâmcılığının prototipinde bile öne çıkıyor.

Necip Fazıl’da bu sembolik değil aslında, ontolojik... Nurettin Topçu’da da diğer İmparatorluğu bilen ya da Osmanlı insanını gören kuşağın hepsinde bu var. Fakat 1950 sonrası göçle şehre gelen taşralılar, dil devrimi nedeniyle İslâmî kaynakların yalnız ilmihal kitaplarına vakıf olduklarından, entelektüel arayışlarını yalnız tercümelerden sağladıklarından “merkez” fikrine haiz değiller. “Namaz kılınan her yer vatan” düşüncesi daha yenilerde İran’ın Suriye’de tamamıyla mezhepçi-etnik saiklerle yaptıklarından sonra aşılabildi.

Dolayısıyla 27 Mayıs sonrasında sekteye uğrayan Türkiye merkezli bakış ve İmparatorluk misyonu, Gezi olayları sonrası tecrübî biçimde yeniden kamuya, fikrî hayata egemen oldu. Cumhurbaşkanı Erdoğan Necip Fazıl’ın öğrenci olayları dolayısıyla Adnan Menderes’e geri adım atmamasını telkin eden yazılarını örnek

göstererek Gezi sürecini yönetti. 1950'lerden 2010'lara çok farklı yönelimlerle geldik, nihayetinde İmparatorluk bakış açısını bir şekilde içkinleştirdik, aslında normale yeni döndük diyebiliriz.

A. S. : 1980 sonrası İslâmcıların merkeze yaklaştığı ve “İslâm Hükûmeti”, “İslâm Devleti Teorisi” gibi kavramların rafa kaldırıldığı görüşüdesiniz. Hatta, İslâmcıları genişlettiği kamu alanlarına çeken neoliberalizm bile 2015'ten sonra hüviyetini kaybetti ve sizce “Yerli ve Millî İslâmcılık” devri başladı. Bu dönemim belirgin özelliklerinden kısaca bahsedebilir misiniz?

E. Y. : 1980 sonrası İslâmcılık düşüncesini 2015'e kadar süren *Neoliberal İslâmcılık* kitabımda anlattım... Bu döneme egemen olan siyasî ve fikrî tezler neoliberalizmin siyasal alana dair yönelimleriyle ilgili.

Neoliberalizm küreselleşmeye bağlı olarak sınırların kalkması, gümrüklerin sınırsızlaştırılması, küresel şirketlerin ulus devletlere üstünlüğü, asıl olanın kâr temerküzü olduğu, sosyal devlet işlevinin asgarî düzeye indiği, dünya sisteminin klasik merkez-çevre modelindeki çevrenin hiçbir şekilde merkezin imkânlarından faydalanmaması gerektiği yaklaşımının terk edildiği, çevrenin de üretime, kazanca, tüketime görece ortak olduğu bir modeli içerir. Dolayısıyla Türkiye gibi yarı çevre ülkeler iktisadî yönelimleriyle beraber siyasal alanda da dönüşüme gitti.

Çevredekiler, etnik, mezhep, farklı kültürel kimlikler ve tabii ki dindar-İslâmcı-muhafazakârlar da artık Kemalist çelik çekirdeği kırıp kamusal alanda yer bulabilme ihtimaline kavuştu. Bu 80'lerde daha sakin ama 90'larda ulus devlet refleksleri yüzünden daha sert geçti. AK Parti iktidarıyla neoliberal İslâmcılık gelişti, kamusal alanda dindarlar, başörtüsüyle okunamayan dönemlerden başörtülü subay yetiştirilen milli-yerli sürece geldik. Neoliberal siyasallık 2015 yılında bitti. Çözüm süreçleri, açılımlar derken Gezi-FETÖ darbe girişimleri-hendek çatışmaları bu siyasal dönemin sonunu getirdi. Fakat işte dindar vasfıyla siyasal alanda yer bulma imkânı kalıcı hâle geldi.

Cumhuriyet İslâmcılığı “devlet bizim, yöneticiler değil” inancında gelişti. İş başına dindar kimliğiyle gelmeyi, dönüşüme üstün sayıyorlardı. “Din-ü devlet mülk-ü millet” kanaati nedeniyle bizde devlet hep İslâm ile hemhâl olmuştur. Bu yüzden 80

sonrası İslâm devleti, İslâmî hükümet gibi tercümelerin ülkeye taşıdığı projelerin geçerliliği zayıfladı. Zaten Türkiye İstiklal Harbiyle bir İslâm devleti olarak kurulmuş, Kemalistler idareyi gasp etmişlerdi, bu gasba son verince İslâm devleti kendiliğinden işleyecektir. Tabi milli ve yerli süreç daha çok yeni... Zaten millilik ve yerlilik sadece bir tavrı anlatır, model, program, proje içermez. Yer yer içe kapanmayı, dost-düşman dikotomisini daraltmayı getirdiğinden milli ve yerli tavrın kapsayıcılığı ortadan kalkar. Bu yüzden bu dönemde İmparatorluk şuuru artsa da ulus devlet refleksi kullandığından hâlâ hercümerç var. Zamanla yeni bir terkip ortaya çıkacaktır.

A. S. : “İslâmcılık, tecdit-ihya-ıslah girdabının değil, 1700’lerdeki Müslüman asaleti ve üstünlüğünü öne çeken inşa fikrinin etrafında oluşmalı, yeniden organize olmalı.” diyorsunuz. Bu asaletin temel yapıtaşları olan “İslâm-Türk-Ehlisünnet-Gaza” omurgasından ve “Kerim Devlet”i ihya etmekten bahsediyorsunuz. Nedir bu Kerim Devlet?

E. Y. : Kerim Devlet, kapitalist olmayan, Osmanlı’da uygulandığı gibi kapitalizmi 400 yıl gerileten, kurulmasını engelleyen, kısmen doğu toplumlarının geleneğine yaslanan ama meşruiyet kaynaklarını tamamıyla İslâm’dan, dinin temel kaynaklarından, Asr-ı Saadet uygulamalarından alan doğal devlet hâlidir.

Kerim Devlet Osmanlı’da feodal ve kapitalist yönelimlere yol vermedi yani toprağı belirli ellere, sanayi ve ticareti yine sayılı burjuvaya teslim etmedi. Mülk Allah’ındır, onu Allah adına devlet ve Halife idare eder anlayışı yüzünden, kul hakkını gözettiği için tekel, aracı, komisyoncu, repocu, stokçu düzeni engeller.

Kerim Devlet’ten bugün elimizde kala kala “her şeyi devletten bekleme, devletten beslenme” kaldı. Tanzimat’la başlayan dönüşüm Demokrat Parti’ye kadar bu toplumu kapitalistleştirmedi, 27 Mayıs, 12 Eylül eliyle liberalizm Türklere sevdirdiği gibi neoliberal dönemde artık millet kredisiz, faizsiz, finans dünyasız, tüketimsiz bir devlet, gündelik hayat fikrini unuttu.

Neoliberal siyasallıkta İslâm-Türk-Ehlisünnet-Gaza omurgası kırılmaya yüz tutmuştu... Şimdi küresel medeniyet ve küresel kültür aile, cinsellik, tüketim hayatıyla toplumun kodlarını değiştirmeye yönelik işliyor. Günümüzde bırakın ihya, tecdid gibi kaygıları İslâm düşüncesi, kapitalist bir dünya fikri ortalıktan kalktı; dindarlık kamusal

alanı tuttukça konformizm gelişti, kazanımları kaybetmeme adına siyasal alanda kalmaktan başka her tür ide unutuldu.

Türkiye’de İslâmcılık düşüncesi İmparatorluk merkezli düşünmeye sahip olsa bile büyük hedefleri, Batı medeniyetini aşmayı, kapitalist ilişki biçimlerinden sıyrılmayı ve yeni bir iktisadî-siyasî-toplumsal düzen kurmayı gündeminden çıkardı.

A. S. : İlginiz ve samimi cevaplarınız için teşekkür ederiz.

4.2. Salih Mirzabeyoğlu ve İBDA Hakkında Yazılmış Bazı Kitaplar

1) *İBDA Diyalektiği’nde Terkibî Hükümlere Bakış* /Saadeddin USTAOSMANOĞLU

Bu çalışmada, Salih Mirzabeyoğlu’nun eserlerinde geçen bazı kavramlara (ya da Terkibî Hükümlere) izahatlar, teviller getirilmiştir. Böylece, Mirzabeyoğlu’nun diline âşına olmayan okuyucular için bir kolaylık sağlamak amaçlanmıştır.

2) *İBDA Külliyatı “Salih Mirzabeyoğlu’nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”* /Selim GÜRSELGİL

Bu çalışma, alt başlığından da anlaşılacağı üzere, Salih Mirzabeyoğlu’nun eserlerini anlatma niyetindedir. Yazar, daha önce çeşitli platformlarda ortaya koyduğu analizlerini, bir kitap hâlinde bütünleştirmiştir. Bu eserle, Mirzabeyoğlu’nun çalışmalarının tanıtılmasının yanında, İBDA düşüncesinin kamuoyunda doğru okunması çabası da düşünülmüştür.

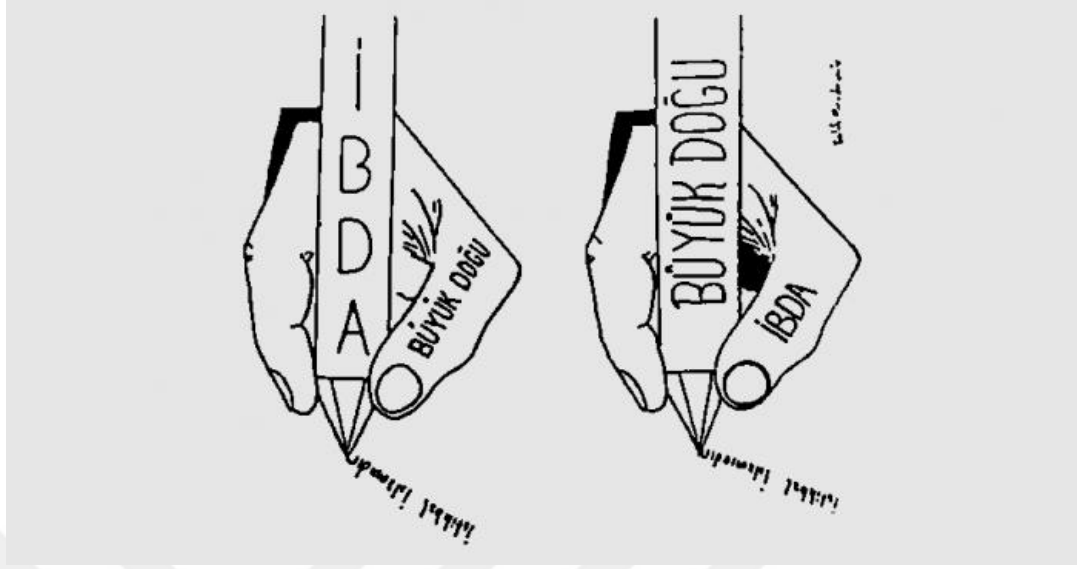
3) *Ölüm Odası’ndan İntibâlar -Günlük- /Şükrü SAK*

Yazar, bu kitabı, “Salih Mirzabeyoğlu ile ‘Ölüm Odası’nda baş başa geçen zaman diliminin varidatları” olarak tanımlamaktadır. Yani, yazarın cezaevinde Mirzabeyoğlu ile geçirdiği vakitler, kendi iç dünyasında demlenerek, bir hatırat gibi okuyucuya aktarılıyor.

4) *S. Mirzabeyoğlu İle Zindan Konuşmaları -Sohbet ve İntibâlar- /Şükrü SAK*

Bu çalışma, Salih Mirzabeyoğlu ile 2012-2014 yılları arasında yapılmış ve gazetelerde, dergilerde yayımlanmış söyleşilerin bir araya getirilmesinden oluşuyor.

4.3. Albüm/Arşiv

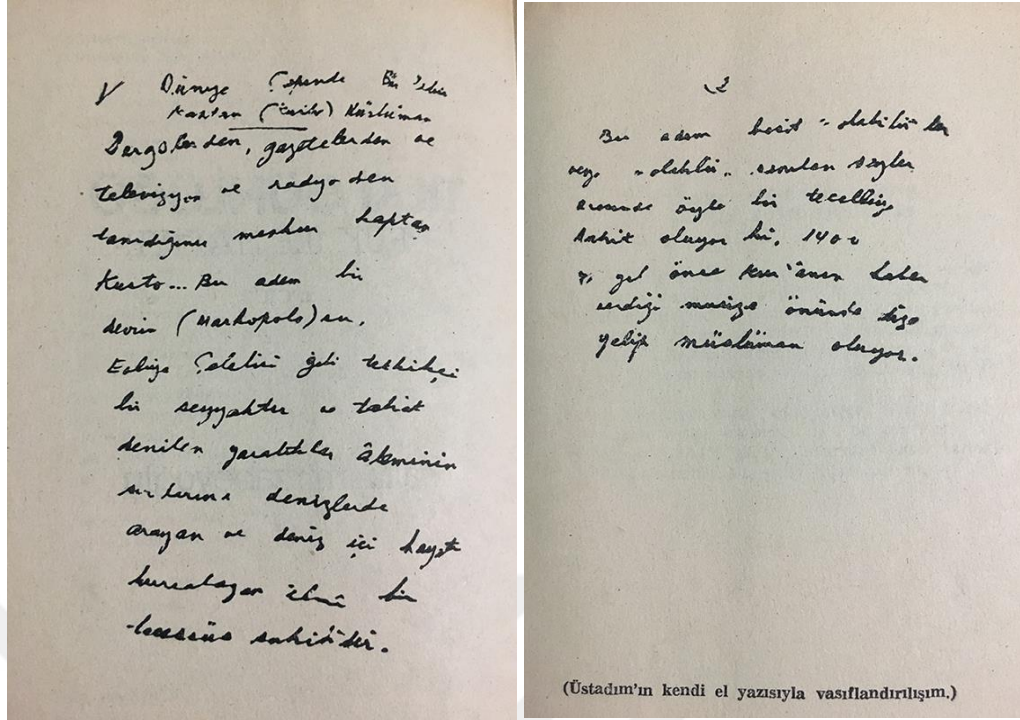
Resim: 1

Salih Mirzabeyoğlu'nun, Büyük Doğu-İBDA birlikteliğini resmettiği bir çizimi.

Resim: 2

Necip Fazıl Kısakürek ve sol tarafında Salih Mirzabeyoğlu.

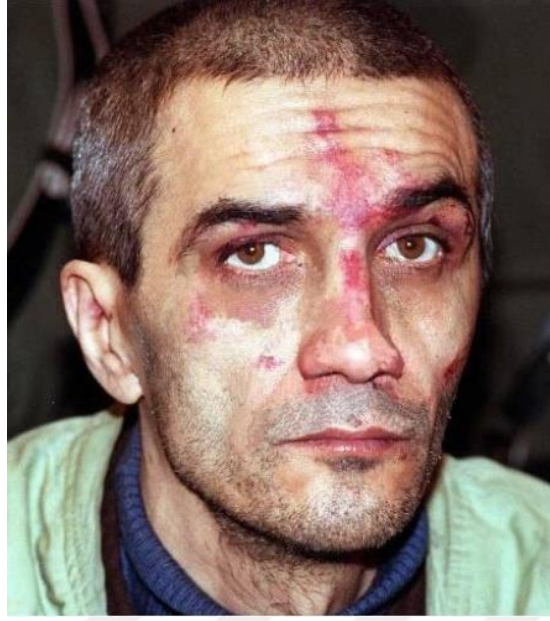
Resim: 3

Necip Fazıl Kısakürek'in Salih Mirzabeyoğlu'na ithafen yazdığı bir not.

Resim: 4

Salih Mirzabeyoğlu cezaevinde.

Resim: 5

Salih Mirzabeyoğlu'nun sorgulamalarda gördüğü işkencelerden sonraki bir fotoğrafı.

Resim: 6

İşkence sonrası dönemin gazetelerinden birinin manşeti.

Resim: 7

Salih Mirzabeyoğlu'nu yargılayan hâkimlerden birinin gazetelere yansıyan demeci.

Resim: 8

Salih Mirzabeyoğlu tahliye olduktan kısa bir süre sonra, “Adalet Mutlak’a” isimli konferansta konuşuyor.

Resim: 9

Salih Mirzabeyoğlu, Mahmut Ustaosmanoğlu'nu ziyaret ediyor (2014).

Resim: 10

Furkan Dergisi'nin, Salih Mirzabeyoğlu özel sayısının kapağı (2018).

Salih Mirzabeyoğlu

Akincılar'ın doğuşunda ve oluşmasında başrol oynadı.

Lise yıllarında **Necip Fazıl KısakGrek** ile karşılaştı ve Nakşibendi tarikatına girdi. **Akinci Güç Hareketi**'ni kurdu.

1979-1980 yıllarında, Necip Fazıl'ın dergilerinde ideolojik-politik perspektiflerini yazarak ilk eserlerini de vermeye başladı.

1984'te **İBDA**'yı kurdu. İBDA da hem fikriyatın ve davanın adı, hem de onun dile getirdiği yayınevinin adıdır. 1999'a kadar kırktan fazla eser vererek **İbda Külliyyatı**'nı oluşturdu.

1991'in başında Körfez Savaşı'nı ve ABD'yi protesto gösterilerine katıldı. Bu olaylar sonucu gözaltına alınarak tutuklandı ve **3.5 ay hapis yattı**. Bunun ardından İBDA fikriyatını benimseyen gençlik, protesto gösterilerine başladı ve bu gösteriler bir süre sonra küçük çaplı şiddet eylemlerine dönüştü.

28 Şubat Süreci geldiğinde İslami Büyük Doğu Akincıları Cephesi (**İBDA/C**) örgütü lideri olmakla suçlanıp 1998 yılında ömür boyu hapse mahkûm oldu.

16 yıl cezaevinde yattıktan sonra **22 Temmuz 2014 tarihinde tahliye oldu**.

twitter.com/iamcagri
www.cagriulu.com

10 Mayıs 1950 tarihinde Erzin-can'da doğdu. Asıl adı **Salih İzzet Erdi**'dir.

Fatih İlkokulu'ndan (Eskişehir) 1962'de, Mehmetçik Ortaokulu'ndan 1965'de, Atatürk Lisesinden 1968 yılında mezun oldu.

Lise yıllarında **Millî Nizam Partisi Gençlik Kolları** çevresinde faaliyetlerde bulundu.

Hukuk Fakültesi'ni kazanarak İstanbul'a gelen Mirzabeyoğlu bir müddet okuduktan sonra tahsilini yarıda bıraktı ve 1975'te **Gölge Dergisi**'ni çıkardı.

Resim: 11

Salih Mirzabeyoğlu'nun tematik hayat hikâyesi.

Resim: 12

Salih Mirzabeyoğlu'nun cenazesinden bir fotoğraf. (1)

Resim: 13

Salih Mirzabeyoğlu'nun cenazesinden bir fotoğraf. (2)

Resim: 14

Salih Mirzabeyoğlu'nun cenazesinden bir fotoğraf. (3)

Resim: 15

Salih Mirzabeyoğlu'nun kabri.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İslâmî Hareket Türkiye’de çeşitli aşamalardan geçerek günümüze kadar etkin söz sahibi konumunda varlığını devam ettirmiştir. Söz konusu aşamalarda fikir, bazen İslâm coğrafyasından gelen tercüme eserlerle şekillenmiş, bazen de Türkiye merkezli görüşler ve hareketler temayüz etmiştir. Cumhuriyet sonrası ilk dönem İslâmcı refleksleri genelde sistem karşıtlığı üzerinden, gündelik hayatta İslâm’ı yaşayabilme gayretinden ileri gelmiştir. Bu aralıkta, önceliklerin değişkenliği sebebiyle çeşitli fikir ayrılıkları olmuş ve hizipleşmeler doğal bir seyir içerisinde meydana gelmiştir.

Necip Fazıl Kısakürek, tasavvufla tanışmasından sonra, kalemini İslâm uğruna kullanmaya gayret etmiş ve gerek cemiyetleşme olarak, gerekse siyasî vurgulardan kaçınmayarak, İslâmî Hareket’in Cumhuriyet sonrası temelini atan kişilerin başında gelmiştir. Necip Fazıl Kısakürek’in konferanslarında, dergi yazılarında ve kitaplarında, İslâm Tarihi’nin ve İslâmî pratiklerin doğru anlaşılması hususunda gösterdiği gayret açık bir şekilde görülebilmektedir. Türkiye merkez olmak üzere, toplumun İslâmî ölçülere riayetle, hak-hukuk-adalet çerçevesinde yaşaması hususunda ortaya koyduğu Başyücelik Devleti fikri de bu gayretin en büyük somut örneğidir. Bu ideal bir yönetim sistemi olarak sunulsa da, topluma nasıl sirayet edeceği Necip Fazıl Kısakürek tarafından açıkça anlatılmamıştır.

Necip Fazıl Kısakürek’in bıraktığı yükü ağır “fikir mirası”nı sırtlanan isim ise çalışmamızın ana konusunu oluşturan Salih Mirzabeyoğlu’dur. Mirzabeyoğlu, 90’lı yıllara kadar benzer faaliyetleri yürütmüş, fakat Büyük Doğu-İBDA’nın belki kurumsallaşacak yapısı, onun hapis hayatının başlamasıyla yarıda kalmıştır. Salih Mirzabeyoğlu bu durumu “takdir-i ilahi” olarak görmüş ve fikir damıtmaya devam edeceğini söylemiştir. Nitekim külliyyatının büyük bir kısmı 16 yıllık bu hapis hayatında oluşmuştur. Büyük Doğu-İBDA Hareketi’nde temel söylemlerden biri olan “Fikir Çağı” da böylece Mirzabeyoğlu tarafından inşa edilmeye çalışılmış, bunun nasıl nihayete ereceği veya ne düzeyde ilerleyebileceği ise toplumun ihtiyaçlarına ya da içtihiadına bırakılmıştır.

Salih Mirzabeyoğlu’nun öncülük ettiği İBDA Hareketi, temelde Necip Fazıl Kısakürek’in nazariyesini benimsemiş ve gelişimini Arvasî-Kısakürek-Mirzabeyoğlu

isimlerini Şeyh-Üstad-Kumandan olarak kabul ederek günümüze kadar sürdürmüştür. İBDA'nın kökleri, siyasî yelpaze göz önüne alınırsa, 70'li yıllarda oldukça aktif olan Akıncılar hareketinin içinde ilk nüvelerini vermiştir. Fikrî ayrılıklar, Mirzabeyoğlu'nun Necip Fazıl'la yollarını birleştirmiş ve İBDA, Büyük Doğu'nun tamamlayıcısı niteliğinde bir harekete dönüşmüştür. Hareket'in temel amacının, İslâm'ın hayatın her alanına tatbik edilmesi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Zira her iki ismin eserlerinde de bu vurgu sıkça yapılmaktadır. Başyücelik Devleti fikri de, İslâm'ın emir ve yasaklarına uygun bir şekilde tasarlanmış bir teori görüntüsü vermektedir.

Görebildiğimiz kadarıyla, İBDA ekseninde hareket eden isimler ve kurumlar, bu fikir atılımının peşinde hararetle bir şekilde çalışmaya devam etmektedir. Yaptığımız söyleşilerde de bu çalışma durumunu açıkça gördük. Mirzabeyoğlu'nun günümüzdeki takipçileri, onun fikirlerinin derinliğine dikkat çekmekte ve bu derinlikleri anlamaya ve anlatmaya gayret etmektedirler. Böylece yakın gelecek, bir “fikir çağı” yaşamak isteyip istemediğini kendisi belirleyecektir.

Tüm bu saydığımız isimler ve daha niceleri belki birer misal veya bütünü ifade etmeye çalışan parçalar niteliğindedir. Bu misallerin tarihî seyri, İslâm'a ve Türk toplumuna kattıkları, İslâmcılık çerçevesinde ele alınan tüm çalışmalar, birikimler, eserler, artarak ve gelişerek devam etmektedir.

Sonuç olarak, Çağdaş İslâmî Akımlar temelinde yapılacak diğer çalışmalarda, özellikle Türkiye merkezli akımlara önem verilmesinin ve bu akımların bilimsel olarak ele alınmasının, yukarıda da ifade etmeye çalıştığımız gerçekler itibariyle oldukça önemli olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Avcu, Ali. “İslâm Mezhepleri Tarihi Bilim Dalı’nda Yapılan Yüksek Lisans Tezlerinin Bir Değerlendirmesi”. *İslâmî Araştırmalar Dergisi* 29/2 (2018): 399.
- Aylık Dergisi. “İBDA-İBDA/C Nedir?” 07 Kasım 2013. <http://aylikdergisi.com/haber-ibda-ibda-c-nedir-3699.html>.
- Büyükkara, Mehmet Ali. *Çağdaş İslâmî Akımlar*. 2. Bs. İstanbul: Klasik Yayınları, 2016.
- Büyükkara, Mehmet Ali. “Türkiye’deki Radikal Dinî-Siyasî Akımlar”. *Demokrasi Platformu Dergisi*. 8 (2006): 107-166.
- Çakır, Ruşen. *Ayet ve Slogan “Türkiye’de İslâmî Oluşumlar”*. 9. Bs. İstanbul: Metis Yayınları, 2002.
- Çakır, Ruşen. “Salih Mirzabeyoğlu ile Baş Başa İki Saat”. 07 Aralık 2012. <http://www.rusencakir.com/Salih-Mirzabeyoglu-ile-basbasa-iki-Saat/1886>.
- Çalmuk, Fethi. “Necmettin Erbakan”. *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: İslâmcılık*. 2. Bs. 6: 550-567. İstanbul: İletişim Yayınları, 2005.
- Duran, Burhanettin. “Cumhuriyet Dönemi İslâmcılığı”. *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: İslâmcılık*. 2. Bs. 6: 130-155. İstanbul: İletişim Yayınları, 2005.
- Elönü, Ümit. “Kendi Kaleminden Salih Mirzabeyoğlu”. *Furkan Dergisi*. 2018.
- FETÖ Gerçekleri. “İBDA Kumpası”. t.y. <http://fetogercekleri.com/kumpaslar/ibda-c-kumpasi/>.
- Gerçek Hayat. “Çileli Bir Ömrün Yolcusu: Salih Mirzabeyoğlu”. 14 Mayıs 2018. <http://www.gercek hayat.com.tr/portre/cileli-bir-omrun-yolcusu-salih-mirzabeyoglu/>.
- Gürselgil, Selim. *İBDA Külliyyatı “Salih Mirzabeyoğlu’nun Eserlerine Giriş Mahiyetinde Denemeler”*. 1. Bs. İstanbul: Çarpıcı Kitap, 2015.
- Güzel, Murat. “Necip Fazıl Kısakürek”. *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Muhafazakârlık*. 3. Bs. 5: 334-341. İstanbul: İletişim Yayınları, 2006.
- Kısakürek, Necip Fazıl. *Çile*. 2. Bs. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2005.
- Kısakürek, Necip Fazıl. *İdeolocya Örgüsü*. 17. Bs. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2008.
- Kubat, Mehmet. *İslâm Mezhepleri Tarihi*. 3. Bs. İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları, 2017.
- Kurtdereli, Ahmet Fahri. *Cahit Zarifoğlu: Yalnızlıktan Yontulan Acılar*. 1. Bs. Ankara:

Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, 2016.

Mirzabeyoğlu, Salih. *Anafor "Kalemin Yaz Dediği"*. 2. Bs. İstanbul: İBDA Yayınları, 2014.

Mirzabeyoğlu, Salih. *Aydınlık Savaşçıları "Moro Destanı"*. 1. Bs. İstanbul: İBDA Yayınları, 1979.

Mirzabeyoğlu, Salih. *Başyücelik Devleti "Yeni Dünya Düzeni"*. 4. Bs. İstanbul: İBDA Yayınları, 2018.

Mirzabeyoğlu, Salih. *Bütün Fikrin Gerekliliği "İktidar-Siyaset-Hareket"*. 3. Bs. İstanbul: İBDA Yayınları, 2017.

Mirzabeyoğlu, Salih. *Damlaya Damlaya "Yılanlı Kuyudan Notlar"*. 2. Bs. İstanbul: İBDA Yayınları, 1997.

Mirzabeyoğlu, Salih. *Dil ve Anlayış*. 3. Bs. İstanbul: İBDA Yayınları, 2013.

Mirzabeyoğlu, Salih. *Hırka-i Tecrid "Risâle-i Üçışık"*. 1. Bs. İstanbul: İBDA Yayınları, 1998.

Mirzabeyoğlu, Salih. *Hikemiyat "Tefekkür ve Hikmet"*. 2. Bs. İstanbul: İBDA Yayınları, 2016.

Mirzabeyoğlu, Salih. *İBDA Diyalektiği "Kurtuluş Yolu"*. 5. Bs. İstanbul: İBDA Yayınları, 2018.

Mirzabeyoğlu, Salih. *İdeolocya ve İhtilâl "Kavganın İçinden"*. 5. Bs. İstanbul: İBDA Yayınları, 2017.

Mirzabeyoğlu, Salih. *İktisat ve Ahlâk "İktisada Giriş"*. 2. Bs. İstanbul: İBDA Yayınları, 2005.

Mirzabeyoğlu, Salih. *İnsan "Büyük Doğu-İBDA"*. 2. Bs. İstanbul: İBDA Yayınları, 2009.

Mirzabeyoğlu, Salih. *İslâm'a Muhatap Anlayış "Teorik Dil İlanı"*. 3. Bs. İstanbul: İBDA Yayınları, 2015.

Mirzabeyoğlu, Salih. *İstikbâl İslâm'ındır "Denenmemiş Tek Nizam"*. 5. Bs. İstanbul: İBDA Yayınları, 2018.

Mirzabeyoğlu, Salih. *Kökler "Necip Fazıl'dan Esseyid Abdülhakîm Arvasî'ye"*. 3. Bs. İstanbul: İBDA Yayınları, 2019.

Mirzabeyoğlu, Salih. *Kültür Davamız "Temel Meseleler"*. 3. Bs. İstanbul: İBDA Yayınları, 1993.

Mirzabeyoğlu, Salih. *Madde Nedir? "Maddenin Kritiği"*. 1. Bs. İstanbul: İBDA

Yayınları, 2007.

Mirzabeyoğlu, Salih. *Necip Fazıl'la Başbaşa "İntibâ ve İlham"*. 4. Bs. İstanbul: İBDA Yayınları, 2019.

Mirzabeyoğlu, Salih. *Sahâbîlerin Rolü ve Mânâsı "Peygamber Halkası"*. 2. Bs. İstanbul: İBDA Yayınları, 2014.

Mirzabeyoğlu, Salih. *Şiir ve Sanat Hikemiyatı "Estetik ve Ahlâk"*. 2. Bs. İstanbul: İBDA Yayınları, 1998.

Mirzabeyoğlu, Salih. *Yağmurcu "Gerçekliğin Peşinde"*. 2. Bs. İstanbul: İBDA Yayınları, 2017.

Özdenören, Rasim. "Necip Fazıl Kısakürek". *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslâmcılık*. 2. Bs. 6: 136-149. İstanbul: İletişim Yayınları, 2005.

Öztürk, Murat Can. "Salih Mirzabeyoğlu: Beni Uçurumdan Attılar Ben Paraşüt İcat Edip İndim". *Furkan Dergisi*. 2018.

Sarıbay, Ali Yaşar. "Milli Nizam Partisi'nin Kuruluşu ve Programının İçeriği". *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslâmcılık*. 2. Bs. 6: 576-590. İstanbul: İletişim Yayınları, 2005.

Seren, Merve. *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri ve Terör*. Yüksek Lisans, Başkent Üniversitesi, 2007.

Son Dakika, "Salih Mirzabeyoğlu Hakkındaki Beraat Kararının Gerekçesi Açıklandı", 08 Mayıs 2016, <https://www.sondakika.com/haber/haber-salih-mirzabeyoglu-hakkidaki-beraat-kararinin-8418964/>.

Şentürk, Hulusi. *Türkiye'de İslâmî Oluşumlar ve Siyaset: İslâmcılık*. 3. Bs. İstanbul: Çıra Yayınları, 2015.

Tarhan, Nevzat. "Telegram İşkencesi 28 Şubat'ın Devam Eden Zulmüdür!" 07 Mayıs 2013. <http://www.nevzattarhan.com/tarhan-telegram-iskencesi-28-subatin-devam-eden-zulmudur.html>.

Taşdemir, Damla. *Türkiye'de Selefi Hareket ve Dini Radikalizm*. Yüksek Lisans, Uludağ Üniversitesi, 2016.

Türkmen, Hamza. *Türkiye'de İslâmcılık ve Özeleştirisi*. 3. Bs. İstanbul: Ekin Yayınları, 2014.

Twitter, "Konferans Esnasında Kumandan Salih Mirzabeyoğlu'nun Yaşadığı Telegram Tesiri", 20 Mayıs 2018, <https://twitter.com/malkocby/status/997989279195426816?s=20>.

Yeni Şafak. “CHP Salih Mirzabeyoğlu’nu Sordu”. 17 Ekim 2012.
<https://www.yenisafak.com/gundem/chp-salih-mirzabeyoglunu-sordu-416170>.

